מעריב
סופשבוע
י"א בניסן, תשמ"ז 10.4.1987

נתן דטנר ושות': בטלנים לאירוויזיון. שטח פרטי

יצחק רבין, ילדות בלי אמא
תנ"צ ארמונד לוי, ידיים באש
אבא אבן בכסאח
מיקי גבריאלוב, נמר יד־שניה
עמוס אטינגר, מסע לקוטב הדרומי
אורי דרור, אנטומיה של רצח
טיולי סופשבוע לפסח

SONY - הטלויזיה הטובה בעולם

מסך סופר טריניטרון שחור, שטוח ומרובע.

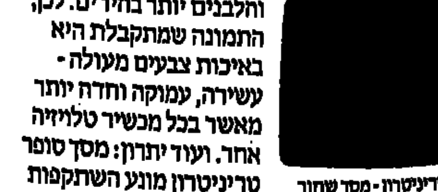
SUPER TRINITRON
שיטה מתפכנית חדשה של סוני

כל הטלויזיות החדשות של סוני המשווקות בארץ ובעולם הן בשיטת הסופר טריניטרון, בלעדית לדגמי סוני ומציעות את כל החידושים האחרונים.

מסך שחור

מנורת המסך סופר טריניטרון מיוצרת מזכוכית שחורה מיוחדת. הקונטרסט בין הצבעים גדול יותר. השחורים יותר כהים והלבנים יותר בהירים. לכן, התמונה שמתקבלת היא באיכות צבעים מעולה - עשירה, עמוקה וחדה יותר מאשר בכל מכשיר טלויזיה אחר. ועוד יתרון: מסך סופר טריניטרון מונע השתקפות מקורות אור על גבי המסך.

מסך רגיל

סופר טריניטרון - מסך שחור

מסך שטוח ומרובע

סוני סופר טריניטרון מציעה עכשיו מסך שטוח, כדי לקבל תמונה אמיתית ומוחשית. המבנה השטוח והמרובע של המסך, מעניק תמונה ברורה וחדה במרכז ובפינות כאחד.

טלויזיה בכל גודל ולכל דרישה

לסוני יש מבחר טלויזיות, סופר טריניטרון, בכל הגדלים בעיצוב חדשני עם מיטב השכלולים האחרונים.

שיטת סופר טריניטרון

שיטה רגילה

לבחירתכם טלויזיות בגודל "27, "20, "18, "14 הכוללות בין השאר שלט רחוק, כניסה לוידיאו, הכנה לטלטקס ו/או טלטקס. אחת מהן ודאי תתאים לדרישותכם.
סוני סופר-טריניטרון, אין עוד טלויזיה ברמה שלה השווה ותווכח.

מסך רגיל

סופר טריניטרון

ישפאר עוצמת סוני בישראל

לרשות לקוחות החברה צוות מכירות מיומן. מעבדת שרות גדולה וחדישה בתקן גבוה ביותר. טכנאים מיומנים ומנוסים שעוברים הכשרה והשתלמויות בארץ ובחו"ל. ציוד מדידה המשוכלל מסוגו בעולם. ספרית אחזקה מעודכנת. מחסן החלקים הגדול מסוגו בארץ ובו עשרות אלפי פרטים ורכיבים מתוצרת סוני נותן גיבוי למערכת התיקונים.

ישפאר - שרות ★ אמינות ★ איכות.

עד 12 תשלומים
תשלומים שווים, ללא הצמדה. באמצעות ויזה, ישראכרט ודיינרס.

SONY

להשיג בחנויות חשמל ורשתות שיווק מובחרות ברחבי הארץ.
אולם תצוגה ומכירה ומרכז שרות ארצי:
רח' אחד העם 9, מגדל שלום ת"א. טל: 03-652431.

ISFAR
ישפאר - עוצמת סוני בישראל.

העולם מתקדם מסוני לסוני.

מבצע ענק
"ג'ימבו 92 טיסות"
יום יום טיסה זוגית ללונדון

קחי את בן זוגך וטוסי ללונדון - על חשבון יכין!

כן, גבירתי, גם את יכולה לזכות בכרטיס טיסה זוגי* ללונדון! במבצע הענקי של הקיץ "ג'ימבו 92 טיסות" יוגרל בכל יום זוג כרטיסי טיסה ללונדון. ההגרלה היומית מאפשרת לך להצטרף למבצע בכל פעם מחדש ומגדילה בהרבה את סיכוייך לזכות!

שותים, נהנים - ונכנסים להגרלה!

ההצטרפות להגרלה פשוטה מאד וכל מה שעליך לעשות הוא זה:

★ קני הביתה 4 ליטרים של סירופ חסכוני ג'ימבו, באיזה מן הטעמים הנפלאים שאת וילדיך אוהבים (תוכלו לבחור בכל צרוף מתוך המבחר של 1 ליטר, 2 ליטר ג'ימבו ודיאט ג'ימבו).
★ קלפי בזהירות את התויות מעל הבקבוקים, ע"י השריה במים פושרים במשך 3 דקות, הכניסי לתוך מעטפה, ביחד עם התלוש שבתחתית העמוד ושלחי ליכין ת.ד. 332 תל-אביב, מיקוד 61002.
★ זכרי! במעטפה צריכות להיות תויות המעידות, ביחד, על קניה של 4 ליטר ג'ימבו. (לדוגמא: תוית של ג'ימבו 2 ליטר + תוית של ג'ימבו 1 ליטר + תוית של דיאט ג'ימבו 1 ליטר, או כל צירוף אחר שיתן 4 ליטר).
★ מספר המעטפות אינו מוגבל, ככל שתשלחי יותר - יגדלו סיכוייך לזכות!

הלו, מדברים מהרדיו... זכית בטיסה זוגית!

ההגרלה היומית תועבר בכל בוקר בשידור חי מרשת ג'! אבי אתגר, בתכניתו "מה כבר תשע?", ישלוף מעטפה אחת מתוך ערימת המעטפות שהגיעו יום קודם ליכין, ויתקשר מן האולפן אל הזוכה המאושרת.
כן, בכל בוקר תוכלי לשמוע ברדיו את תוצאות ההגרלה - אולי היום הזוכה המאושרת זו...את!

★ מבצע 92 טיסות כפוף לתקנון המבצע הנמצא במקומות המכירה.
★ ההשתתפות אסורה על עובדי יכין ומשפחותיהם ועל עובדי פרסום גיתם ומשפחותיהם.

* שני כרטיסי טיסה הלוך ושוב, לא כולל מסים.

נא לצרף אותי להגרלה היומית של "ג'ימבו 92 טיסות".
מצ"ב תויות המעידות על קניה של 4 ליטרים סירופ ג'ימבו.
שם ______ משפחה ______
כתובת ______
טל' בבית ______ טל' בעבודה ______
השלימי את הסיסמה: "רק ____ יכול לעשות 92 כוסות".

רק יכין יכול לעשות 92 כוסות!

יכין

סופשבוע
ר"א בניסן, תשמ"ז 10.4.1987
© 1987 כל הזכויות שמורות ל„מעריב"
This Magazine is a Supplement to Maariv International Edition

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבת: יעל תורן
גרפיקה: נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

קוראים יקרים,

עמוס לבב הלך לראיין את אבא אבן, לא כ"איש השבוע" במובן המקובל במוספים ובשבועונים, אלא כמי שעשוי (או עלול, תלוי בנקודת המבט) להיות איש השבוע הבא או בעוד שבועיים. מתי שיגיש את מסקנות ועדת המשנה למודיעין החוקרת את פרשת פולארד. בלי קשר לעיתוי, הוא מצא אבא אבן מסוג חדש. כזה שדבק בו דימוי של ורד ועדת סינאט אמריקני, שבעצמאות ביקורתו וחקירותיו, עלול לעורר את המימשל. הקול קול אבן. אבל במלים בוטות יותר, מושחזות וזוות. כסאח בהשוואה לאבן מלפני פולארד. מי שעשה הסבה בכורח הנסיבות מפוליטיקאי־כוכב לכוכב־טלוויזיה, מצא עצמו חוזר פתאום למרכז הזירה וההתעניינות העולמית. לא שקודם היה מובטל. שכר הרצאה שלו בחו"ל הוא מן הגבוהים בעולם – 7,000 דולר. אבל עכשיו יש שיעמון של מאות הזמנות, ובלוח השנה שלו אין אלף ימים. בקרוב יצטרך לקחת מזכירה כבגלגל הצלה.

הוא גם יוצא בגילוי מעניין, אך מוזר. שכל האופוריה הזאת היא מקרית. מותר היה לקוות שח"כ – על אחת כמה וכמה יו"ר ועדה, ועוד של אחת חשובה כמו ועדת חוץ ובטחון – ילמד טרם כניסתו לתפקיד את תקנון הבית, על סעיפיו וסעיפי המשנה, כדי שיוכל לנצל ביעילות את מלוא הכוח שהופקד בידיו. אבל לא. לקרוא את התקנון הלכו רק לאחר שהועלה רעיון החקירה, ומישהו נתקף פיק־ברכיים אם זה נסתר, ורק אז מצאו להפתעתם שהשינויים האלה הן חוקיות וכשרות. רק צריך לפתוח את הפה ולנגוס. איך לא חשבו על זה קודם. אבן מודה שעד עכשיו היה מתייחס לשרים, שהואילו להופיע בוועדה, כמי שעשו חסד וטובה גדולים. מעכשיו, הוא מצהיר, כבר לא יהיה יותר אווירתודה. ואחרי שהוא גם לא שואל אף אחד ומתראיין לטלוויזיה הזרה, וראש הממשלה אומר שהוא יחקור בענין – מגיב אבן ששמיר כבר לא חוקר אותו. אבן הוא שחוקר את שמיר. אבן שלא מאסו המנים. בגיל 71 זוקף האיש את קומתה של הרשות המחוקקת, ומחזיר לה את הכבוד המגיע לה. מה פלא שחוזרים אליו עם הפסוק שציטט על גולדה כשנבחרה לראש־ממשלה: „אחרי בלותו היתה לו עדנה".

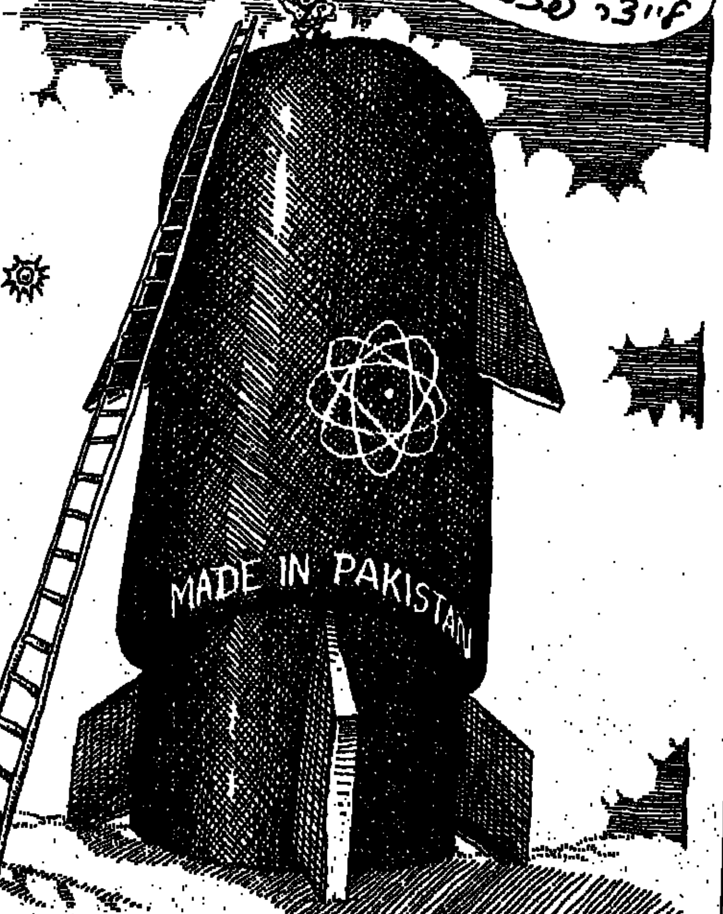
ערב חג הפסח, חורג המדור "טיול סופשבוע" ממתכונתו החולית ומוגש בהרחבה חגיגית. לא טיול אחד אלא שלושה, בארבעת עמודי האמצע של המוסף. נילי פרידלנדר מכירה את עם ישראל שמסתער על הטבע. מסלולי הטיולים שהיא ממליצה ומתכוננת הם אחד בצפון, אחד בדרום ואחד בהרי ירושלים. בתקווה לפזר את הלחץ.
חג מצות ואביב שמח.

צבי לביא

בשער: נתן דטנר, ואבי קושניר. שטח פרטי של דטנר בעמ' 36–37. צילום: שמואל רחמני.

מבט עולמי — רענן לוריא

כה אמר נשיא־פאקיסטאן...

שובו של הג'נטלמן

אבא אבן חדש פרץ לזירה. כסאח בחליפה וכסיות משי. פרשת פולארד העלתה לו את האדרנאלין. לעת בלותו קיבל אומץ. מלא נימוסים אבל גם תוקפני, עז פנים, חריף. לובש דימוי חריג בנוף הפוליטי, של יו"ר ועדת סינאט אמריקני המאיים בעצמאות חקירותיו על יציבות המימשל. פתאום הוא שוב במרכז העניינים. הטלפון לא מפסיק לצלצל. זה מחניף לו לפחות כמו הרקורד שלו בתור כוכב טלוויזיה בינלאומי.

מאת עמוס לבב
צילומים: שמואל רחמני

אבא אבן. סווי ברקע: „פעם הייתי מודה לכל שר שהסכים להופיע בפנינו. מעתה אפסיק להיות להם אסיר תודה".

על גולדה מאיר ז"ל הוא אמר פעם: „לעת בלותה היתה לה עדנה". שועלי הכנסת הוותיקים, שזוכרים את אבא אבן כשהיה גדול, משפשפים עיניהם בתדהמה, שומעים כלא מאמינים את התבטאויותיו הקשות בשבועות האחרונים, ואומרים עליו אותו משפט שאמר על גולדה.

אבא אבן, בן 71, אינו משתנה. אותו ראש גדול, אותו גוף והילוך דובי כבד, אותו סנטר כפול ותמיד בגדי העבודה האלה – חליפה ועניבה. אבל משהו בכל זאת קרה לאיש הזה, לתופעה שקוראים לה אבא אבן: התבטאויותיו עדיין מנומסות, ומתגלגלות לא־אחת סחור־סחור בסגנון ספרותי־מליצי. אבל אין ספק משהו השחיז את הסגנון האבני אחרי כמעט עשר שנים של גלות־מאונס ציבורית. האיש פרץ שוב לזירה, ולפתע גילו הפוליטיקאים ההמומים אבא אבן אחר, תוקפני, עז פנים, מבקר חריף. האיש, ללא ספק, קיבל אומץ. לעת בלותו, לבש האיש דימוי חריג בנוף הפוליטי, של יו"ר ועדת סנאט אמריקני המאיים בעצמאות חקירותיו על יציבות המימשל.

אומרים כי בקרוב מאוד, אולי בתוך עשרה ימים, הוועדה בראשותו החוקרת את פרשת פולארד תפרסם את מסקנותיה שאולי יגרמו לנפילת הממשלה. אין סיכוי שוועדת הבירור הממשלתית תקדים אותו במסקנותיה. הודות לתרגילי פרופסור ליבאי, תפסה ועדת אבן "פור" גדול. „אנחנו כבר כמעט מסיימים, והם טרם הצליחו להמריא", אומר אבא אבן. לא, חס וחלילה, אין שום תחרות בין שתי הוועדות. אפילו טוב, לדעתו, ששתי ועדות חוקרות את הפרשה וניתן יהיה "להצליב" עדויות. פשוט, ועדת אבן מקדימה. אגב, שמתם לב שלוועדת המשנה למודיעין, שאבן עומד בראשה בתוקף תפקידו כיו"ר ועדת החוץ והבטחון, קוראים "ועדת אבן", בעוד שלוועדה השניה עם שני חבריה קוראים, כך סתם, ועדת בירור?

ועדת אבן היא יציר כפיו של אבא אבן, והכל קרה כל־כך בפתאומיות, עד שגם הוא עצמו הופתע. ראש הממשלה יצחק שמיר הופיע בפני ועדת החוץ והבטחון ואמר שאין מה לחקור בפרשת פולארד. ואז, לפתע, שמע אבא אבן את עצמו אומר: „אני מוחה נגד הסגנון והרמה. ולגבי הודעתך שישראל לא תבדוק ולא תחקור, זה לא מחייב אותי ולא את הוועדה הזו. היא לא כפופה לך, אני לא כפוף לך, ואני קובע שביום חמישי ועדת המשנה שלנו תברר, תחקור ותדון".

בחדר העבודה שלו בביתו ההדור שבהרצליה־פיתוח, נזכר אבא אבן בקטע ההוא, ועל פניו נהרה: „עבר רחש סביב השולחן", הוא משחזר, „אחרי־כן אנשים הלכו וחיפשו בתקנון ומצאו שאכן יש לוועדת המשנה סמכות לחקור בנושאים כאלה". המדהים הוא שעצם הגילוי הזה הפתיע גם את אבא אבן (מה שמעיד אולי כי הפתרון להרבה בעיות שמכוזים עליהן זמן ועצבים, מצוי בתקנונים. צריך רק לשנן וליישם אותם, מה שרבים לא טורחים לעשות).

„כשהתראיינתי לטלוויזיה הירדנית, לא הייתי צריך לבקש רשות ממישהו. יצחק שמיר אמר שיחקור, ואני הזכרתי לו שהוא אינו חוקר אותי. אני חוקר אותו"

„עד אותו רגע הייתי מודה וחוזר ומודה לכל שר שהסכים בכלל להופיע בפנינו", מגלה אבן. „עתה התברר לי שזוהי בכלל חובתם. מעתה אפסיק להיות אסיר תודה כל־כך".

לנס המרד שהניף אבא אבן, כמעט כהיסח הדעת, היו תגובות מיידיות. הטלפון שלו לא פסק לצלצל; (הוא, שהורגל בעשר השנים האחרונות לקבל אלפי פניות להרצאות או להופעות בטלוויזיה או באוניברסיטות ידועות שם ברחבי העולם, מתחיל לפתע להישאל על ידי עיתונאים מכל העולם בפרשת פולארד, והוא מתראיין, ומגיב וכן־לילה שוב נעשה לשופרה של ישראל. כמו בימים הטובים ההם של השגרירות באו"ם ובוושינגטון והיותו שר החוץ.

כן, כן, עדנה היתה לו, הוא מסכים, אך חולק על עניין הבלות. כן, נכון ששבתי לפתע לבמה, הוא שוב מסכים, אך מזדרז לתקן ולהדגיש: „למרכז הבמה, למען הנימוס הוא גם מוסיף שהיה שמח אם זה היה קורה בנסיבות פחות קשות לישראל, ופחות טרגיות מבחינתם האישית של בני הזוג פולארד.

ובינתיים המאורעות צוברים תאוצה משלהם. פתאום מציעים לו לחזור לוושינגטון כשגריר. גורמים הקולות הקוראים לו להציל את מעמדנו הרמוס בבירה האמריקנית, והוא נזכר בנוסטלגיה בימים שכינו אותו "קול ישראל", אך הוא גם מתעשת במהירות ודוחה את ההצעה על הסף.

„אני רוצה להשתתף בעיצוב המדיניות ולא להסביר אותה. וזוהי אחת הבעיות שלי, יותר מדי מתייחסים אלי כאל דובר. לפעמים ההגדרות הללו (דובר קול ישראל, דובר האומה העברית) מעוררות בי חשש לכרות. כיצד יכולתי להסביר בוושינגטון את מדיניות האף־שעלי של שמיר? זה היה הופך אותי לגרוטסקה".

ובאמת החשש הזה שייהפך לגרוטסקה, הוא הדבר שהכי מפחיד אותו, את אבא אבן. לא, אין הוא מתנשא. הוא פשוט נישא. הכבוד מאוד חשוב לו. לכן, אבן לא יסלח ליצחק רבין ששם קץ לפעילותו בממשלה, אחרי שנבחר כראש־ממשלה. הרבה כבוד אופף אותו, אפילו הערצה ליכולתו האינטלקטואלית המרשימה, והוא אינו מסתיר את הנאתו ממנה. על הקיר בחדר העבודה שלו, מול המחשב והמדפסת, תלויות תמונות שלו עם גדולי עולם, ועל ארון הקודש. „לאבא אבן, דובר האומה העברית", כתב דוד בן־גוריון, ולעוגמתו.

(המשך בעמוד הבא)

אבא וסוזי אבן: „אני מקבל מאות הזמנות, אבל אין לי אלף ימים בשנה".

„יש לקצץ את הכנפיים של הגוף הזה הקרוי שלושת ראשי הממשלה. זו מונארכיזציה של השלטון בישראל".

„מינוי אביאם סלע הוא גאוניות נדירה שהדעת איננה קולטת".

„הרבה אנשים יכולים להיות שגרירים, אבל רק אחד יכול לעשות סדרה טלוויזיונית שתוקרן בפני 50 מיליון איש".

(המשך מתעמודים הקודמים)

„כהערצה, לאחד מגדולי הדיפלומטים בימינו", ועל החתום מי שהיה נשיא ארה"ב ריצ'ארד ניקסון. ויש שם גם צילומים כלי הקרשות עם אנוואר סאדאת והאפיפיור יוחנן פאולוס השישי. ולא חסרות גם הקריקטורות, של דוש וזאב. באחת מהן צייר אותו זאב בשרוולים מופשלים וכובע טמבל, מדבר אל קבוצת פועלים המומים שלא מבינים אף מלה. אבא אבן, איש עם הומור, צוחק אבל חולק: „אין לי הרגשה שלא מבינים אותי", הוא אומר במבטאו הבריטי.

בכלל, הוא נראה כמו זר בארצו. לא רק בלבושו, בגינוניו, במבטא. איש העולם. לא מכאן, לא מעכשיו. וזה בולט לעין כשאתה יושב בביתו, צופה בריהוט העור, בציורי הקיר, שותה קפה בכלים נאים, מביט בו מצטלם עם אשתו סוזי, אשה אצילית, לבושה כמוהו "טיפ טופ", ובחוץ עובד גנן, ובמכונית האמריקנית ממתין נהג, ובמטבח עובדת העוזרת הקבועה, וכל הטלפונים האלה שמצלצלים, מניו־יורק ומקיימבריג', ותואר כבוד כאן, וספרייה גדולה של קלטות עם מאות ההרצאות שלו שם, ואלפי מאמריו, וספריו, והסדרה "מורשת" שהגיעה עד כה ליותר מחמישים מיליון צופי טלוויזיה ברחבי העולם.

אינך יכול להמנע מהתחושה שהאיש הזה, שהגיע לישראל לפני עשרות שנים, טרם עלה ארצה. מין תערובת מוזרה של אינטלקטואל מבריק ואציל אנגלי, שהבריטים שכחו·אותו כאן כשעזבו. הוא מזכיר קצת את הנשיא חיים הרצוג, גיסו. אבל אבן אומר: „לא, אין לי הרגשה שאני 'אאוטסיידר' בארץ. גם לא להרצוג. עובדה שהוא נבחר כנשיא, ואני עד היום נמצא בראש משאלי דעת־הקהל כמועמד מועדף לשר־חוץ. גם לא נולדתי למשפחת אצולה. אבי נפטר כשהייתי בן שנה, ולמעשה גודלתי על ידי אבי החורג, שהיה רופא לא עשיר והעניק לו את שם משפחתו. אבא אבן הוא הגירסה העברית לאוברי איבן. הגורל לא פינק אותי. את השכלתי רכשתי בעזרת מילגות. באנגליה יכולתי ללא שום קושי להיות מרצה בקיימבריג' וחבר פרלמנט. זה הוצע לי. אבל עשיתי את הצעד המשוגע הזה והצטרפתי לסוכנות היהודית. אני מתפאר בכך. אם היתה עליה מתנדבת, הרי היתה זו עלייתם של מספר קטן של אנשים, שלא היו סובלים אם היו נשארים בגולה. לא היתה זו ציונות מאונס. ואינני מתחרט. הציונות לא קיפחה אותי".

ואכן, הציונות ידעה להעריך את תרומתו של אבא אבן. לא היה אירוע בחיי המדינה הסוערים, שלא היתה לו מעורבות בו. הוא נהפך לאחד הנואמים המוכרים והמבוקשים בעולם. תמורת הרצאה אחת הוא מקבל היום 7,000 דולר. באחרונה הציב אותו ארגון יוקרתי בארה"ב בין עשרת הנואמים המעולים בעולם, בשפה האנגלית. בין האחרים בנבחרת – אברהם לינקולן, דניאל וובסטר, וינסטון צ'רצ'יל. כשהתקשר להודות על הכבוד, שמע צליל של פליאה בקולה של המזכירה. הוא היחיד שעדיין בחיים. כשאבן מספר זאת, הוא שוב צוחק בפה מלא. „כן", הוא מסכים, „יש לי הומור". הוא מגלה שאחיין שלו באנגליה, ג'ונתן ליו, הוא מחבר סדרות הטלוויזיה "כן, אדוני השר" ו"כן, אדוני ראש הממשלה". אבא אבן מודה שהוא „עוזר קצת" לאחיינו, שכתב עכשיו עוד שמונה פרקים. „האבסורדים הביורוקרטיים הם אוניברסליים", הוא צוחק.

לא מכבר פגש את ויקטוריה פרינסיפאל, כוכבת "דאלאס", בלובי של מלון "המלך דוד", שם הוא מתאכסן כשהוא בירושלים. שתי תיירות אמריקניות ניגשו אליהם, התעלמו מהכוכבת, וביקשו את חתימתו. „טוב", הוא נאלץ להסכים, „אלה היו תיירות. ישראליות היו ניגשות ישר לויקטוריה".

את אשתו סוזי הכיר במלחמת העולם השניה, בעת שירותו כקצין בצבא הבריטי. כך הכיר גם את חיים הרצוג, שאף הוא היה קצין. כשבא הרצוג לספר לו שהוא מוצב במצרים, אמר לו החבר הטוב אבן: „הנה, קח כתובת של משפחה יהודית נחמדה במצרים. יש להם שלוש בנות. באחת מהן, סוזי, אל תעז לגעת". עכשיו הם גיסים, מורמים מעם, למרות שאבא אבן היה רוצה להיות עממי יותר. יתכן שהתבטאויותיו הנחרצות האחרונות מסמלות איזשהו צעד בכיוון הזה.

אבל גם ביטויים חריפים מתגלגלים על לשונו בחלקלקות של נימוסי שולחן. כיצד יקבל הרחוב משפט חריף כמו זה: „עם כל הכבוד לשני האזרחים המכובדים שהממשלה מינתה כוועדת הבירור בפרשת פולארד, הכנסת היא ריבונית ועצמאית, ואנו לא נוותר על אחריותנו לבדוק את הנושא הזה ולא נשנה שום תוכניות". או זה: „יש לקצץ את הכנפיים של הגוף הקרוי שלושת ראשי הממשלה". או אפילו זה: „מינוי אביאם סלע הוא גאוניות נדירה שהדעת איננה קולטת". וגם זה: „אין אדם בישראל שאני מחשיב את דעתו על בטחון המדינה פחות מגאולה כהן".

הנרי קיסינג'ר אמר עליו: „מימי לא פגשתי אדם השולט כך בשפה האנגלית. משפטיו קלחו במבנה מושלם אך גם מסובך, כמו נועדו לבחון את האינטליגנציה של המאזין אך גם להשאירו המום למראה הוירטואוזיות שלו. דבריו קלחו כמו נחל הרים צלול. נסיון להפסיקו היה חסר סיכוי. כל משפט שהיה נכנס באמצע דבריו, היה נשמע כברברי. אף דובר אנגלית, אמריקני או אנגלי, לא הזכיר לי כך שאנגלית אינה שפת האם שלי". אפרים קישון כתב באחד מטוריו שמזכיר האו"ם או־תאנט היה מחזיק בהחבא על ברכיו את מילון וובסטר ומעלעל בו בקדחתנות כדי לעקוב אחר קו המחשבה של אבן אבן בעת נאומיו בעצרת.

לראיין את אבא אבן בעברית לא יותר קל. המראיין, שולט עד כמה שניתן בשפה העברית, חש כל העת ברדלות לשונו. בשבוע שעבר, בטרם טס לארה"ב לקבל איזה תואר כבוד בקליוולנד, עוד הספיק אבן להתראיין בערבית לתוכנית שתשודר ביום העצמאות. ובאותה מידה של וירטואוזיות הוא שולט גם בצרפתית, ספרדית, פרסית וגרמנית.

עכשיו הוא עומד לשכור מזכירה. מאות ההזמנות שקיבל לפני שחזר מהכפור, נהפכו בעקבות פרשת פולארד לאלפים. בעצמו איננו מסוגל להתמודד עם השיטפון. אפילו להשיב בשלילה אין לו זמן. „אני איש פרטי עם עבודה של מוסר", הוא אומר. „אין אורח שבא למדינה ולא נפגש עם הנשיא, ראש הממשלה, שר החוץ ואבא אבן". הפרשה האחרונה, הוא מודה, „העלתה לי את האדרנאלין". כיצד חי עשר שנים בצל? כתב ספר ("הדיפלומטיה החדשה") הנלמד עתה באוניברסיטאות רבות בעולם, ועשה את סידרת "מורשת". לצורך הסידרה נסע לשמונה־עשרה ארצות. הוא מדבר על "מורשת" בגאווה עצומה. „קיבלנו עליה את פרס 'אמי' היוקרתי", הוא אומר ומחזיק את הקלטת בידו. „חמישים מיליון איש צפו בה", הוא שב ומזכיר. „כשישבתי במלון וצילמו אותי, עברה בי צמרמורת. אלוהים, אמרתי לעצמי, עשרות מיליוני בני־אדם יצפו בי. כמה שרי חוץ בעולם זכו לכך? אין ספק שזה הביא את שמי להרבה אנשים. זה יותר מאשר לדבר בפני סניף המפלגה בנס־ציונה".

אבן, להזכירכם, הוא בין השאר גם חבר מרכז מפלגת העבודה.

מתי היית באחרונה בנס־ציונה?

„קצת התרחקתי", הוא מודה. „אני מקבל מאות הזמנות, אבל אין לי אלף ימים בשנה".

אין הוא מתחרט על עשר השנים שבהן היה במידבר הפוליטי. „זה הכאיב מאוד בתחילה", הוא שוב אומר בגילוי לב. „אבל זה גם היה כמו אוויר צח. זה גם מסביר את הבהירה אלי. יש משהו משחרר באי־התלות הזו. הרבה אנשים יכולים להיות שגרירים, אבל רק אחד יכול לעשות סידרה טלוויזיונית שתוקרן בפני 50 מיליון איש".

אז מה מריץ אותך עכשיו לזירה, סליחה, למרכז הזירה?

„בכל זאת, אדם חייב להיות מוברג למערכת של

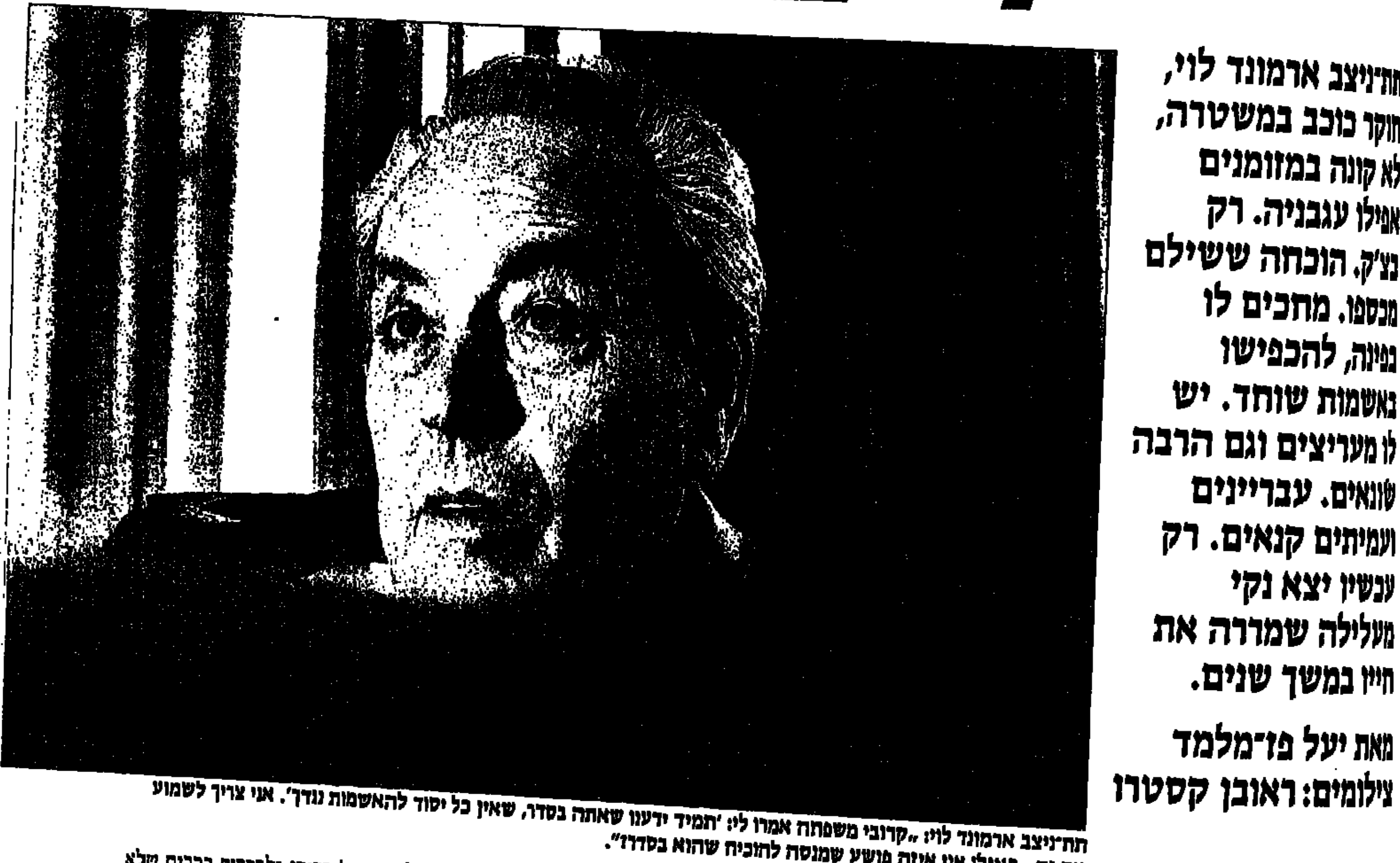
(המשך בעמוד 43)

ידיים באש

תת־ניצב ארמונד לוי, חוקר כוכב במשטרה, לא קונה במזומנים אפילו עגבניה. רק בצ'ק, הוכחה ששילם מכספו. מחכים לו בפינה, להכפישו באשמות שוחד. יש לו מעריצים וגם הרבה שונאים. עבריינים ועמיתים קנאים. רק עכשיו יצא נקי מעלילה שמררה את חייו במשך שנים.

מאת יעל פז־מלמד
צילומים: ראובן קסטרו

תת־ניצב ארמונד לוי: „קרובי משפחה אמרו לי: 'תמיד ידענו שאתה בסדר, שאין כל יסוד להאשמות נגדך'. אני צריך לשמוע את זה, כאילו אני איזה פושע שמנסה להוכיח שהוא בסדר".

זמן קצר לאחר מלחמת ששת הימים, נתבקש פקד ארמונד לוי – היום תת־ניצב, סגן מפקד מחוז תל־אביב – לרדת לאיזור רפיח ואל־עריש, לעזור לארגן שם את המשטרה המקומית. באחד הימים נתבקש לחקור העלמו של נער יהודי בן 16 שהגיע ארצה מבלגיה, כמתנדב. מישהו מבני המקום סיפר שראה את הנער עולה על מונית עותית ומבקש מן הנהג שיקח אותו לירושלים. ארמונד לוי הריח, בחושים שכמה מעמיתיו מגדירים אותם „חייתיים", שרווקא את בעל־הסיפור יש לעצור לחקירה, לפני כל אדם אחר. האיש נעצר, וטכניקת החקירה שננקטה היא שהפילה אותו בפח שנטמן לו. לוי ביקש מעמיתו המקומי להניח לאיש ללכת, ולתת לו את ההרגשה כאילו מאמינים לגירסתו. כעבור מספר שעות שמעו אותו אומר בצחוק לחבר: „איזה מטומטמים היהודים, האמינו לסיפור שלי".

דרך אותו אדם הגיעו ארמונד לוי והצוות שעבד איתו אל קבוצה של עבריינים מקומיים שלאחר חקירה הצביעו על צייר ציפורים מהאיזור, ואמרו שאדם זה ביצע בנער מעשה סדום ולאחר מכן רצח אותו. צריך היה להגיע אל הגופה. במקום שבו הוכה, הצייר לקח אותם אל המדבר, אמר שפה קבר את הגופה, לחפש את הגופה. נסתיימו טיפות הדם. על החול, החלו לוי ואנשיו לחפור, והם חופרים. אין ארבע־לפנות־בוקר, עדיין קצת חשוך, מסביב מדבר אחד גדול, והם חופרים. אין גופה. ואז עלה ארמונד לוי על אחת מגבעות החול, ובפעם הראשונה בחייו ביקש את עזרת אלוהים: „תן לי את הכוח והתבונה למצוא את שאני מחפש. עזור לי למצוא מוצא".

והנה, ממש כפי שקורה בסיפורים של "מועדון 700" בשידורי הטלוויזיה מלבנון, אירע „כמעט נס". ארמונד לוי התכופף החל לשחק בחול שלרגליו, כשם שילד משחק על שפת־הים. לפתע נעשה החול צהוב והריח קשה מנשוא – ריח גוויה. גופת הנער נמצאה ממש מתחת למקום שבו עמד הפקד דאז והתפלל לאלוהים. אבל בכך עוד לא תם העניין. מישהו מן הצוות אמר, בחצי הלצה, שאילו היו מוצאים תרמילים ריקים של כדורים – היה קל יותר לסגור את התיק. לוי הלך עוד מספר צעדים, התכופף אל החול ומצא את התרמילים.

במקרה הבא, שיסופר להלן, לא התפלל תת־ניצב ארמונד לוי, או שאולי לא התפלל בכוונה מלאה. יכול גם להיות שתפילתו לא נתקבלה, כי את הסבל שעבר עליו ועל משפחתו בשש השנים האחרונות הוא לא מאחל לאיש – אפילו לא לשונאיו. ויש לו רבים, בעיקר מבין העבריינים הכבדים אותם הצליח לכלוא. אבל לא רק הם. גם כמה אנשים בתוך המשטרה לא כל־כך שמחים למשמע שמו, והכל נאמר בלשון המעטה. בעולם הקשה והקשוח אליו לוקח אותנו סיפורו של ארמונד לוי – מטובי החוקרים של משטרת ישראל, אפילו לרעת יריביו המושבעים – ראוי לדבר כל העת בלשון המעטה.

ב־18 למרץ 1987 כתב מפכ"ל משטרת ישראל, רב־ניצב דוד קראוס, לעו"ד יונה בלטמן, פרקליט המדינה, מכתב בזו הלשון: „הריני מתכבד להודות לך אישית ולצוות שעסק בבדיקת עניינו של תנ"צ ארמונד לוי. אין לי ספק, הגם שהדבר נעשה באיחור, ראוי מר לוי, שהותקף שלא בצדק, להגנה על כבודו ולפרסום ברבים שלא נמצא פגם בהתנהגותו. את הנזק קשה לתקן, לילות וימים של עוגמת־נפש ושעות רבות של ייסורים שהיו מנת־חלקו, לא יימחקו. עם זאת אני משוכנע שגם מר לוי ימצא ודאי סיפוק וקורת־רוח מרובים, ובהם פיצוי מה לעוול שנגרם לו...".

מכתב זה בא כתשובה למכתב שכתב פרקליט המדינה שלושה ימים קודם־לכן, ובו מגוללת הפרשה שהרסה במשך שנים רבות את חיי לוי ואת חיי הקרובים אליו. ארמונד לוי, יתברר מאוחר יותר משיחות עמו ועם עמיתיו, הכניס את ידיו לאש הלוהטת – והכוויות מציקות עד היום. היו אז כאלה שניסו להניא אותו מלהיכנס ראש בראש נגד העתונאי יגאל לביב. „אתה תסתבך", אמרו לו. „מה אתה צריך את זה". לוי לא שמע להם, והסתבך. איבד למשך שנים רבות את שמו הטוב, דווקא הוא שכל־כך נזהר בכך כל חייו.

> **„כשאיימו על חיי ועל חיי בני משפחתי, הבנתי שזה חלק מן הסיכון המקצועי. נקטתי בכל אמצעי הזהירות האפשריים, והמשכתי הלאה. אבל אני לא יכול לקבל הסתות נגדי ונסיונות להפוך אותי לפושע כחלק מן הסיכון המקצועי. זה לא ייתכן".**

משום הזהירות הזו אין ארמונד לוי קונה פירות וירקות בשוק כבר שנים. לא בשוק הכרמל, לא בשוק התקווה. תמיד יש חשש שאחד הסוחרים ייתן לו הנחה מבלי שהוא אפילו ידע על כך, ויהיה מי שיראה, ויגיד: „אהה! תפסנו אותו מקבל שוחד". ומשום הזהירות הזו הוא קונה אך ורק בצ'קים, לעולם לא בכסף מזומן, אפילו מדובר בעגבניה או בתפיסת שוקולד. וכמובן שהכלל הזה חל גם על אשתו. ואסור לרגע אחד להתרשל ולשכוח לכתוב על ספח הצ'ק את הסיפור המלא של אותו תשלום. לעולם אין לדעת מתי תידרש להציג הוכחה שמה ששלך – בכספך ניקנה – ולא ניתן שוחד. כך, למשל, נאלץ ארמונד לוי להוכיח רק בעת האחרונה שהרהיטים בביתו נרכשו בכסף מלא ולא ניתנו במתנה כתמורה לטובת הנאה. הקבלות נשלפו, ועוד סיפור הכפשה הסתיים. ורק בריאותה של אשתו הלכה והתערערה, וארמונד יודע שלעבודתו יש חלק בכך.
וזו, כמובן, רק ההתחלה. חוקרים מהיחידה המרכזית סיפרו כיצד הם שומרים

(המשך בעמוד הבא)

ארמונד לוי ובנו: „קשה להתחיל להסביר מה עובר על אדם שעומד שנים רבות במה שאני ומשפחתי עמדנו”.

„אני לא מוותר, נכנס עם הראש ישר בתוך העניינים. לא יושב ונותן לאחרים לעשות את העבודה. מי שלא עושה – לא נדבק בו הליכלוך. אבל אלימות? אני נגד – באופן מוחלט”.

(המשך מהעמוד הקודם)

במשך שנים ספחים של פנקסי צ'קים ישנים. מי יודע מתי יאלצו להוכיח שהמקרר שקנו לא ניתן להם כשוחד. ארמונד מספר שיום אחד הבריח את אשתו לעזוב מקום עבודה רק בגלל שהבוס ביקש ממנה שתסדר בעבורו משהו אצל בעלה. „ולמרות הכל, קשה מאוד שלא ליפול להשמצות־שווא”, אומר קצין בכיר שהיה פעם תחת פיקודו של ארמונד. „אתה יכול כל החיים לשמור על התחת שלך, ויום אחד תעשה טעות הכי קטנה – מה שכל אזרח עושה חמש פעמים ביום – ומישהו כבר ידאג לחסל איתך את החשבון. הרי בתפקיד שלנו יש כל־כך הרבה אנשים שהיו רוצים להתנקם. באיזו עוד עבודה ההצלחה שלי פירושה מאסר ממושך למישהו אחר? לומדים לחיות עם זה, זה נהפך לחלק מן הסיכון המקצועי. אבל הלב כואב על כל אחד שעובר את הזוועה שארמונד עבר”.

וארמונד אומר: „כשאיימו על חיי ועל חיי בני משפחתי, הבנתי שזה חלק מן הסיכון המקצועי. נקטתי בכל אמצעי הזהירות האפשריים, והמשכתי הלאה. אבל אני לא יכול לקבל הסתות נגדי ונסיונות להפוך אותי לפושע כחלק מן הסיכון המקצועי. לא ייתכן שכך יתנהלו הדברים”.

וזה עיקרו של הסיפור על מסכת העניינים והיחסים בין תת־ניצב ארמונד לוי לבין יגאל לביב, כפי שעולה ממכתבו של עו"ד יונה בלטמן, פרקליט המדינה, שבדק ביסודיות את החומר הנוגע לנושא:

במהלך משפט־הדיבה שניהל בצלאל מזרחי לפני מספר שנים כנגד עתון "הארץ", פרסם העתונאי יגאל לביב כתבה בה האשים את השופטת שולמית ולנשטיין, שישבה לדין במשפט הנ"ל, בנטילת שוחד בהקשר למשפט. הגב' ולנשטיין הגישה תביעת־דיבה כנגד לביב, ובעקבות תלונה זו וחקירת המשטרה הואשם יגאל לביב בעבירה של "זילות בית־המשפט". במקביל לחקירת לביב בעקבות תלונתה של השופטת ולנשטיין, היה למחלקת המודיעין של המשטרה מידע לפיו עוסק לביב בסחיטות מאנשים שונים, תוך איום בפרסום כתבות מזיקות. המשטרה פתחה בחקירה גם בנושא הסחיטות, העניקה לחקירה את השם "תיק לימון" והטילה את הטיפול בה על היחידה הארצית לחקירת פשעים – יח"פ. ארמונד לוי שרת באותה עת במשטרת תל־אביב.

שנה לאחר־מכן, ב־1981, נתמנה לוי לראש היח"פ. בין שאר התיקים שהועברו לטיפולו היה גם "תיק לימון". במהלך החקירה באותו תיק חמצמץ מסר יגאל לביב לידי אחד החוקרים, מפקח תבורי שמו, קלטת שהכילה דברים שהיה בהם כדי להעלות חשדות למעשים פליליים כנגד ארמונד לוי. דבר קיומה של הקלטת נמסר לפרקליט הפלילי של מחוז תל־אביב, אהרון שדר, וזה ביקש כי המשטרה תמנע חקירה גלויה נגד לביב בכל הנוגע ל"תיק לימון", ובכלל זה בעניין הקלטת, עד לסיום המשפט שהתנהל אותה עת נגד לביב בעניינה של השופטת ולנשטיין.

זו היתה העילה למספר רב של כתבות־ענק בעתונים, כתבות בהן נטען שהמשטרה מטייחת את החקירה בעניינו של לוי, ושניתנה הוראה לרדת לגמרי מן הנושא. מסע ההכפשות הזה נמשך שנים. ארמונד לוי לא ידע את נפשו מצער, וחבריו למשטרה הלכו והתחזקו בדעתם שאסור להכניס את הידיים לאש. צריך להיזהר, להתרחק ממוקשים, והעיקר לחזור הביתה בשלום. כשצפויים קשיים, כראי לזוז הצידה.

ורק כדי לסגור את המעגל, נציין שכאשר נפתחה החקירה בעניין תלונתו של לביב בהתאם ללוח הזמנים שהכתיבה הפרקליטות – התברר שאותה קלטת אינה מכילה חומר רציני ומבוסס, ולעומת זאת החומר המוקלט מעורר תמיהות באשר לדרך עבודתו של יגאל לביב. לדוגמה ניתן להביא את סיומה של השיחה בין לביב לשאול שמש, מודיע משטרתי שמסר ללביב את המידע כאילו לוי היה שותף לעיסקת סמים וקיבל טובות־הנאה:

„שמש: 'תראה יש לי כל מיני ידיעות, אלא שכל הידיעות האלו לא מבוססות',

„לביב: 'אני יודע'.

לביב: 'מה עוד על ארמונד? יאללה, הדברים האמיתיים',

שמש: 'אני צריך לחפש לך'”.

עו"ד יונה בלטמן, בהתייחסו אל אותה שיחה בקלטת: „כלומר, לאחר עשרה עמודים של פירוט האשמות כבדות – מבין לביב בעצמו כי טרם שמע את הדברים האמיתיים, ועל כך משיב שמש שעליו לחפש חומר”. ובלטמן מוסיף שכאשר נחקר שמש אודות אותה שיחה עם לביב, אמר כי דבריו בקלטת מקורם ב„שמועות ורכילות”, והם פרי לחץ של לביב וחשש שלו (של שמש) שהלה ימשיך להכפישו בכתבות בעתונו. פרקליט המדינה קובע חד־משמעית שכל ההאשמות של לביב נגד לוי נחקרו עד תום, ללא כל משוא פנים, וכי לא היה להן כל יסוד.

ביום שבו פורסם דבר זיכויו של לוי, הזמינו אותו הודי כלחו לארוחת־ערב. „תמיד ידענו שאתה בסדר, שאין כל יסוד להאשמות נגדך”, אמרו לו. „את מתארת לעצמך”, אומר לוי, „אני צריך לשמוע את זה מבני משפחה קרובים, כאילו אני איזה פושע שמנסה להוכיח שהוא בסדר. הרגשתי נורא. קשה להתחיל להסביר מה עובר על אדם שעומד שנים רבות במה שאני ומשפחתי עמדנו. הילדה שלנו, שהיום היא חיילת, כשהיתה קטנה יותר, חילקה סוכריות לילדים בתקווה שאולי כך הם לא ינדו אותה אחרי שיקראו בעתון על אבא שלה. גם המחלה של אשתי, אני בטוח, יש לה קשר לכל העניין. אני בכל זאת הייתי שקוע בתוך עבודת החקירה שאני כל־כך אוהב. הייתי בא לעבודה ושומע מלה טובה ממפקדים או מפיקודים. אבל אשתי היתה כל היום בבית, עם מבטים של שכנים, עם הצורך להתנצל כל הזמן, שלא יחשבו שבעלה איזה פושע”.

ולא היה זה המקרה היחידי שבו הוטל בספק יושרו של ארמונד. ב־1976, חודשיים לאחר השוד המטורף של הכספת מהיחידה המרכזית לחקירות הונאה ביפו, הגיעו למשטרה ידיעות כאילו ארמונד קיבל שוחד, ובתמורה דאג לכך ששניים מן האנשים שהיו קשורים בשוד לא יועמדו לדין. גם הסיפור הזה נבדק, וכמובן שלא נמצא בו אפילו ניצוץ של ממש. והתרוצצו עוד האשמות כאילו לוי שותף בעסקי סמים, וגם את ההאשמות הללו בדקו עד תום, ופרקליט המדינה קבע חד־משמעית שאין להן כל שחר.

למה נטפלים דווקא אליך?

„כי אני לא מוותר, נכנס עם הראש ישר בתוך העניינים. לא יושב ונותן לאחרים לעשות את העבודה. מי שלא עושה – לא נדבק בו הליכלוך”.

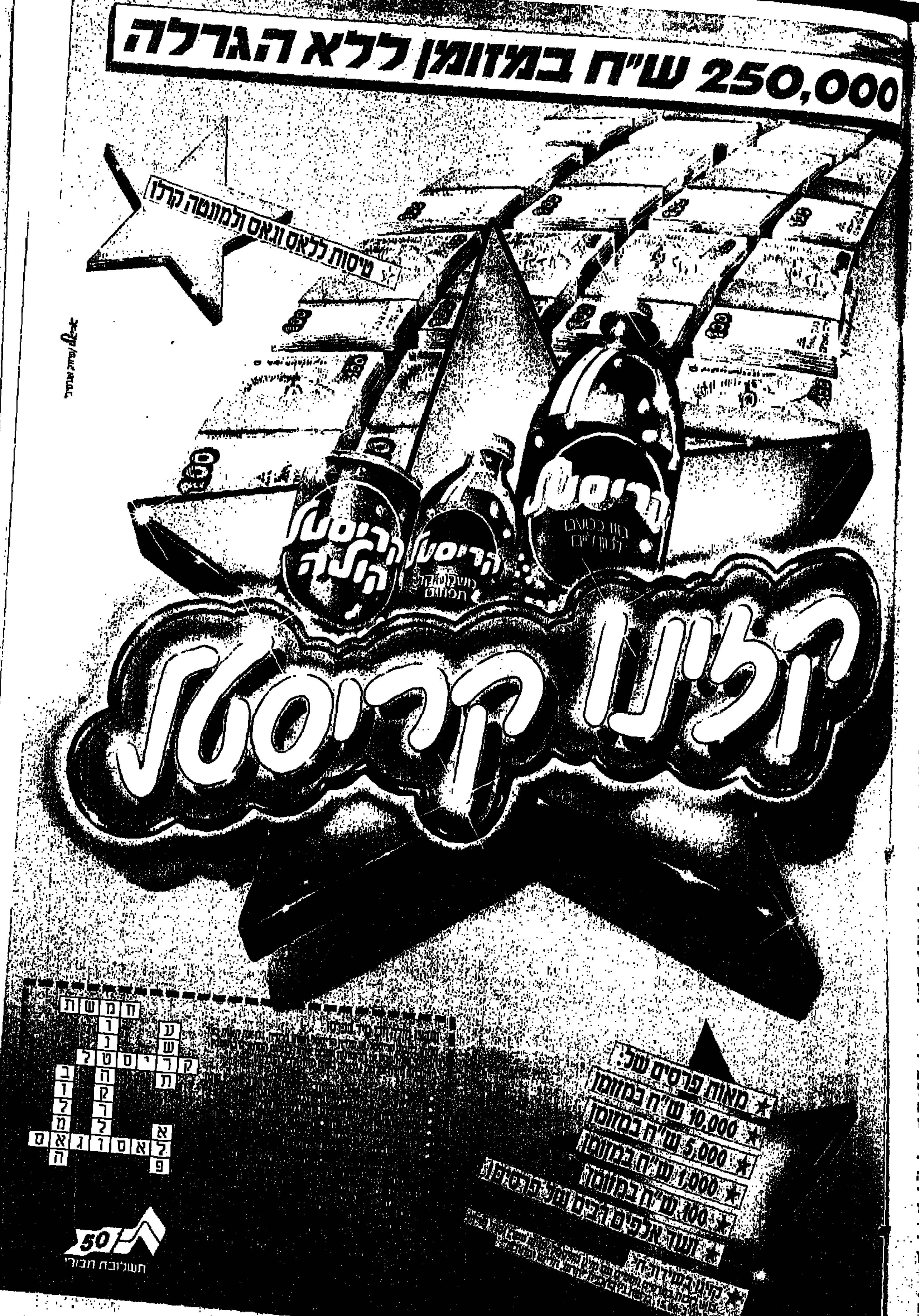
ואולי, מתפלל סגן מפקד מחוז תל־אביב, הכל כבר מאחוריו. אולי לא יצטרך יותר לעבור את הגיהנום המוכר לו היטב. חבריו סקפטיים: „האיש הזה הוא אחד החוקרים המעולים שהיו אי־פעם במשטרה. יש לו מעוף, הוא אינו שיגרתי, יש לו רעיונות שברגע הראשון אתה לא מאמין שהם אפשריים. אבל לא כל אחד במשטרה אוהב את זה. הוא שתלטן, מכתיב את הדרך שלו, לא תמיד מתחשב ברגשות של מי שכבר עובדים על החקירה. במשטרה שהעניינים בה מתנהלים על־ידי קליקות – יש לאדם כמו לוי בעייה. כשהוא מגיע לחקירה שתקועה כבר שבועות, שנדמה שאין ממנה מוצא, ואחרי שלושה ימים הוא מצליח לפענח אותה – יש לזה מחיר. וארמונד הוא הראשון שיכול לספר על המחיר הזה”.

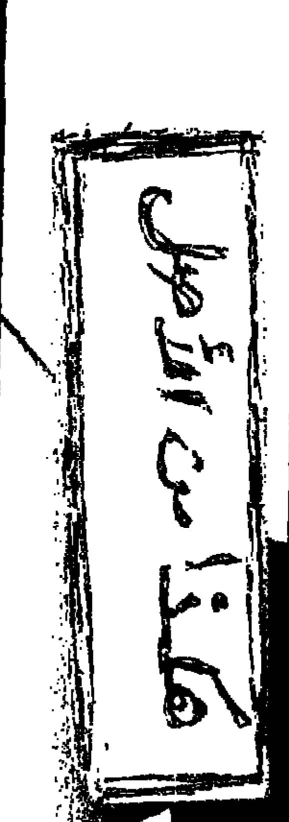
ארמונד לוי, 55, עיני תכלת עמוקה, שיער שיבה, קול צרוד מאוד, נולד באלכסנדריה ותמיד חלם להיות חוקר במשטרה. כילד היה עוקב אחרי חקירות־רצח מפורסמות שנערכו בעיר הנמל המצרית והיה אומר לעצמו שיום אחד גם הוא ינהל חקירות כאלה. בגיל 17 ברח מאלכסנדריה לארץ, הסתובב במספר קיבוצים, לא מצא את מקומו באף אחד מהם, ולבסוף החליט להתגייס לצה"ל, למרות שעדיין לא מלאו לו 18. כשהשתחרר מהצבא בדרגת סגן, התגייס למשטרה. זה היה לפני 35 שנה.

התפקיד הראשון – שוטר סיור במשטרת חיפה. לא בדיוק מה שחלם עליו. מהר מאוד הוא מצליח לברוח מן העניין („ארמונד? תסמכי עליו, תמיד מצליח להשיג מה שרוצה”), ולהגיע אל אגף החקירות, איזור א' – העיר התחתית. בראש האגף עמד באותם ימים חוקר בשם כוים שארמונד אומר עליו כי היה המורה הכי טוב שהיה לו בחייו. בין הפרשיות שהוא זוכר מאותה תקופה – המקרה של "רצח מרי אנטואנט" – אשה שרצחו אותה, ביתרו את גופתה ושמו את החלקים בתוך מזוודה. ארמונד זוכר עד היום כיצד ישב אותו כוים ימים ולילות עם החשוד העיקרי, אכל איתו, ישן איתו, לא עזב לרגע. הצליח לקנות את אמונו, עד שזה הודה.

„וזוהי מלאכת החקירה האמיתית, שאותה למדתי כבר באותן שנים”, הוא אומר. „לדבר עם החשוד על כל דבר שבעולם חוץ מאשר על הרצח עצמו. להצליח

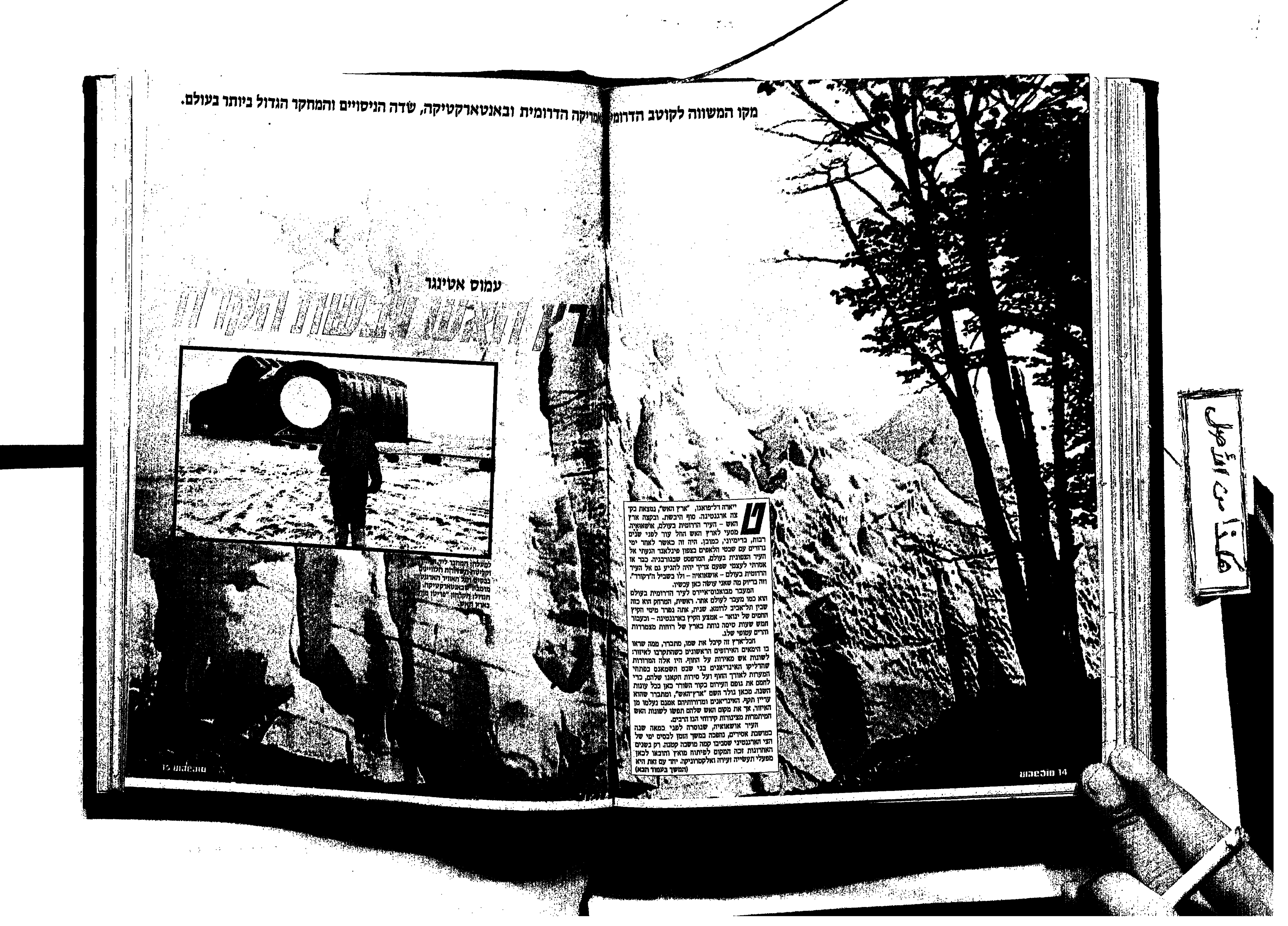
(המשך בעמוד 44)

מקו המשווה לקוטב הדרומי אמריקה הדרומית ובאנטארקטיקה, שדה הניסויים והמחקר הגדול ביותר בעולם.

עמוס אטינגר

[illegible] המחבר ליד [illegible]
[illegible] שורת חלוויים [illegible]
[illegible] תאוויר הארגנטי [illegible]
באנטארקטיקה [illegible]
[illegible] "פריטו מור [illegible]"

טייארה דל־פואגו, "ארץ האש", נמצאת בקצה ארגנטינה. סוף היבשת. ובקצה ארץ האש – העיר הדרומית בעולם, אושאואיה. מסעי לארץ האש החל עוד לפני שנים רבות, בדימיוני, כמובן. היה זה כאשר לאחר ימי נדודים עם שבטי הלאפים בצפון פינלאנד הגעתי אל העיר הצפונית בעולם, המרפסט שבנורבגיה. כבר אז אמרתי לעצמי שפעם צריך יהיה להגיע גם אל העיר הדרומית בעולם – אושאואיה – ולו כשביל ה"דקורר". וזה בדיוק מה שאני עושה כאן עכשיו.

המעבר מבואנוס־איירס לעיר הדרומית בעולם הוא כמו מעבר לעולם אחר. ראשית, המרחק הוא כזה שבין תל־אביב לרומא. שנית, אתה נפרד מימי הקיץ החמים של ינואר – אמצע הקיץ בארגנטינה – וכעבור חמש שעות טיסה נוחת בארץ של רוחות מצמררות והרים עטופי שלג.

חבל־ארץ זה קיבל את שמו, מתברר, ממה שראו בו הימאים האירופים הראשונים כשהתקרבו לאיזור: לשונות אש מאירות על החוף. היו אלה המדורות שהדליקו האינדיאנים בני שבט השמאנס בפתחי המערות לאורך החוף ועל סירות הקאנו שלהם, כדי לחמם את גופם העירום בקור השורר כאן בכל עונות השנה. מכאן נולד השם "ארץ־האש", ומתברר שהוא עדיין תקף. האינדיאנים ומדורותיהם אמנם נעלמו מן האיזור, אך את מקום האש שלהם תפשו לשונות האש המיתמרות מצינורות קידוחי הגז הרבים.

העיר אושאואיה, שנוסדה לפני כמאה שנה כמושבת אסירים, נהפכה במשך הזמן לבסיס ימי של הצי הארגנטיני שסביבו קמה מושבה קטנה. רק בשנים האחרונות זכה המקום לפיתוח מואץ והובאו לכאן מפעלי תעשייה זעירה ואלקטרוניקה. יחד עם זאת היא

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)
נשארה עיר של רחוב ראשי אחד, בית קולנוע אחד, מועדון ריקודים אחד והרבה־הרבה מסעדות. לרגעים יש לך הרגשה שאתה נמצא בעיירת־ספר.

בתקופה זו של השנה הימים כאן ארוכים והלילות – לבנים. ביום אחד נדמה לך שעברת את כל עונות השנה: הבוקר קריר וסתווי, בצהרים אתה חש במשבי אביב עם סימני קיץ, אחר הצהרים בא הגשם הקבוע ובערב שורר קור חורפי.

בעת ביקורי לא יכולתי שלא לערוך השוואה קטנה בין אושאואיה לבין העיר הדרומית שלנו, אילת. גם בדרום ארגנטינה כמו בערבה אצלנו מרבים לדבר על הצורך בפיתוח כלכלי מואץ של האיזור, אלא שכאן נעשים הדברים, נדמה לי, בקצב מזורז יותר. ויש גם דמיון פוליטי: כפי שישראל ומצרים מתחבטות בבעיית טאבה, גם ארגנטינה טרם פתרה סיכסוך ממושך על שטח קטן אחד עם שכנתה צ'ילה – היכן בדיוק עובר ביניהן קו הגבול בתעלת איי ביגל, מדרומה של אושאואיה.

סיכסוך זה, בן עשרות שנים, כמעט שגרר את השתיים למלחמה יותר מפעם אחת. וכמו בטאבה – גם מחלוקת זו הובאה בפני בוררות בין־לאומית שלפסק־דינה תוקף כשל פסיקת בית־משפט עליון שאין עליה עירעור. אך כאן, לאחר שנפסק כי האיים שייכים לצ'ילה, לא הסכימה ארגנטינה לקבל את הדין וב־1978 עמדו מטוסי הקרב שלה חמושים, מחכים לפקודה להפציץ את העיר הצ'ילנית הדרומית פונטה־ארנס. רק התערבות האפיפיור בכבודו ובעצמו מנעה פריצת מלחמה כוללת. האב הקדוש הוסיף לפסק הבוררות כמה נקודות פישור משלו, שאולי לא סיפקו את הארגנטינים אך נתנו להם מוצא של כבוד מן הפרשה.

"כבוד לאומי" – למושג זה יש כאן משמעות עמוקה מאוד. סיכסוך הגבול על האיים שבתעלת ביגל, שגודלם כגודל זית, כמו גם המלחמה על איי פוקלאנד (שם שהם מלהזכיר אותו בארגנטינה ויש לכנותם "איי מלווינס"), אינם סיכסוכים על מקומות קדושים, מקומות ישוב או כאלה העשירים במחצבים ובנפט. הם חלק מהבנת הרקע הפוליטי ליום בו יחולקו הגבולות ביבשת הענקית המשתרעת מדרום, אנטארקטיקה.

אז, בבוא שעת החלוקה, תנסה ארגנטינה להוכיח כי שטחה בארץ הקוטב הדרומי מתפרש במרחב שבין איי ביגל לאיי מלווינס. ללא קשר לחלוקה העתידית ולעובדה שלארגנטינה אין היום דריסת רגל לא באיי ביגל ולא בפוקלאנד־מלווינס, מציינות כל המפות המקומיות גם את אלה וגם את אלה כשטח ארגנטיני לכל דבר, ובהתאם לכך גם נמחק ומצוייר בהן קו הגבול באנטארקטיקה.

אחד מפלאי עולם

אין לבוא אל אנטארקטיקה קודם שיוצאים לחוות באחד מפלאי העולם של יבשת אמריקה – הקרחונים של דרום ארגנטינה בחבל סנטה־קרוז, במורדות הרי האנדים ליד העיר אל־קלאפטה, לתוך אגם ארגנטינה. ואמנם, נסיעה זו היא חוויה בלתי־נשכחת.

לכל קרחון כזה – הנמצא כאן עוד מהימים בהם היה כדור־הארץ כולו מכוסה בשכבת קרח ענקית – שם משלו. "פריטו־מורנו" הענק, קרחון שאורכו כ־40 ק"מ, נראה כשדה לבן, אין־סופי, שהרוחות חצבו בו שיפועים ומעלות, מערות ומחילות שכמו עוצבו בידי פסל גאוני. העוצמה הלבנה של הקור השגיא חודרת אל העין, האוזן, הלב והריאות. שברים מן הקרחון, שגובהו עשרות מטרים, נופלים אל מי האגם ברעש אדיר, ונדמה לך שבית בן 30 קומות קורס לפתע תחתיו ומעלה בנפילתו נד אדיר של מים.

במחזוריות של כל ארבע שנים שב ומתרחש כאן פלא טבע נוסף. הקרחון "פריטו־מורנו" הולך וגדל כל הזמן, וקירותיו העצומים מהווים מחסום בין שני חלקי אגם ארגנטינה. המים מן החלק האחד לוחצים על חומות הקרח בכוח עצום, וחופרים בתוכן מחילות להגיע דרכן לחלקו השני של האגם (חוק הכלים השלובים). המחילות הללו מערערות את יסודות הקרחון, התעלות הולכות ומתרחבות ואז – במחזוריות של ארבע שנים – קורס בבת־אחת חלקו הגדול של הר הקרח החוסם בין שני חלקי האגם. תופעה זו, של פיצוצים אדירים אין־סופיים, ברעש אדיר, נמשכת כ־36 שעות, ופורצת מעבר רחב המאפשר לגובה פני המים בשני חלקי האגם לשוב ולהשתוות.

לקראת הזמן המשוער של השבר נאספים מול הקרחון – כחודש מראש, שלא להחמיץ – חובבי טבע, צלמים וצוותי הסרטה ממקומות רבים בעולם. מי שחזו בכך מעידים כי אין העין יכולה לעכל את שפע המראות עוצרי הנשימה שבתופעת־טבע זו. אז נדמה כי לא בניין אחד אלא עיר לבנה ענקית על גורדי־שחקיה יורדת לאיטה למצולות ברעמים עזים, יוצרת תוך כדי כך אין־סוף אשדות ומפלים וגלי סערה בגובה מהמם. לידיעת אלה השואפים לחוות במחזה – שבר הקרחון הקרוב עשוי (זמן משוער בלבד) להתרחש באוקטובר 1987.

"פריטו־מורנו" והקרחון "אופסלה" השכן הם עולם בלתי־נדלה של חוויות וחזיונות בלתי־רגילים בעשרות גונים של לבן וכחול, אך "במהרה הם מתגמדים מול הלבן האין־סופי שתגלה ביבשת אנטארקטיקה", אמר לי טייל ותיק ששב מן הקוטב. "סע לשם ותראה מה הם באמת קרחונים". נסעתי.

למה דווקא אנטארקטיקה

הסיפורים אודות המירוץ לקוטב הדרומי, בעיקר אלה על משלחתו הראשונה של רוברט סקוט שנגעה בו ב־1911 ואבדה בדרכה בחזרה, ומשלחתו של רואלד אמונדסון שבאה אחריה, תמיד שילהבו את דימיוני. חשתי רצון עז להיות בחלק זה של העולם, במחיצתם של אלה החיים בשנה שחציה יום וחציה לילה, לראות אותם במחקריהם, כיצד הם מתגברים על הקפאון והרוחות העזות, לשמוע מפיהם כיצד מתנהל היומיום שלהם ביבשת קרח ענקית זו הטומנת בחובה הרבה מיסתורין והרבה תקוות לעתיד.

„נדמה שעיר לבנה ענקית על גורדי־שחקיה יורדת לאיטה למצולות ברעמים עזים, יוצרת תוך כדי כך אין־סוף אשדות ומפלים וגלי סערה בגובה מהמם".

אנשי הנספחות הצבאית־ימית של ארגנטינה בבירה האמריקנית, וושינגטון, היו מי שהזמינו אותי להתארח על סיפון אחת משוברות־הקרח שלהם היוצאות עם אספקה מאושאואיה לבסיסים הארגנטינים באנטארקטיקה. עוד בארה"ב קיבלתי הסברים מפורטים על האיזור ועל הלבוש שעלי להצטייד בו כדי שלא אקפא מקור, ורכשתי מערכת הכוללת גרבי צמר חשמליים, מופעלים בעזרת סוללות זעירות, אשדות צמר, כובע פרווה, מעיל ומכנסי גומי, כפפות ענות, מגפים ומשקפי־שמש מיוחדים לסינון הקרינה המסוכנת של איזורי הקוטב. נאמר לי שעלי להזדרז ולהגיע לבואנוס־איירס כל עוד שולט שם הקיץ, והמעבר לאנטארקטיקה עדיין אפשרי. אחרי־כן – החל מסוף חודש מרץ, סוף הקיץ ביבשת הדרומית – קופא הים ונעשה בלתי עביר אפילו לשוברות הקרח.

עם הגיעי לבואנוס־איירס מצאתי כי אמנם דווח על בואי, אך אנשי המכון לעניני אנטארקטיקה אינם בטוחים שיימצא לי מקום באניה. אלא שלעזרתי באה אלת המזל והרצון הטוב, ופגשתי ידיד ותיק, עו"ד דני ריקנטי, איש חברת "כלל" העושה בדרום־אמריקה, שהפגיש אותי מצידו עם סגן מפקד חיל־האוויר הארגנטיני. נדמה לי כי דווקא החזמנה מטעם חיל־הים שלא יצאה אל הפועל היתה במקרה זה לצידי. היריבות בין חילות הים ואוויר של ארגנטינה היא מן המפורסמות, בעיקר לאחר מלחמת פוקלאנד־מלווינס. חיל־האוויר עשה שם את מירב המלחמה, ספג אבידות גדולות והוא מלא טענות על חלקו של חיל הים בקרבות.

ברגע שסיפרתי את סיפורי לסגן מפקד חיל־האוויר הארגנטיני, אמר לי: „אצלנו אין בעיות כאלה. מרגע זה אתה אורח שלנו". הוא הורה לי להתייצב בתאריך מסויים בבסיס חיל־האוויר הדרומי בעיר ריו־גאג'גו, ושם אקבל טרם צאתי את ציוד הלבוש הדרוש לשהייה בקוטב. (ומה עם המעילים, הסוודרים והמגפיים שכבר קניתי במיוחד?). התחלתי בהכנות זמן רב לפני הטיסה, ואז התברר לי שאמנם – בתחילה, לפחות – נדרשת לכך כמעט שעה שלמה.

הציוד כלל לא פחות משישה־עשר חלקי לבוש בצבע תפוז, ובהם: רצועות צמר להגנת האוזניים, כובע גרב המכסה את הראש והצוואר עם פתח צר לעיניים, משקפי־שמש עבי־עדשות, גרבים ארוכים, מכנסיים ומעיל מגומי ממולאים בשכבת ריפוד צמרי, עוד שני זוגות גרביים, המעם מלבד, כפפות צמר וכפפות ברזנט, ומגפיים בעלי סוליות גומי עבה הנקשרות ברצועות אל מתחת לברכיים. המטרה היא גם לשמור את חום הגוף ולמנוע דליפתו החוצה וגם לא להשאיר שום אבר חשוף לפגיעת הקור והרוחות העזות.

אל היבשת הקפואה

הטיסה מדרום ארגנטינה לאנטארקטיקה נמשכה כחמש שעות, ובמהלכה חלפנו מעל איי כייף־הורן שבקצה היבשת וטסנו מעל הים הדרומי הסוער. לאט לאט החלו מתגלים הקרחונים הצפים, תחילה בגושים קטנים ואחרי־כן במשטחים אין־סופיים, עד שמרחוק נראתה היבשת הלבנה – הרבה־הרבה לבן עם קרחות של אדמה. השמש הקיצית האירה באור גדול ולא נתנה שום רמז לקור הצפוי לנו למטה, בבואנו למרמביו, בסיס חיל־האוויר הארגנטיני באנטארקטיקה.

„השהות ליד הקרחונים פורשת לעין המסתכל נופים מדהימים בגוונים שונים של לבן. קירות לבנים מזדקפים אל־על בזוויות תלולות ויוצרים מעין נוף קוסמי שאינו משעמם לרגע".

ברגע הראשון על הקרקע, כשחום המטוס עדיין שוכן בגופך, אינך חש בצינה ואתה אפילו מנסה „לפתוח חלונות" בשכבת הביגוד המכסה את הפנים. לאט לאט, מבלי שתרגיש בכך, אתה נוכח שאיבדת את התחושה בלחיים. מכת הקור – 35 מעלות מתחת לאפס – בתוספת רוח שמהירותה מגיעה ל־120 קמ"ש, מקפיאות כל אבר חשוף. הדרך בת הקילומטר משדה התעופה למבנה המגורים בהחלט מספיקה כדי לחוש בהלם הקיפאון הארקטי, אבל כאשר אתה שב ונועל עצמך בבגדים המיוחדים, אין לקור השפעה על גופך.

מבנה המגורים הוא יחידה מרכזית אחת הכוללת חדר אוכל, מטבח, חדר בידור, ספרייה ומעבדות, וממנו מתפצלים מסדרונות המובילים לחדרי המגורים. המבנה מוסק כל העת. חשוב למהר ולהסיר את הביגוד המיוחד מיד עם הכניסה לבית כדי לא לטבוע בים של זיעה. המעברים החדים בין הקור שבחוץ לחום שבמבנים עלולים לגרום להצטננות חריפה. לא הרחק מן המבנה המרכזי נמצא מבנה דומה עם מערכת חימום וגנרטור נפרד, המיועד לשעת חירום, במקרה של תקלה בבניין המרכזי. השימוש בחדרי־השירותים, אגב, הוא תהליך מיוחד של שריפה כימית הרורש לימוד ואימון מוקדם.

מימין: בסיס מרמביו של חיל האוויר הארגנטיני באנטארקטיקה. במרכז: עם משלחת מחקר, בשטח. למעלה משמאל: חגיגת פאריז'ה של יום א'. בשר על האש – על הקרח.

כאן, בבית המגורים, אתה מתוודע לאנשים תושבי היבשת. חיילים ומדענים. רובם "משוגעים" לדבר. באו לכאן בהתנדבות. רק כשאין מספיק מתנדבים מבין החיילים – נערך גיוס חובה. כל חייל כזה עובר טרם בואו שורה של מבחנים גופניים ופסיכולוגיים כדי לעמוד על מידת התאמתו לתפקד בתנאי לחץ, בדידות וקור. משך שהות החיילים כאן שנה, ובמהלכה – חופשה אחת ביבשת. מפקד הבסיס, סגן אלוף רודולפו דרגסי, עומד לסיים את שנת השרות שלו מבלי שעדיין יצא לחופשה. "תמיד יש כאן תעסוקה מעבר למצופה", הוא אומר.

אנטארקטיקה היא, בדרך כלל, יבשת של גברים. אשה שאינה מדענית לא תגיע לכאן. מצויים פה כמובן רופא וכמה אזרחים־עובדי־צבא כמו טבח ושרברב ונגר שבחרו לשרת פה בגלל סיבות מסיבות שונות: צרות בבית, צרות פרנסה, צרות עם האשה, צרות עם החיים. כאן הם רחוקים מכל אלה. חוסר הפורמליות, "תוספת אנטארקטיקה" לשכר (כמו "תוספת ערבה" אצלנו) והריחוק העצום גורמים לכך שחלק מהם נשארים כאן הרבה מעבר לשנה הקצובה.

הצבא לשרות המדע

לבסיס חיל־האוויר הארגנטיני כמו לבסיסי המדינות האחרות באנטארקטיקה, שתי מטרות עיקריות. האחת – הפגנת נוכחות מדינית, והשניה – בהתאם לאמנה הארקטית – לשרת את המדענים והחוקרים הנמצאים ביבשת. שרות זה מתבטא באספקת מזון, ציוד, קשר תובלה והסעת המדענים אל מתנות־המחקר בעזרת מזחלות, מטוסים והליקופטרים. מפקד הבסיס, רודולפו, מתגאה ביעוד הצבאי הזה – צבא לשרות המדע – והוא מקווה שיום אחד זה יהיה יעודם של כל הצבאות בעולם. באנטארקטיקה חזון זה כבר מתגשם.

לפי האמנה הארקטית, אין להכניס ליבשת כלי־נשק משום סוג שהוא, וכן ניתן לאנשי בסיס מדינה אחת לבקר באופן חופשי או לערוך ביקורות־פתע בכל בסיס של מדינה אחרת. סעיף נוסף באמנה הוא שיתוף כל המדינות במירע הנאסף כאן ובתוצאות המחקרים המתבצעים בשטח, ואלה רבים לאין־ספור.

אנטארקטיקה היא שדה הניסויים והמחקר הגדול בעולם. פדרו סקוארקה, האחראי על מחלקת מחקר הקרחונים במכון הארקטי הארגנטיני, עוסק כאן, בנוסף למחקריו שלו, בריכוז ותאום הפעולה הלוגיסטית בין כל המדענים האחרים. לדבריו, אין כיום כמעט תחום מדעי שאין לו שלוחת־מחקר באנטארקטיקה. אנשי הביולוגיה עוסקים בחקר הציפורים, הפינגווינים ודגי הקריל עשירי הפרוטאין המתקיימים רק בחלק זה של
(המשך בעמוד 57)

רוזה רוזה

צריך להכיר את רוזה כהן כדי להבין מדוע שר הבטחון, מי שהיה גם רמטכ"ל וראש־ממשלה, נראה ומתנהג כפי שהוא. יצחק רבין ואחותו רחל יעקוב מספרים על ילדות קשה עם אמא של נייר. רוזה כהן, עסקנית ציבור, כמעט אגדה, שהיו לה ראש לב וזמן לדאוג לכל המסכנים של תל־אביב, פרט לשני ילדיה שהשאירה לבד בבית, עצמאים בעיקרון. עוד מעט חמישים שנה למותה. היתמות שלהם החלה קודם.

מאת בילי מוסקונה־לרמן
צילומים: שמואל רחמני

למעלה: יצחק, רוזה כהן ורחל (1927). למטה: רחל יעקוב ליד קברה של רוזה כהן, היום. משמאל: יצחק רבין. היא תרגמה את הסוציאליזם שלה להתנהגויות ביתיות מיידיות.

יצחק רבין: „המשטר בבית היה חצי־צבאי. לא היו פינוקים. בבוקר דייסת קוואקר. אם לא הייתי גומר, היו מכניסים את הצלחת למקרר ומוציאים אותה שוב בערב. שנאתי את זה”.

נחמיה רבין אהב את רוזה כהן. מאד אהב. היא אהבה את העקרונות. העקרונות שלה הזיזו אותה קדימה, רחוק, לפעמים רחוק מדי. על הבסיס העקרוני־אידאולוגי, קשה, כנראה, לקיים מסגרות חמות. עקרונות אידאולוגיים לא מוכרים אל ילדים. מרק חם כן. רוזה כהן האמינה נטונת הכלל. מבחינתה, ילדים צריכים להיות עצמאיים.

לרוזה כהן ולנחמיה רבין נולדו שני ילדים. הבכור, יצחק רבין. הבת הצעירה, רחל יעקוב, ממקימי קבוץ מנרה, ארבעים וארבע שנים במקום. שנים אחרי שרוזה כהן נפטרה, מצא נחמיה רבין בית חם בקיבוץ, שם גם בחר להיקבר. רוזה כהן נקברה בנחלת־יצחק, רחוק, באופן עקרוני, מבית הקברות הישן ברחוב טרומפלדור, הפנתיאון של המיוחסים.

מנרה 1987, קיבוץ קטן, גבוה במרום־הגליל, מבוצר, ממוקם על גבול לבנון, דקה מהקטיושות, חסום בשער ברזל חשמלי. גם בימים של שמש, האנשים שם לא מפילים מסכות. מסתובבים בין השבילים, עטופים סכבות, להתגונן מהצינה שהיא חדה ודוקרת. רחל יעקב, שישים ומשהו, בן אדם אדיב מאד. שיער השיבה הלבן שלה אסוף אחורה בסיכות. היא נועלת נעליים גבוהות, לבושה בחולצת צמר כחולה, סוודר אפור, זהו בחסכנות.

„כן”, היא מוכנה לדבר על אמה. אפילו שמחה. מאד כואבת את העובדה שרוזה כהן לא מונצחת. כך היא קוראת לה, רוזה כהן. לא אמא. אף אחד לא זוכר אותה – לא מזכיר. נחמיה רבין היה אדם גאה. כשרחל ביקשה ממנו לפרסם את יום האזכרה של רוזה – הוא סרב. „מי שזוכר יגיע”, היה אומר ומקווה. רק בני משפחה קרובים מאד הגיעו לאזכרה. נחמיה רבין הקשיב להתעלמות באכזבה. גם עם הנכדים מיצחק ומרחל לא היה נכנס לנוסטלגיות מתמשכות. רק לפעמים, כשאחד הנכדים שאל על סבתא – היה עונה בקיצור.

בשנות ה־20' הראשונות שבהן החלה את חייה עם נחמיה רבין, תירגמה רוזה כהן את הסוציאליזם שלה להתנהגויות ביתיות מיידיות. יצחק רבין זוכר שגדל בבית פשוט. „קצת נזירי, סגפני”. תמונת הבית ברחוב המגיד בתל־אביב חקוקה בזכרונה של רחל יעקוב בחדות: שני חדרים, קירות לבנים ריקים, שתי מיטות, שולחן כתיבה. בספריה, אנציקלופדיות למדעי הטבע ליד כתבי ברל כצנלסון. „ההכרה קובעת את ההוויה” היה משפט עקרוני מנחה של רוזה. הילדים של השכנים מאד אהבו לבוא לשחק בבית רבין אחר הצהרים. לא היו שם רהיטים שצריך להזהר בהם, בעצם לא היו רהיטים בכלל. גם לא שטיחים. או תמונות.

רחל היתה בת שתים־עשרה וחצי כשרוזה כהן נפטרה ממחלה ממארת. יצחק רבין היה אז נער בן שש־עשרה. השנים שקדמו למותה היו לגביהם יתמות מסוג אחר. יצחק רבין כמעט ולא זוכר שעות משותפות עם ההורים. „חלק גדול מימי השבוע שניהם לא היו בבית. בכל זאת אבא היה יותר ממנה”. מה שהוא זוכר מהבית זו אווירה חזקה של ציפיות: „שאני ואחותי נלך בדרך האחת ללא היסוס או הרהור”.

הזכרונות של רחל מתורגמים לחלקיקי תמונות פזורות, לא סגורות. כששואלים אותה משהו שיש בו צירוף של אמא־בית, היא עונה, אפילו בלי לשים לב, „כן”, ומיד עוברת לדבר על אבא. „אבא”, היא אומרת, „היה זה שנמצא בבית: טיפל, ערך קניות, בישל והשכיב לישון. הוא היה זה שפינק”. עוד זיכרון: „אבא עומד ומתגלח מול הכיור בערב, ואני תלויה על המרק, מספרת לו חוויות שאספתי במשך היום”.

משפטים על רוזה כהן מתחילה רחל לנסח בערך כך: „אמא בעיקרון היתה אומרת...”

היא פותחת אלבומים בני שישים. „הנה תמונה של תנקה המטפלת עם יצחק. תמונה שלי עם רחל המטפלת. הנה אנחנו, יצחק ואני, מגולחי ראש בקיץ, שותים שמן דגים. כאן אנחנו מתעמלים בבוקר בשורה, יחד עם אמא, בבית הבראה על הכרמל”. תמונה נדירה.

רוזה כהן נולדה ברוסיה והתייתמה מאמה כשהיתה בת חמש. זה קרה בראשית המאה. יתומה לא עליזה שמתפתחת לילדה לא שמחה, רצינית ושתקנית, נשלחה עם אחיה מביאליסטוק להומל לגור אצל סבתה. תשעה ילדים על גבי עגלה ויתומה לסוס,

(המשך בעמוד 21)

רחל יעקוב: „בניגוד ליצחק, אף פעם לא הרגשתי עצמי ילדה עזובה. הוא הרגיש בודד. הוא תמיד היה יותר סגור ורגיש ומופנם ממני. אני יותר פתוחה וחמה, יותר דומה לאבא".

רוזה כהן במותה, בארון פתוח (1937): שלווה, בפעם הראשונה לא ממהרת לשום מקום.

רוזה רוזה

(המשך מעמוד 19)

מוטלים בין חבילות בגדים וכלי מיטה. כשהבנות היו קלעות צמות לבובות, העדיפה רוזה לקרוא ספרים רציניים, ללמוד שחיה ולרכב על סוסים. היא דחתה גם את צווארוני התחרה הרקומים שהבנות האחרות היו מקשטות בהן את מדי הגימנסיה הכחולים הנוקשים, ולבשה אותם מדי בוקר מגוהצים בקפדנות, בקפדנות רבה. את תלתליה היפים מתחה אחורה לסיכות, וקלעה מהם צמות הדוקות. לא התחנפה למורים. גם לבנות לא. היה מטר הצידה מכולם. שתקנית, ידענית, נבדלת בעיקרון.

רק רוזה השפיעה על רוזה. העיקרון הזה פעל מגיל צעיר מאד. הגימנסיה לבנות היתה נוצרית. האב, יהודי מסורתי, סרב לשלם שכר לימוד. היא חייכה ומימנה את הלימודים בשכר שעורים פרטיים שנתנה לילדי עשירים. בכל ליל שבת נהגה כמורדת להכעיס. ברחה מהבית, ישנה אצל חברה, וצעדה ברגל בשבת בבוקר לגימנסיה. כשהאב הקודר היה בא לחפש אותה שם — היתה מסתתרת מאחורי שיח, עד שעזב. היא היתה בנוידה, התמכרה לצימחונות, בחרה להסתגף, היתה שתקנית, אפילו קצת גברית. חורף אחד, כשהכסף שהשתכרה לא הספיק לה לקנות מעיל חם וחדש, יצאה לשלג עם המעיל הישן, הדק והמרופט. אבא שלה התחנן שתפסיק, גם הסבתא. היא סובבה את הראש הצידה, וזרקה מאחורי הגב: „אין לי כסף משלי, לא שנה משלכם".

הבנים לא אהבו את הצמות המתוחות ואת הסינר השחור. הם העדיפו את הבנות עם הסיכות והמלמלות והצחקוקים. בהפסקות, כשהבנים משכו לבנות בצמות, היא הספיקה לגמור עוד פרק על מעמדות חברתיים ולהיכנס ראשונה לשיעור. כאשר סיימה את הגימנסיה לבנות, מן הסתם בהצטיינות, היתה יכולה להגר לאמריקה, לעלות לארץ־ישראל, או לפתח קריירה פרטית ברוסיה. רוזה כהן, נערה יהודיה משכילה, דקת גוף ולא מחייכת, לבשה מעיל עור קצר ומכנסי רכיבה הדוקים, נעלה מגפי עור גבוהים ודהרה ליערות העד של הנסיך הגדול, גיסו של הצאר ניקולאי השני. מנהל היערות היה אביה. היא כיוונה שם את חיצי הצדק המהפכני שלה אל חוטבי העצים, גברים שיכורים, גסי־רוח. בבקרים היתה מתרוצצת בבגדי עבודה, מורדת, רושמת, מפקחת. בלילות, סביב המדורה, אחרי ה"בורשט" המצמץ־האדום, לימדה אותם קרוא וכתוב, שיננה להם ערכים. אבא שלה משך בכתפיים. פקידי הצאר לא אהבו את הרעיון (והמהפכה הקומוניסטית איימה מאחורי הדלת) אך נחסמו במבט עיניה. אף אחד לא העז להתקרב, בטח שלא להתערב.

האחים של רוזה, משכילים חילוניים, עליזים וציוניים, ריחפו על כנפי הרוחות של ה"בונד", ו"פועלי ציון". רוזה לא הצטרפה בעיקרון. אינדיווידואליסטית באידאולוגיה. אחרי מלחמת העולם הראשונה, בימים הראשונים שלאחר המהפכה, כבר ניהלה בית־חרושת בפטרבורג. הפועלים בחרו בה להיות להם מנהיגה. הבולשביקים דרשו שתצטרף למפלגה. היא חזרה והניעה את הראש מימין לשמאל בסרוב עקשני. המשטר החדש השבית את בית החרושת. הפועלים נשארו לצידה, נאמנים, בוכים, מחוסרי עבודה. היא לא נשברה גם לאחר שהוגלתה כפקודה מגבוה למחוז מרוחק בדרום רוסיה.

יצחק רבין: „היינו מוכרחים להגיד אמת. אין פשרות, אין מקום להתחלקויות".

המהפך הקומוניסטי היה מהיר לטעמה הסוציאליסטי. שליחי הבולשת ארבו לה. מאוכזבת, סגרה חשבון, חד וחלק, עם רוסיה. בחורה יחידה בין גברים היתה בקבוצת החלוץ של העליה השלישית שהגיעה ארצה על סיפונה של "רוסלן". היא נחתה בכנרת, תלושה, לא ציונית, זרה, לא מבינה את השפה, מתלבטת מה לעשות עם עצמה. למגרת בואה, ראו תושבי המקום את האצילה הרוסיה עם העיניים הכחולות והצוואר המתוח, עומדת מוקדם בבוקר ליד הכיור, ומדיחה סירים גדולים בסבר פנים חמור. מייבשת את הכלים ויוצאת לשמש, בלי מלים, בלי חיוכים. כשחלתה בקדחת, שלח אותה הרופא אל קרובי אביה בירושלים. המשפחה היתה נרגשת. רוזה כהן נותרה מרוחקת, נטע זר בתוך ההמולה. השנה היתה 1921. בסלון דיברו על הפוגרום שעשו הערבים ברובע היהודי בעיר העתיקה. היא נזכרה בפוגרומים ברוסיה, לבשה בגדי אחות, והתגנבה אל בין החומות לחבוש פצועים ולסייע למגינים.

שם פגשה את נחמיה רבין, חייל משוחרר מהגדוד העברי. הוא ראה בחורה לא מוכרת, לא שייכת, שפועלת על דעת עצמה. הפגישה התפתחה לריב קולני על סמכויות ואישורים. בסוף הוא ויתר לה. אחרי הוויתור הראשון, יבואו רבים. כעבור שלושה חודשים התחתנו. אבל רוזה לא אימצה את השם רבין. המשיכה, בעיקרון, להישאר כהן, עד יומה האחרון. גם על גבי המצבה בנחלת־יצחק.

מירושלים עברו לחיפה. בארץ־ישראל נוסדה הסתדרות העובדים. רוזה כהן הקימה בחיפה את קופת חולים, אירגנה את המשטרה, יזמה עבודה עברית בנמל, והיתה ממייסדות ההגנה. אחר־כך עברו לתל־אביב. נחמיה רבין היה פועל בחברת־החשמל. רוזה כהן היתה פקידה במשרה מלאה בבנק "הלוואה־וחיסכון" ברחוב הרצל. בארבע אחרי־הצהרים היתה ממשיכה לעבוד בהתנדבות לטובת הציבור. העיקרון שלה היה שהיא לא מוותרת על פעילותה הציבורית, כך שהדאגה לילדים נותרה עניינם של נחמיה רבין, המטפלות והשכנים. היו ימים ארוכים שיצחק ורחל נשארו לבד.

רוזה כהן לא ידעה לנוח. בהחלט לא. בהפסקת הצהרים בבנק היתה רצה למסעדה הצמחונית שברחוב יהודה הלוי, חטפה משהו בזריזות, והספיקה להיפגש עם שלושה־ארבעה אנשים, אחר־כך חזרה לבנק, ובשעות הערב התפנתה ליתומים, אלמנות וכל מיני עצובים. לתולצות המשי שלה הרכוסות בצניעות, הצמידה פתקים קטנים:

1. סידור הילד של ציפורה בגן לאמהות עובדות בתשלום סמלי.

2. השגת רישיון עבור קיוסק לאלמנה.

3. השלמת משכורת למשפחת ראובן.

עשר שנים היתה שליחת ציבור העובדים בעיר, בין לבין הקימה את בית־הספר המחוזי בגבעת השלושה, ודאגה שלא תהיה משפחה בתל־אביב בלי מקום לעשות בו את החג. כל חג. בעיקר פסח.

רחל יעקוב: „אני לא זוכרת שחגגנו בבית את סדר פסח. בפסח כל אחד היה מתפזר לדרכו. אני נסעתי לידידים בעין־חרוד. לא זוכרת איפה יצחק או ההורים חגגו את החג".

יצחק רבין: „בזמן מאורעות '29 הייתי בן שבע, ואחותי בת ארבע. גרנו בתל אביב. הורי לא היו בבית, וכך חיינו שבועות בלי לראות את ההורים. לדברים

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)
האלמנטרים ולאוכל דאגו לנו השכנים. כאותו זמן גם היה קשה לנו להתרחץ, כי בחדר האמבטיה שלנו היה חדר נשק והיינו צריכים לצאת לשטוף עצמנו בברז בחוץ. החוויה העיקרית באותה תקופה: אתה ילד, אתה בבית, ההורים אינם, ואתה לא יודע מה קורה". כך הוא כתב בספר "בית אבא" שפירסם לפני שנים.

רחל יעקב נזכרת היום: "כשעברנו מרחוב שר"ל לרחוב המגיד, ההורים תכננו חיי קומונה יחד עם עוד שכנים יותר מבוגרים, כדי שיהיה מי שידאג לנו. יצחק ואני חזרנו מיום חינוך ארוך בשעה ארבע. היינו מקבלים כסף והולכים לאכול במסעדת הפועלים בבית ברנר, או חוזרים הביתה ומכינים לנו משהו. אני הייתי האחות הקטנה ומעלי למעלה היה לי תמיד האח הגדול. אני לא סבלתי מהרגשת הלבדיות שיצחק הרגיש בה. בניגוד ליצחק, אף פעם לא הרגשתי עצמי ילדה עזובה. הוא הרגיש בודד. הוא תמיד היה יותר סגור ורגיש ומופנם ממני. אני יותר פתוחה וחמה, יותר דומה לאבא".

יצחק רבין היום: "המשטר בבית היה חצי־צבאי. בבוקר דייסת קווקר. אם לא הייתי גומר, היו מכניסים את הצלחת למקרר ומוציאים אותה שובבערב. שנאתי את זה". האחות הקטנה רצתה שיקנו לה פסנתר. רוזה קיבלה עוד הזדמנות להפעיל עיקרון חינוכי. פסנתר לא קונים עד שהילדה שלומדת לנגן, לא מוכיחה רצינות והתמדה. להתמיד פירושו להתאמן יום יום, ולבקש טובות מאנשים זרים, ברחובות רחוקים. הילדה הקטנה לא מצליחה להתמיד. רוזה זוקפת אצבע: "אין התמדה, אין פסנתר, אין נגינה".

כשרחל היתה בת שש, ארגנה אמא את הילדים לתורנות קבועה של נקיון הבית. כל אחד אחראי לחלק אחר. אין הבדלים בין המינים. לפעמים גם אבא משתתף. אמא לא. היא עסוקה בטובת הכלל. יום קבוע בשבוע, כשהרדיו מצייץ שבע בדיוק, כל אחד ניגש למלא באחריות רבה את חלקו בתורנות.

יצחק רבין: "כל אחד ידע מי מנקה מה. לא משום שלא היה כסף לעוזרת, אלא בעיקרון".

בשביל רחל היתה השעה שבע שעה מעיקה. אחרי דקה מחשבה היא מערגנת: "לא שימחה וששון".

אבל הילדים של רוזה כהן, בניגוד לרוב השכנים, נהנו מעצמאות. לא כל־כך הנאה כמו החובה לקבל החלטות כרצונם. העיקרון החינוכי שמאחורי החופש תורגם למעמסה של אחריות. רחל זוכרת את עצמה יושבת ליד השולחן ומתלבטת. רוצה שאבא יעזור לה להחליט. "תגיד לי אתה מה לעשות", היתה בוכה. הוא כצפוי, סרב. נשאר נאמן עד הסוף לעקרונות הבית.

כשהגישו את רוזה כהן בבית, זה היה לרוב בהקשר של ישיבות סוערות. היא היתה גם חברת מפקדת ה"הגנה". הילדים למדו להרדם ברעש הויכוחים הקולניים שהתנהלו בבית בלילות. כשהלכו לישון במיטה אחת, לא בטוח שגם התעוררו בה. לפעמים היו צריכים להלין את האורחים, ולשם כך פינו את הילדים ממיטותיהם.

פעם בשנה היתה רוזה כהן הולכת עם הילדים לקנות בגדים. רחל מתארת שני ילדים נגררים מאחורי הגב של אמא, נעצרים כל מטר כדי שהיא תגמור להרהר בקול רם עם מישהו שפגשה. לפעמים גררה אותם גם לאסיפות. היו אז הרבה אסיפות. נאומים דרמטיים היו הבילוי של שבת בבוקר בתל־אביב הפועלית. הם היו עומדים בצד, שותקים בנימוס. משתעממים מאד.

היא סרבה בתוקף להצטרף למועצת הפועלות. בעצם, היתה הפמיניסטית הראשונה שהתנגדה לפמיניזם כתנועה. רוזה כהן לא תורה בחולשה נשית, גופנית, או אחרת בהיותה אשה. "הפועלת בארץ, בדיוק כמו הפועל, צריכים להשתייך לגוף אורגני אחד", ניסחה פעם כיובש חד והפנתה את הגב לתנועה. באותה מידה גם לא היתה חברה רשומה במפא"י, על־אף שהזדהתה עם הקו הפוליטי, עיקרון העצמאות היה הסמן הימני של רוזה.

רחל יעקב לא זוכרת את אמא שלה צוחקת, אפילו לא מחייכת. שום מתוח־רגש ספונטנית. לא היה לה, לרוזה כהן, חוש הומור מפותח. גם לא פחות מזה. היא גם לא נכנעה לשום פינוק, אפילו לא לסתם תחביבים. לבשה שימלה בגיזרה סולידית, עקרונית. בד משובח בצבע אדמה. נעלה נעלי עקב־שטוח, טובות להליכה. היא היתה צוערת בהפגנות אחד במאי כפנים רציניות, מסוגרות, משקפות הלך־נפש כמעט קבוע. קפדנות כבושה. כבושה היטב.

יצחק רבין: "לא היו פינוקים בבית. אני זוכר ויכוח עקרוני שנמשך חודשיים אם לקנות מקרר חשמלי או להישאר עם זה של הקרח. אפילו שחשבון חשמל לא שילמנו כי אבא היה פקיד בחברת החשמל. אותו ויכוח היה לגבי קניית רדיו". בסוף הם קנו.

רוך זמני שתפס את מקום הקפדנות, מעורר אצל רחל כעס ישן על אמה: "היה ילד אחד שאבא שלו נפטר והיא עזרה לאמא שלו להשתקם. הילד הזה היה רוב הזמן אצלנו בבית, והיא היתה מפנקת אותו בדברים ממשיים, בקניות. ואילו כלפינו היתה מלאת עקרונות מה מותר ומה אסור לעשות. וזה הרגיז אותי. למה למשה היא קונה ולנו לא".

יצחק רבין: "בחופשים של כיתות אל"ף ובי"ת כנראה שיחקתי יותר מידי. אמא החליטה לעשות סדר וחייבה אותי כל הקיץ ללמוד עם מורה פרטי שלא תהיה לי סיבה לא להיות הכי־בסדר".

יצחק רבין: "בבית אסור לחזור על אותה טעות פעמיים. היא לא נתנה עונשים, רק מבטי זעם".

נחמיה רבין – אדם חם, אהב לשחק שח, ללכת למשחקי כדורגל, להשתולל עם הילדים – העריץ את רוזה כהן. מבין שניהם היא היתה המשכילה. הוא נשאר פועל חסר השכלה. מהרבה בחינות הוא נשען עליה. היא, לעומת זאת, לא נשענה על אף אחד. מקסימום, העריכה אנשים. אבל גם את ההערכה שלה הפנימה עמוק לתוך עצמה. היא נחשבה החזקה והיודעת. שידרה כוח בלי להשתמש במילים. היה לה חשוב שיהיה ברור שהיא מדברת עם כיסוי. שהיא חכמה מאד. שהיא זאת שקובעת את השורה האחרונה וגם מנסחת אותה. היו לה זויות חדות – לפעמים דוקרות. הלכה בשביל ישר, חד, מתוח, לא מתפשר, מן הסוג שעליו פסעו אצילים רוסיים בעלי הכרה חסרת־פשרות. "האמזונקה התל־אביבית" קרא לה מנחם אוסישקין, כשסילקה בקפריזיות את הרוכבים מפתח־תקווה שבאו לרכב בעדליה. לדעתה הם בגדו בערך העבודה העברית, ורוזה כהן לא ידעה לסלוח על מעידה בעקרונות.

יצחק רבין: "בבית היינו מוכרחים להגיד אמת. אין פשרות אין מקום להתחלקויות. מותר לטעות, אסור לחזור על אותה טעות פעמיים. היו גם שיחות ברור. היא לא נתנה עונשים רק מבטי זעם. זה הספיק".

הקנאות החזה ביותר שלה היתה נתונה לשפה העברית, כשחלתה ונשלחה לסנטריום בחוץ־לארץ, ביקשה מנחמיה שנילווה אליה לדבר איתה רק עברית. כששכח ושאל אותה פעם משהו בגרמנית, היא לא ענתה לו – רק הסתכלה עליו ושתקה. גם כשהיתה צריכה לפנות שם לעזרת אנשים, דיברה קודם לעצמה בעברית ואחר־כך תרגמה לגרמנית. היו שחייכו.

בגיל ארבעים ושמונה מתה ממחלתה הקשה. בכסלו תרצ"ח, שלושה שבועות לפני חנוכה. עשה רושם שכל תל־אביב מלווה אותה בדרכה האחרונה. רחובות שלמים צפופים ראש בראש. רבים חבו לה תודה. הארון הפתוח של רוזה כהן הוצב בבית הוועד הפועל של ההסתדרות, שהיה אז ברחוב אלנבי. היא שכבה שם בשלווה, בפעם הראשונה לא ממהרת לשום פגישה, מוקפת שושנים אדומות, בשיער אסוף וסנטר זקוף.

רחל מדברת על הרגשת יתמות חריפה. היא לא מהמתחשבנות. גם לא עם אמא שלה. היא לא תעז לחשוב כמו שכתב הנרי מילר על הסופר האיטלקי פאפיני, ש"מבחינת הכישלון – הוא היה פשוט נפלא". את כל החום היא שומרת לנחמיה רבין. אחיה יצחק הפך מנהיג מופנם, לא שמח לעיתים קרובות. בספרו "בית אבי" כתב שהוא משתדל להתפנות לילדיו כדי לחסוך מהם את "ההרגשה שהיתה לי בילדותי".

יצחק רבין אומר היום שלקח מהבית רק את החוקים שקשורים לאמת, ולהליכה ללא פשרות למטרה.

מה עם חום?

"בבית עם הילדים שלי ניסיתי אחרת. לא יודע אם הצלחתי. מעניין מה הם חושבים".

אתה זוכר מרירות?

"אז לא ידעתי שיש דברים אחרים, קיבלתי את הדברים כמות שהם".

מאיפה צמחה הביקורת של היום?

"מהראייה הרטרוספקטיבית".

גדי יעקב, הבן של רחל, מושך בכתף כשמזכירים את רוזה כהן. הוא יודע – בערך – מי היתה ומה עשתה, אבל אין לו שום תחושות לגביה. גורא רתוקה ממנו. סבא שלו אף פעם לא דיבר עליה. הוא מצידו לא טרח לשאול. אם יש לו כמה מסקנות לגביה, מהיכרותו הקרובה עם אימו ואחיה, הוא מעדיף לשמור אותן לעצמו.

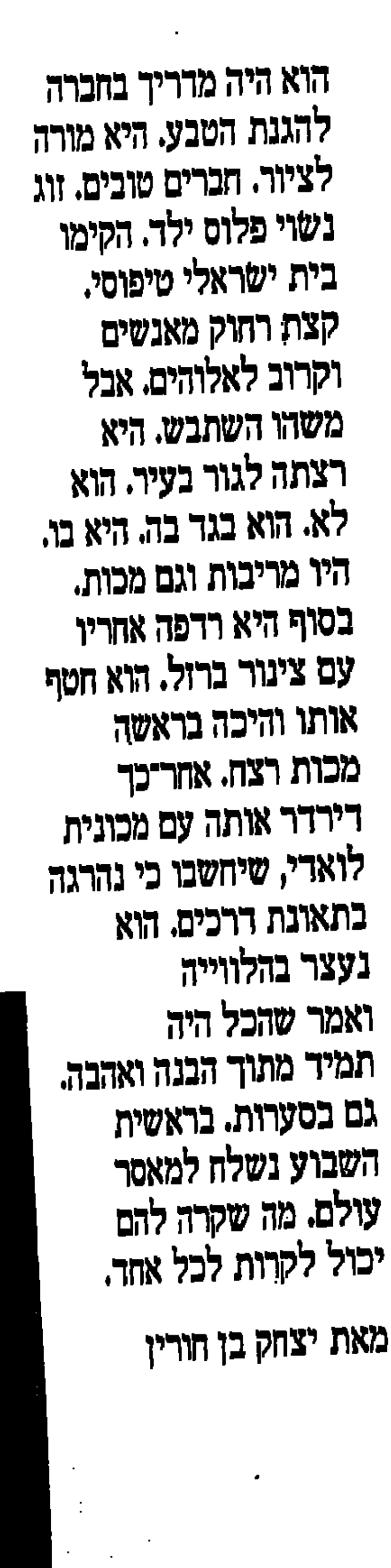
בארוחת־הצהרים, בחדר אוכל של מנרה, מגישים אגרול סיני. גדי מתרגז שלא מכינים "לדרעק הזה" רוטב חמוץ־מתוק. רחל יעקב קצת מזדעזעת מהדיבורים שלו. באותו רגע היא מתעטפת בדיוק בהבעה החמורה של רוזה כהן, קפדנות קצרה וחדה שנושרת מיד. אחר־כך היא חוזרת להיות רחל יעקב, ששולחת לעברו עיניים חמות חמות וקצת מחבקת את הגב. היא, אגב, מאד אוהבת לערוך סדר פסח לכל המשפחה.

גם נחמיה רבין אהב לחגוג במנרה את סדר הפסח החם. כשהזמינו אותו לגור עם הבת והנכדים במנרה – שמח. בתחנה האחרונה בחייו הניח את העקרונות בצד, בפינה. הוא את הנכדים שלו מאד אהב, וגם ידע לפנק.

בילי מוסקונה־לרמן

רחל יעקב ונחמיה רבין: הוא את הנכדים שלו אהב, וגם ידע לפנק.

הוא היה מדריך בחברה להגנת הטבע. היא מורה לציור. חברים טובים. זוג נשוי פלוס ילד. הקימו בית ישראלי טיפוסי. קצת רחוק מאנשים וקרוב לאלוהים. אבל משהו השתבש. היא רצתה לגור בעיר. הוא לא. הוא בגד בה. היא בו. היו מריבות וגם מכות. בסוף היא רדפה אחריו עם צינור ברזל. הוא חטף אותו והיכה בראשה מכות רצח. אחר־כך דירדר אותה עם מכונית לוואדי, שיחשבו כי נהרגה בתאונת דרכים. הוא נעצר בהלווייה ואמר שהכל היה תמיד מתוך הבנה ואהבה. גם בסערות. בראשית השבוע נשלח למאסר עולם. מה שקרה להם יכול לקרות לכל אחד.

מאת יצחק בן חורין

24 המכות

אורי דרור (למעלה) במשפט. נגה דרור ז"ל (מימין) בהר־מירון, אביה דוד ברק ואחותה (משמאל) במהלך המשפט: הטרגדיה היא שדוד אהב את אורי אהבת נפש, כאילו היה בנו.

אחרי שסתמו את הגולל על קברה של אמא שלו בבית־העלמין של המושבה יבנאל, ראה מורן, ילד בן שמונה וחצי, איך שני שוטרים ניגשים לאבא שלו ומובילים אותו לניידת. „למה אתם לוקחים את אבא", צעק הילד. האב ניסה להרגיע אותו ואמר שהשוטרים צריכים לברר כל מיני דברים. בביתם של קרובי־המשפחה־המאמצים ביבנאל, קרוב לקבר של אמא, שם מתגורר היום מורן, יזכרו את האירוע הזה הרבה זמן. גם הילד יזכור. בראשית השבוע, בבית־המשפט המחוזי בנצרת־עילית, התברר סופית שאבא שלו, אורי דרור, רצח את אמא שלו נגה, ומורן הקטן איבד את שניהם.

„אתה יודע מה הטרגדיה בכל הפרשה"?, מהרהר בקול דוד ברק, אבא של נגה, „הטרגדיה היא שאהבתי את אורי אהבת־נפש. אהבתי אותו כבן ממש. לא היתה לו משפחה. אנחנו היינו משפחתו. היו לנו יחסים כל־כך קרובים. למה זו החידה. זה הנעלם". מה דחף את אורי דרור, בן 37, לשלח את אשתו ואם בנו, נגה בת ה־35, בתוך המכונית המשפחתית שלהם אל התהום בוואדי מורן, הוואדי שבנם נקרא על שמו.

הצילומים של שני הצברים יפי־התואר והמשכילים, שריפדו בחודשים האחרונים עמודים ראשונים בעיתונים, נגעו ללב רבים. בני־הזוג, כרמים מבני גילם, הקימו בית ישראלי טיפוסי. אבל משהו השתבש. מה שקרה להם יכול לקרות לכל אחד.

סיפר אורי דרור במשפטו: „ביני לבין נגה היו יחסים של קירבה עמוקה. היינו חברים טובים. הקירבה התבטאה גם בהבנה. יכולנו לומר אחד לשני כל מה שרצינו. גם כשהיו משברים, יכולנו לדבר עליהם ולפתור אותם ביחד. היתה חברות מאוד חזקה שהמשיכה לכל אורך הדרך".

כשאורי עמד על דוכן העדים, קולו רעד. משפטנים ותיקים מחו דמעה. הניסיון שצברו לא עמד להם הפעם. לעתים דומה היה שמדברים שם על מישהו אחר, לא על אורי. המום ממה שקרה, הוא תאר את הרגעים האחרונים של נגה:

„החזקתי את היד שלה והרגשתי שהיא קרה. אני זוכר שעצרתי את המכונית, וכל העניין הזה שנגה מתה – התחיל לחדור לתודעה שלי. פתאם הבנתי שאני הרגתי אותה. אני זוכר שחיבקתי אותה. היא ממש שכבה עלי. בעצם היא היתה החברה היחידה שלי, זו שאיתה הייתי ביחד כל הזמן".

אורי דרור ניסה להציג בבית־המשפט תיאור של הריגה שלא בזדון. הוא סיפר כיצד הותקף על ידי אשתו והלם בה תוך כדי התגוננות. ניסה לפנותה לבית־החולים, ובדרך היא מתה. הוא החליט להתדרדר עמה בתוך המכונית, אבל ברגע האחרון, לפני לתהום, קפץ והציל את עצמו.

היום כבר ברור שזו היתה הצגה, חלק מתוכנית כוללת לרכך את התמונה. אך היחס אל אורי עם מעצרו, פילג לתקופה את משפחתה של נגה. האב דוד ברק, פנסיונר של "אגד", התנגד בחריפות לכל קשר עם מי שהורה מלכתחילה בהריגת בתו. האם שרה, מורה למוסיקה, והילדים האחרים – תמכו באורי העצור עד שלב מסויים. שלושה ילדים היו למשפחת ברק: גיורא הבכור, נגה האמצעית ופנינה הצעירה, שהיתה בסוד היחסים האינטימים בין נגה לאורי. היא אומרת: „אלה היו יחסים מאוד טובים. מי היה מעלה בדעתו סוף כזה"? היא גם עודדה אותו בצעקות שהמשפחה כולה עומדת מאחוריו, כשאורי הובא לבית־המשפט להארכת מעצרו.

גיורא ברק, כיום תושב כפר־סבא והממונה על המבצעים במינהל הבטיחות במשרד התחבורה, מספר: „ביומיים הראשונים אמרנו – לא יכול להיות. שמענו את הדיווחים של התקשורת, קראנו את הידיעות על החשדות נגד אורי. חשבנו שזה תהליך טבעי של אלימינציה בחקירת המשטרה. הבנו מיד שזו לא היתה תאונה, שמישהו ניסה להרוג אותה. דאגנו למצוא לאורי את עורך־הדין הטוב ביותר באיזור הצפון. עוד באותו יום נסעתי למשטרת עכו וביקשתי להיפגש עם אורי. קצין משטרה אמר לי במקום שאורי הוא הרוצח".

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמודים הקודמים)

חוקרי המשטרה התקשו להבין את ההתנהגות הסופר־מתורבתת של בני משפחת ברק, עד כדי כך שבשלב מסויים בלשו אחרי גיורא בניסיון לגלות סימן לקשר כלשהו בינו לבין אורי בנוגע לרצח. קשה היה לשכנעם שעד לאירוע הטרגי במורדות הר מירון, היה הקשר בין הגיסים קורקטי בלבד.

משחזר גיורא: „נוצרו במשפחה שני מחנות. מצד אחד אבא, שאמר 'הוא רוצח'. מצד שני אמי, אחותי ואני. האמנו לסיפור של אורי שהיתה מריבה, ולמעשה נגה התקיפה אותו והוא הלם בה תוך התגוננות. המשכנו לנסוע לבקר אותו בכלא מעונה. דאגנו לשלוח לו חבילות ועודדנו חברים שיסעו לבקר אותו. היינו בקשר הדוק עם עורך־הדין שלו. פעם בשבוע לקחתי את מורן לבקר את אביו, שבינתיים הועבר לכלא מגידו. קנינו לאורי ספרים. כל הזמן היה קיטוב נוראי במשפחה. אמי, אחותי ואני היינו איתנים בדעתנו שדבר כזה יכול לקרות. עמדתנו היתה: קרה אסון, ועכשיו הכי חשוב שלמורן יהיה לפחות אבא. אמרנו לעצמנו: ננסה לעשות הכל במסגרת החוק והצדק שאורי יצא כמה שיותר מהר ויתאחד עם מורן.

„זה הרג את אבא שלי. הוא לא קלט איך אני מסוגל לשבת עם אורי פעם בשבוע במקום להרוג אותו. רבתי עם שוטרים שאפשרו לאורי לבוא ליום השלושים למותה של נגה. השוטרים חשבו שאני משוגע – או שותף להריגה. בשלב מסויים חקרו אם לא היו בינינו פגישות סודיות בחיפה לתיכנון המעשה. השוטרים בעצמם סיפרו לי את זה אחרי־כן. הייתי מביא את מורן לפגישה של חצי שעה עם אביו. אני הייתי יושב בצד ומניח להם. אני טופח לאורי על הכתף, רוצה לעזור לו בכל כוחי. לא סולח – אבל מבין שזה היה יכול לקרות".

„החזקתי את היד שלה, והרגשתי שהיא קרה. כל העניין הזה שנגה מתה, התחיל לחדור לתודעתי. פתאום הבנתי שאני הרגתי אותה. היא היתה החברה היחידה שלי".

רחל דרור, האם (משמאל) ליד תא מעצרו של אורי (בחלון): חשב שהוא יתום.

בתא המעצר שלו כתב אורי דרור להוריה של נגה: „אינני יכול לבקש מכם סליחה, שכן אין אפשרות לסלוח על המעשה שעשיתי. על־אף שהוא נעשה ברגע של איבוד חושים וטרוף הדעת, תוך מצב שלא היה בשליטתי, הרי שלעולם לא אוכל לסלוח לעצמי על שלא הבאתי למניעת האסון...

„דוד ושרה, אתם איבדתם בת אהובה. אני איבדתי אשה איתה חייתי את מיטב שנותי היפות, שבנוסף להיותה אשתי, היתה החברה היחידה בחיי. נגה ואני היינו קשורים בקשרים שלא אוכל לבטאם במלים. הקמנו תא משפחתי קטן, שעם הריסתו איבדתי כל תקוה להקים אחר. בחיינו היו עליות וירידות, כמו לכל זוג אחר. נגה תמיד אמרה שיש לנו פחות מריבות מלכל זוג ממוצע. לא היה לי עם מה להשוות, אך תמיד היו הדברים בינינו מתוך אהבה והבנה וקשר עמוק. גם בסערה הגדולה ביותר. ולכן קשה לי להבין את הטרוף שהביא למותה".

דוד ברק: „חצי שעה לפני ההלוויה ישבנו בבית אחותי ביבנאל. אורי נפל על צווארי. הוא בכה, חיבק ונישק אותי. לא ידענו אז. זו היתה הצגה נוראה. שיא הזיוף. הוא נופל על צווארי ומחבק אותי באותן ידיים שרצחו את בתי. עד היכן מגיעות הנבזות והשפלות"?

הנפילה על הצוואר והמכתב שכתב להורי נגה היו חלק משלב הריכוך בתוכנית שלמה ומוכנה מראש. המפנה בעמדת משפחת ברק חל בעקבות הדיווחים הפתולוגיים וההתפתחויות בדיוני בית־המשפט. גיורא: „מאז הדיווח של הפתולוג – אנחנו במלחמה. כמובן שאנחנו לא מתפרצים ולא מתפרעים בבית־המשפט. הגעתי לכל הישיבות, אבל הרגשתי שמקומי הטבעי היה מאחורי התובעת, עו"ד אסתר גופר. אמו של אורי וחברים מבית־ספר־שדה הר מירון נהגו לשבת בצד של הסניגור, עו"ד דן שיינמן".

שרה ודוד ברק נולדו וגדלו ביבנאל, שם גם התחתנו. בשנת 1955 עברו לחיפה, והם מתגוררים כיום בכרמל המערבי. בית אבן של שתי קומות. בחדר האורחים אווירה נעימה. בפינה פסנתר, על הקירות – ציורי שמן של נגה. יבנאל היא הבסיס, אבל השורשים של שרה לבית סנדלר משתרגים 140 שנה לאחור עד צפת ומטולה. גם שורשיו של האב, דוד ברק, בגליל העליון. מצד אמו, הוא צאצא של אחד מתלמידי האר"י הקדוש. סבו היה בין אחד השותפים להתיישבות הנפל בגולן, בסיוע הברון, לפני כמאה שנה.

אורי דרור נולד בפתח־תקוה. אביו היה קבלן בניין עשיר שהתגרש מאמו כשאורי היה תינוק. האם רחל, אחות במקצועה, עברה לעבוד בבית־החולים של העמק בעפולה. כל השנים גדל אורי בידיעה שהוא יתום מאב. בחור עדין ורגיש, אוהב טבע וטיולים. בגיל 16 עזב את אמו ועבר לגור לבדו בחיפה, בחדר שכור. הוא מצא את אביו והתוודע אליו. לאב היו כבר שני ילדים מנישואים שניים. בין השניים לא נוצר קשר של ממש.

בחיפה הכיר את נגה, ילדה יפה ורגישה, בת העיר. למדה נגינה בפסנתר בילדותה, ואחר־כך עשתה הסבה לציור. הפסנתר עדיין ניצב בחדר האורחים. גם הציורים שלה תלויים על הקירות. המפגש הראשון בין נגה ואורי היה בכתה י' בתיכון "במעלה". זו היתה חברות נמשכת עם פרידות וחזרות, עד יום מותה של נגה.

בצבא היתה נגה שרטטת. אורי שרת בחיל־האוויר. אחרי שחרורה היתה נגה גננת בקיבוץ גליל־ים ליד הרצליה, ובמקביל למדה ציור במכון "אבני" ובמדרשה למורים ברמת־השרון. אורי דרור שקד על לימודי ארץ־ישראל באוניברסיטת תל־אביב. בשלב זה שמרו על קשרי ידידות. נגה עברה לירושלים, ועבדה כגרפיקאית בטלוויזיה. אורי הצטרף אליה כשנתקבל לעבודה בחברה להגנת הטבע. במשך שנתיים גרו יחד. בדירתם היה שותף שלישי, עמיר ארזי, חבר מבית־הספר בחיפה.

עמיר ארזי: „כששמעתי על המקרה, הייתי בהלם מוחלט. הם שני אנשים מאוד רציניים, ערכיים ומוסרים, עם תפישת עולם מגובשת של טוב ורע, של מותר ואסור, עם שליטה עצמית. הכל אנטי־תיזה ללהט יצרים. אבל בשנים האחרונות קרו להם דברים שלא הייתי מודע להם. אורי הוא בחור חזק מבחינה נפשית. לא מתאים לו לאבד שליטה. אפילו כנער בן 16 היה מבוגר, רציני ושקול. גם נגה. אלא שהיא היתה יותר רגשנית. לא היה אצלם מקום לספונטניות. היה לי הרבה מה ללמוד מאורי. אבל במשך עשר שנים הקשר נותק, ופתאום סיפור שממוטט את כל מה שהכרתי. כששמעתי על האסון, אמרתי באופן נחרץ שלא יתכן שאורי עשה את זה. אבל לך תדע מה התבשל שם במשך השנים, איזו דינמיקה נוצרה במערכת היחסים ביניהם".

לאחר שנתיים בירושלים, קיבל אורי עבודה באיזור תל־אביב. במשך כמה חודשים חיו הוא ונגה בנפרד, עד שפרצה מלחמת יום הכיפורים. אורי היה שיריונר בתעלה. נגה דאגה לו בתל־אביב. כשחזר, החליטו להתחתן. ביולי 1974 נישאו על גג דירה ששכרו ברחוב אוסישקין, על שפת הירקון.

מאז נע מסלול חייהם המשותפים סביב בתי־הספר של החברה להגנת הטבע. ארבע שנים בבאר־שבע, ומ־1978 בהר מירון. תחילה היה אורי דרור מדריך, ובמשך כמה שנים גם מנהל בית־הספר. במקביל השלים תואר ראשון בגיאוגרפיה ולימודי ארץ ישראל באוניברסיטת חיפה, והחל ללמוד לתואר שני. נגה היתה מורה לציור בבית־הספר האיזורי בספסופה. ביולי 1978 נולד הבן מורן.

בית־ספר־שדה הר־מירון, מקום מבודד, רק קומץ משפחות. מקום אידאלי לאורי ונגה, אינדיווידואליסטים מתבודדים, שלא נזקקו לחברה בשנות נישואיהם הראשונות. הם השלימו אחד לשני עולם שלם וסיפקו זה לזו את כל הצרכים. הקשר ביניהם היה חזק מהמקובל אצל אחרים. לא במקרה התחלפו המשפחות האחרות במחזורים של שנתיים־שלוש, והם נשארו של תשע שנים רצופות.

בארבע השנים הראשונות נהנתה נגה ממצבה והרבתה לצייר. בני הזוג הרבו לטייל בחו"ל, חרשו את אירופה כמה פעמים, ופיצו עצמם על מה שהפסידו מחיי העיר. לפני שלוש שנים קנו לנגה מכונית חדשה, "אוסטין מטרו". אורי עצמו אופנוען נלהב, עם כל הציוד והספרות המקצועית, דהר על האופנוע שלו בין הר מירון לאוניברסיטת חיפה. הוא נחשב לבר־סמכא בכל הקשור להיסטוריה של הגליל והשתתף בכמה תוכניות רדיו שעסקו באגדות ארץ־ישראל, בהיסטוריה של הגליל וההתיישבות היהודית באיזור זה, בחי ובצומח שבו.

בין אורי לנגה ארעו כמה התפרצויות, מהן אלימות. דינמיקה אינטנסיווית. תקופות של אהבה מטורפת בצד תקופות קשות של מריבות, צביטות, חבטות, עד סימנים כחולים. בימים היותר קשים זה היה סיוט. בימים הטובים – חלק מהפולקלור שלהם. בין העליות והמורדות, נוצרו גם קשרים שמחוץ למסגרת הנישואין. אורי, צמחוני בהכרה, לא היה כאן "צמחוני". שחור שיער, נאה ואתלטי, היה מבוקש בקמפוס החיפני. נגה ידעה והסכימה, כל עוד הקשרים לא חרגו מהקשר המיני החטוף.

היתה להם בחיפה דירה בת שני חדרים קטנה ברחוב מסדה. נגה גרה בה כשהיתה בעיר בקורסים והשתלמויות בחינוך ובציור. בתקופה האחרונה של חייה השתלמה באסטרולוגיה. בדרך־כלל היא נשארה על הר מירון, כשבעלה למד בחיפה. ב־1981 התפתח שם רומן בינה לבין חבר שהגיע לביתם בהר מירון. לא משהו שאיים על שלמות המשפחה, אבל אורי קינא, והקשר נותק לפני כשנתיים וחצי.

(המשך בעמוד 28)

24 המכות

(המשך מעמוד 26)

למרות הופעתה המושכת, התקשתה נגה ביצירת קשרים חברתיים. יש במשפחתה החושבים שסיבת הסתגרותה נובעת מתאונה שהיתה לה בגיל 15. אז היא ניסתה לתקות את תעלולי אחיה, והחלה להחליק על גבי המרזב, אך נפלה מהקומה השניה של בית הוריה, ושברה ארבע חוליות בגבה. מספר חודשים שכבה בגבס. „בתקופה ההיא התפתחה בה רגישות עצומה, וחלה ירידה בדימוייה העצמי כנערה מתבגרת. בצבא קיבלה יעוץ פסיכיאטרי שנמשך כשנה אחרי השחרור, והתחדש לאחר לידת מורן", אומרים בני משפחתה.

"מצבה הנפשי" של נגה עלה במשפטו של אורי. הוא טען שבשנים האחרונות חלה הרעה, ולכן דרש ממנה לחדש את הטיפול הפסיכיאטרי. היא סרבה, ועל רקע זה פרצו ביניהם ויכוחים ומריבות, שביטויים הקיצוני היה בהחלפת מהלומות וצביטות. המאבק האחרון התפתח סביב רצונה של נגה לעבור לגור בחיפה. אורי, לדבריו, התנה זאת בחידוש הטיפול הנפשי. משפחתה של נגה גורסת כי אורי כלל לא רצה לעבור לחיפה, אלא בנה תירוץ סביב מצבה הנפשי הירוד כביכול.

לפני שלוש שנים עלתה תוכנית להקמת שכונת בנה ביתך באיזור הר מירון. אורי ונגה נרשמו, אבל הפרוייקט בוטל ונגה לחצה לעבור העירה. בשנתיים האחרונות, כשלמדה בעיר הגדולה פעם בשבוע, התאהבה בה. בשבילה זה היה יום חג. ממש רקדה ברחובות, ערכה קניות, ופינקה עצמה בשפע תמרוקים. היא לחצה על תל־אביב. אורי, די באונס, התפשר על חיפה.

האמא של נגה, שרה ברק, היתה דירה ברחוב זרובבל בכרמל, שקיבלה בירושה. היא מספרת: „הצעתי לרשום את הדירה על שמה של נגה, אבל היא אמרה לי: 'אני חיה עם אורי, ואני רוצה שהדירה תירשם על שם שנינו'. הסכמתי וכך היא נרשמה". בפסח שעבר מכרו אורי ונגה את הדירה הקטנה ברחוב מסדה ונגה נרתמה במרץ למלאכת השיפוצים של הדירה בכרמל. במשך כל חופשת הפסח עסקו השניים בתכנון. נגה היתה במצב־רוח מרומם. להרוס קירות, לסגור מחיצות, לצבוע. אורי לא שיתף פעולה. היה אדיש. לא רצה לעזוב את הר מירון. במבט לאחרו נראה שהמעבר לחיפה היה הסיבה העיקרית למשבר. נגה פנתה למשרד החינוך וביקשה העברה למחוז חיפה. אורי נרשם לסירור עבודה בהר מירון. ראה עצמו כאילו הוא ממשיך שם, מתעלם מההכנות שלה.

את סדר פסח עשו בני הזוג אצל הורי נגה בחיפה. גיורא זוכר אותם יושבים ליד השולחן „מחובקים ואוהבים כמו זוג יונים", לועגים לבני המשפחה שהקפידו על קריאת ההגדה בשלמותה, והאיצו בהם "לסכם". „הם התנהגו כזוג. היו בראש אחד. זו היתה הפעם האחרונה שראיתי אותה".

ביום א', 4 במאי 1986, נודע לנגה שמשרד החינוך אישר את העברתה למחוז חיפה. אחר־הצהרים שוחחה בטלפון מהר־מירון עם אחותה פנינה שבתל־אביב.

פנינה: „נגה אמרה לי שאורי כבר לא מדבר איתה שבועיים בגלל המעבר לחיפה. לא משתתף בעבודות הבית. היא אמרה: 'אני לא יכולה יותר. כשאורי יבוא היום הביתה, אדבר איתו ונשלים. אני לא יכולה לריב אתו. נכון שבעבר היו לה מצבי־רוח קשים, אבל זה היה בעיקר בגלל הישיבה במקום מבודד כהר מירון, והניתוק מהמשפחה ומהעיר הגדולה. בימים האחרונים השתפר מצב־רוחה. המעבר הצפוי לחיפה גרם לה התרגשות רבה. היא היתה מאושרת כמו שלא היתה הרבה זמן. בעיות נפשיות? לא רוכים ולא יער".

אבל בהר־מירון, באותו ערב, פרץ ויכוח סוער בין בני הזוג, שהגיע לשיאו הטרגי בשעה תשע. מאוחר יותר העיד אורי, במשפטו שהוא יצא מהבית לאחר המריבה, ונגה רדפה אחריו עם מוט בהול בניסיון לפגוע בו. הוא טען שבניסיון לגונן על עצמו הלם בה בשוגג וגרם למותה.

דוד ברק ובתו פנינה, האב ואחות הנרצחת: הרצח פילג את המשפחה.

לטענת התביעה הלם אורי דרור בראשה של נגה 14 פעמים, בצינור ברזל באורך 38 ס"מ, ובעוצמה רבה. כשנוכח לדעת שאשתו מתה, החליט לטשטש את עקבות המעשה ולביים תאונת דרכים כדי לחפות על הרצח. הוא הושיב את הגופה במושב הנהג של מכוניתם, הכניס למכונית את תיקה כדי לעורר רושם כאילו נסעה לחיפה, עבר את השער עם אורות חנייה כדי שהשומר לא יבחין מי יושב בפנים, ואחר־כך הידרדר את המכונית לערוץ הואדי. למחרת בבוקר קם משנתו כאילו לא ארע דבר, העיר את מורן והלביש אותו. הבן שאל „איפה אמא", ואורי ענה שהיא נסעה לחיפה. מורן עלה על האוטובוס האיזורי ונסע לבית־הספר של קיבוץ סאסא.

בשש וחצי בבוקר עברו פועלים בכביש סאסא־חורפיש, והבחינו במכונית "מטרו" במורד הוואדי, במרחק 80 מטרים מהכביש. גזע עץ בלם אותה מלהתרסק בתהום. חוקרי המשטרה שמצאו את נגה ללא רוח חיים, במכנסי ג'ינס וסוודר כחול, הודיעו לאורי על התאונה. הוא חורא באוזניהם על הסיפור שאשתו נסעה בערב לחיפה.

האח גיורא: „אורי התקשר אלי למשרד התחבורה בירושלים ברבע לאחת־עשרה ואמר שקרתה לנגה תאונה, שהיא התדרדרה עם הרכב. שאלתי מה קרה, והוא אמר שהיא נפלה לתהום ומתה. סיכמנו שאגיע להורים בחיפה ואספר להם. בתל־אביב אספתי את אחותי פנינה, ובדרך דיברנו על זה שאורי הוא המסכן הכי גדול בפרשה – כי נגה היא כל חייו".

בחיפה חיכו לאורי, ולא ידעו כי בעת ההיא כבר היה בחקירה במשטרת עכו. החקירה נמשכה עד 11 בלילה. שכנים אספו את מורן מבית־הספר שבקיבוץ. בדרך ממשטרת עכו להר מירון, הספיק אורי להיכנס למטפלת בקיבוץ סאסא ולשאול ממנה את הספר "ילדים נוכח פני המוות". בלילה עיין בספר והכין עצמו לשיחה עם מורן. הם ישנו יחד במיטה, וכשקמו סיפר אורי למורן שאמא נהרגה בתאונה.

ההלוויה היתה ביום ג' אחרי־הצהריים. בשעה חמש, לאחר סתימת הגולל, עצרה המשטרה את אורי בבית־הקברות. מורן, שהיה נוכח בעת מעצר אביו, נלקח משם לבית הסבא והסבתא בחיפה, משם הועבר לביתו של גיורא בכפר־סבא. גיורא: „העיתונים היו מלאים בתאורים, וחששנו שמורן יחשף. העדפתי לספר לו בעצמי. אמרתי לו: 'אמא נהרגה בתאונת, אבל היא נהרגה כיון שלפני זה אמא ואבא רבו. אבא נתן לאמא דחיפה, ורצה לקחת אותה לבית־חולים. בדרך היתה תאונה, והוא הצליח לקפוץ מהאוטו. בגלל זה חושרים בו'".

הילד המשיך לשאול היכן אביו. „סיפרנו לו שאבא במילואים. סידרנו לו שיחות טלפון לכלא מעונה. בשיחה הראשונה גם אורי אמר למורן שהוא במילואים. בשיחה השניה כבר סיפר לבנו שהוא בבית־סוהר. בהזדמנות הראשונה, בעבור חודש, לקחתי את הילד לבקר אותו. הוא נראה קשות. אמר רק שהוא סובל מתריתות בכלא. מורן ריחם על אביו, דאג אם המזרון נוח לו, אם יש מים חמים ואם האוכל טעים ומספיק. מורן שומע ויודע דברים. סיפרנו לו שיהיה משפט, ויכול להיות שאבא שלו יישב כמה שנים במאסר".

באוגוסט 1986 הציע בן־דודה של נגה ז"ל שמורן יעבור לגור איתם ביבנאל, יחד עם ארבעת ילדיהם. מראשית שנת הלימודים חי הילד במושבה. קרוביו לוקחים אותו לקבר אימו. כולם מכירים אותו. הוא מרגיש שם טוב.

סבתא שרה אומרת: „מורן הוא ילד רגיש וסגור. הוא נמצא בטיפול פסיכולוגי. כלפי חוץ הוא נראה בסדר, אבל אף אחד לא יודע מה מתחולל בנפשו. מהרגע הראשון הסתירו ממנו את העיתונים. הילד מאמין שהיתה תאונה. הפסיכולוגית עובדת איתו כדי להגיע למצב בו תוכל להסביר לו שזו לא היתה תאונה. ילד מסכן, אנחנו משתדלים שלא ייפגע יותר. קנינו לו אופניים, שעון, מנסים לתת לו הרגשה טובה. התפללנו שאורי יקבל מאסר עולם ויישב הרבה שנים בכלא. ככל שהמיפגש שלו עם מורן יהיה מאוחר יותר, מורן יהיה גדול מספיק כדי להתמודד עם האמת ולא להיות מושפע מדברי אביו".

יצחק בן־חורין

קטילה בכוונה

בראשית השבוע הורשע אורי דרור ברצח בכוונה תחילה של אשתו ונשלח למאסר עולם. עם זה, שופטי בית־המשפט המחוזי בנצרת־עילית (תיאודור אור, מיכה לינדנשטראוס ואביגדור משעלי) דחו את טענת התביעה שאורי תיכנן מראש את רצח נגה. הוכחה טענת שהכל החל באותה מריבה בביתם שבהר מירון, במוצאי ה־4 במאי 1986, כאשר נגה ואורי דרור היו מתוחים. החליפו קללות על רקע מחלוקות קודמות, על חינוך הילד, על תיפקודם בבית, על המעבר לחיפה. התפתחה קטטה. אורי הפיל את נגה לרצפה ויצא מהבית בכעס. היא רדפה אחריו עם מוט ברזל בידה.

השופטים לא שללו טענה זו, אך לא קיבלו את טענתו של אורי כי איבד את עשתונותיו ולא ידע מה הוא עושה מאותו רגע שבו הוציא את המוט מידה של אשתו והחל חולם בו בראשה בחוזקה. „אין מנוס מהמסקנה שבעת שהיכה הנאשם את המנוחה, קוננה בו כוונת הקטלה", פסקו השופטים לאור מספר המהלומות, עוצמתן והתמקדותן בראש האשה. הוא הוכיח עלות 24 מהלומות. 10 הצליחה לבלום בידיה במאמצי התגוננות נואשים, אולם 14 מהלומות פגעו בראשה וגרמו למותה.

הרוב כנראה צודק...

מאת נילי פרידלנדר
צילמה: שי גינות
בשיתוף רשות שמורות הטבע

חופשי בטבע

זה האביב וזה זמן וזיוזזנו. לקראת ערב פסח, החג האמיתי – מדור טיולים מיוחד, מורחב ותגיגי שיוציא אותכם לחופש ויגוון בטבע. כבר מזמן לא היתה שנה גשומה וחזקה כל־כך. איזופה הארץ ישראל. לנסוע לאט בדרכים כפריות בין מושבים וקיבוצים, בדרכי כורכר בין פרדסים ובדרכי עפר בין שדות פורחים. לא למהר. גם לא לנסוע למקומות המפורסמים. די בשדה קטן בצד הדרך עם חוביזות, חרציות, חמומים וציוצים. להיזרע, לנוח בעשב. להגות, לשמוע מוסיקה, לאכול קל וטוב, לשתות יין יבש. לתת לילדים להתרוצץ בטבע, חופשי־חופשי.

1. הר הטייסים, עין טייסים

לשבת על ראש ההר ולראות את החרים הירוקים והגאיות מסביב. להשתרע בשדות הפורחים, לנוח ולשמוע את הרוח בעצי האורן. להתחמם בשמש או להוציא את המרץ בהליכה על דרך עפר לבנה, חובה ונוחה בת שניים וחצי קילומטרים המקיפה את הר הטייסים. ואולי עוד פורחים פה הסתלבים.

הר הטייסים, במרחק עשרה ק"מ מירושלים וארבעים ושבעה ק"מ מתל־אביב. קל להגיע אליו, קל לטייל בו, וגם קל להגיע במכונית אל המעיין והמסתור למרגלות ההר. מקום יפה ושליו בטוחן.

● מירושלים:
מירושלים מגיעים להר הטייסים כשיוצאים בכביש המהיר לכיוון תל־אביב. פונים שמאלה במחלף מבשרת ציון לכיוון קיבוץ צובה. כ־5 ק"מ אחרי הקיבוץ יש פנייה שמאלה להר טייסים, לפני מושב רמת רזיאל. אל המעיין והמסתור יורדים ברכב, בדרך עפר לבנה וחובה שאורכת 2.5 ק"מ. הדרך יוצאת מהכביש בין צובה להר הטייסים.

מול הפנייה למושב גבעת יערים יורדת דרך העפר הלבנה אל המעיין הניקרא בערבית עין ג'וז, כלומר – מעיין האגוז. ועדת השמות הממשלתית העניקה לו את השם עין הטייסים, ותיכף תבינו למה.

● מתל־אביב:
רק 47 ק"מ מתל־אביב. טיול לעצלנים. לקום מאוחר, אם אפשר, ולעלות לירושלים בדרך ישנה ויפה שנשכחה מעט בשנים האחרונות.

נוסעים לצומת שער הגיא, ובה פונים ימינה לכיוון בית־שמש. נוסעים כ־4.5 ק"מ עד לצומת אשתאול ופונים שמאלה לדרך צרה ומתפתלת בהרים, כביש שניסלל בתוואי הטבעי של שבילים עתיקים בהר. גם הכביש הזה דומה לשביל, וזה סוד הקסם שלו. נוסעים לאט, נהנים מהדרך ומחלפים על־פני הפניה למושב כסלון, לפני מושב רמת רזיאל.

כאן כדאי לפנות לחורשת אורנים נטועים, לחניונים ולכביש הקצרצר המוביל דרומה אל "מגילת האש", מצבת זיכרון לשואה, למחנך יאנוש קורצ'אק ולחניכיו שהומתו בידי הגרמנים. הפסל נתן רפפורט תיאר בשני עמודי ברונזה שגובהם שמונה מטרים את הדרך מהשואה לארץ ישראל. מלוחמים חסרי נשק אל צנחנים כובשי ירושלים בחודש יוני 1967.

לאחר מנוחה וארוחה קלה בחניונים שבחורשת האורנים, חוזרים למכונית וממשיכים לנסוע להר הטייסים, כ־3 ק"מ אחרי מושב רמת רזיאל.

● אל שמורת הר הטייסים:
השלטים יובילו אתכם אל הגלעד בראש הר הטייסים. שמו הערבי – ג'בל אבראד – מעיד שהכורדים היו פה. יש גן וגלעד לזכר טייסי חיל האוויר שנהרגו בהרי ירושלים בקרבות מלחמת העצמאות. מנוע מטוס "נורסמן" מונח על מצבת אבן. ברחבת המיסדרים נערכים בכל שנה טקסי זיכרון לטייסי חיל האוויר.

למטה מהגן, כל ההר הוא שמורת טבע, וככה הוא נראה. גזעים אדומים של קטלבים במיפנה הצפוני של ההר, צמוד לכביש בין רמת־רזיאל לצובה. פריחה צפופה ועשירה של שיחי לוטם עם פרחים לבנים. שיחים של קורנית וצתרנית נותנים את ריחם החריף והים־תיכוני כל־כך. כל אלה צומחים בקרקע הנקראת "חוואר מוצא". ◄

ירוק ואפור בעין טייסים

הר הטייסים. ארץ הצבאים המאכלסים את המקומות הפתוחים שעוד נשארו פנויים לחיות חבר. כאן אפשר לנוח, לפרוש מפית משובצת בעשב ולהוציא את הלחמים, הגבינות והיין. לבשל אסור כאן – וגם אין פחי אשפה.

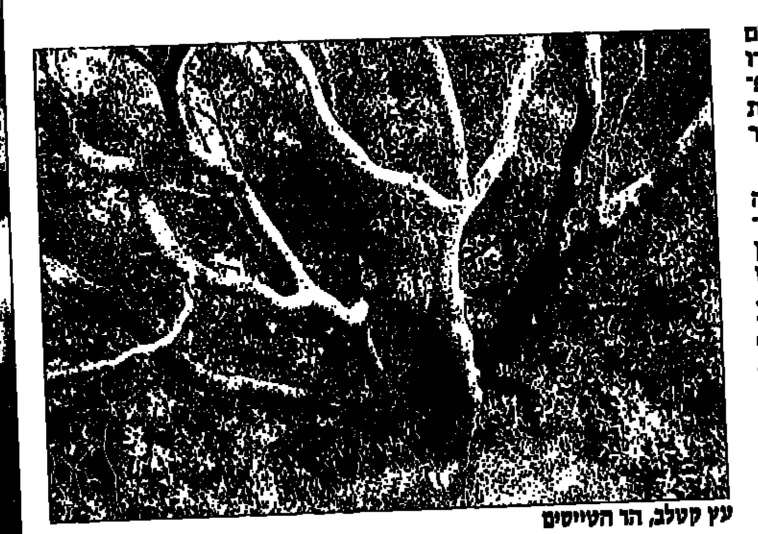
הליכה קצרה וקלה בדרך עפר לבנה ורחבה בת 2.5 ק"מ. היא מתחילה ממזרח לגלעד הטייסים, כלומר בכיוון ירושלים. הצפון הוא בכיוון הכביש שבאתם בו מירושלים או מתל־אביב. קל למצוא את הדרך וקל ללכת בה ולהקיף את הפיסגה. רואים את האנטנה של איתנים, את מושב גבעת יערים, ורואים את הר איתן שבמורדו הכפר המשוקם עכשיו – סטף. רואים את הר גיורא ולמטה הכביש שמוביל להר גיורא ולנס הרים. במערב רואים את רמת רזיאל, בית מאיר והאנטנה שמעל שמורת המסרק בכיוון מושב שורש.

באדמת הדולומיט, הגיר הקשה בהר, רואים אלונים מצויים ואלה ארצישראלית מלבלבת באדום.
איפה מחפשים את הסחלבים? מתחת לגלעד של הטייסים. הולכים למטה, לכיוון צפון, לאדמה הצהבהבה שאין בה סלעים. לחפש סחלבים בין שיחי הלוטם ואולי גם למצוא אותם.

● אל עין טייסים:
חוזרים אל הרכב ונוסעים לכיוון מושב גבעת יערים, אל המעיין. מעיין בהרי יהודה הוא מה שנקרא מעיין שיכבה. המים מחלחלים בתוך שכבות הגיר והסלע. תושבי המקום, עד 1948, שבאו לחיות ליד המים, חפרו ניקבה אל המעיין והמים זרמו בתוך תעלת אבן מסותתת ביד אל בריכת איגום, וממנה אל תעלות שהוליכו את המים אל ערוגות הירקות בין עצי הבוסתן.
עין ג'וז – או עין טייסים – והבוסתן שלידו, הוא שמורת טבע קטנה ומקסימה שבה השתלב האדם בטבע המקומי. לראות את הטראסות הבנויות מאבנים שלוקטו ביד. לנוח בבוסתן עם עצי הלימון והחושחש, התפוח הפורח עכשיו ועץ אגוז המלך גדול שעכשיו בשלכת. בקיץ ישבו בצילו ובסתיו אכלו את פריו.
מקום יפהפה בהרי יהודה שאליו מגיעים בקלות מדרך עפר מדרום לכביש, מול הפניה למושב גבעת יערים. בדרך הלבנה יורדים בנסיעה אל המעיין והבוסתן. אם עושים את זה ברגל, זו הליכה של 5 ק"מ הלוך ושוב, בירידה ובעליה.
כשנוסעים אל המעיין, כדאי להתקרב אליו בהליכה ולגלות אותו לאט לאט. אם תבואו הנה ביום חול ייתכן שתהיו פה לבדכם, ותיהנו עוד יותר. שימרו על המקום. אל תבעירו בו אש. בקרוב, כך מתכננים ברשות שמורות הטבע, יארגנו את הנוער מהסביבה שינקו את הבריכה, ויפתחו פתחים למים שירוצו בין הערוגות. אז יהיה פה עוד יותר יפה.

● וחדרך בחזרה:
לירושלים חוזרים דרך צומת צובה, מצומת כרם ובנסיעה דרך עין כרם. התל־אביבים פונים שמאלה בצומת, אחרי הפניה לגבעת יערים ולפני צובה, לכיוון מבשרת ציון, וממשיכים למחלף הקסטל המחבר אותם לכביש המהיר לתל אביב.

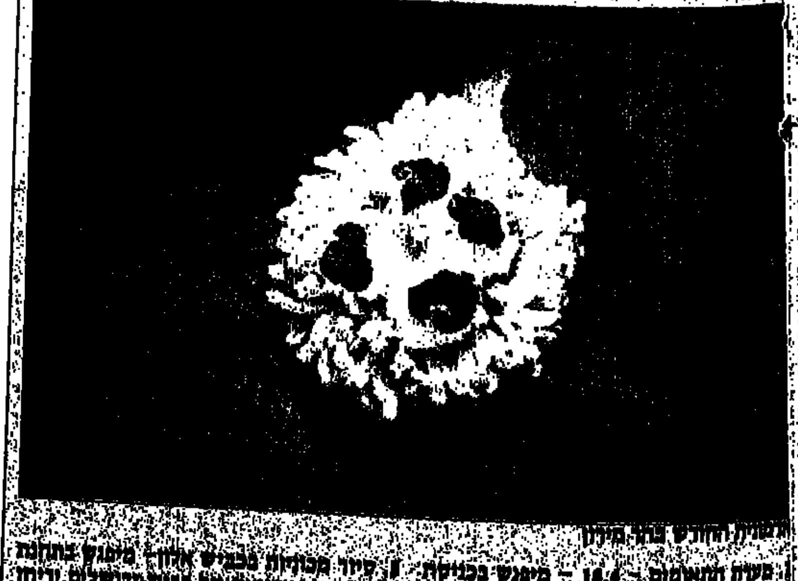
● דלק ומזון:
תחנות דלק יש בצומת שמשון וקצת אחרי צומת שמשון לכיוון בית שמש, ובשער הגיא. המסעדות הקרובות – באבו־גוש או בתחנת הדלק של נוה אילן. מגיעים אליהן כשפונים מכביש ירושלים־ת"א במחלף חמד ואחרי־כן ימינה וישר לאבו־גוש. אם ממשיכים לנסוע ישר מגיעים אחרי קילומטר בערך אל תחנת הדלק בכניסה לנוה אילן. במושב נוה אילן יש גם בית הארחה חדש יחסית, בנוי בסגנון שווייצרי.

עץ קטלב, הר הטייסים

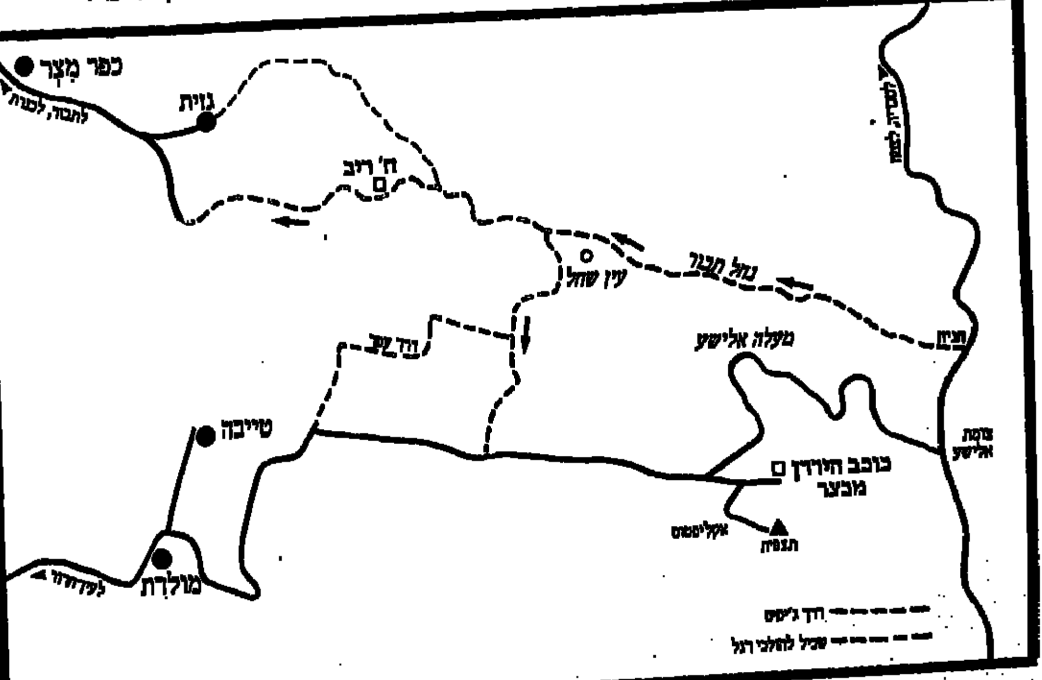

"פרח מוסווית", נחל תבור

אל אדמונית החורש

פרחים זורחים ומריזים – אדמוניות החורש של הר מירון. פקחי רשות שמורות הטבע יביאו אתכם אל האדמוניות בטיולים מיוחדים ללא תשלום.
הנה פירוט טיולי החינם בצפון:
סיור לרכב רמות וכביש הצפון – מפגש בצומת סאסא – 16.4, שעה 11.00. סיור רכוב עם תצפיות והסברים, כ־30 ק"מ. בהמשכו יוכלו המטיילים לקבל הדרכה לאיזור ברעם.
ב־14.4, 18.4, 20.4 – סיורים בהר מירון (הר חלל – גריעת אדמוניות. מפגש [illegible] שעה 11.00 (כניסה דרך בית ג'אן), רגלי. אל בית ג'אן מגיעים מצומת רמי בכביש עכו־צפת. אחרי הסיור [illegible]
20.4 – חורבת המן ונחל בית העמק בשעה 9.30, מהכניסה לקיבוץ כישור, שעתיים הליכה.
כל הסיורים הבאים יוצאים בשעה 10.00, סיורים רגליים מותאמים לכל המשפחה.
1. כרמל – 17.4.87 ושבת א. נחל מערות – כ־3 שעות. מפגש במגרש החניה, נחל מערות.
[illegible]

[illegible]

2. אל כוכב הירדן ונחל תבור

אם יהיה זה יום אביבי בהיר וצלול, אבל לא אביך וחמסיני, סעו לבלות יום בכוכב הירדן ובנחל תבור – הוא ואדי בירה. מקום טוב לטיול איטי ונינוח לזוגות או למשפחות. לבילוי יום שקט בשדות הירוקים עד צוואר של ארץ הצבאים, ולפיקניק בלי אש. ומי שיקח איתו לטיול הזה גם מישקפת, ייהנה עוד יותר.
יש כאן גם מסלול מיוחד לבעלי ג'יפים, אבל בלי תארקות, בבקשה. כי כל המסלול עובר בשמורת נחל תבור, ארץ הצבאים והעופות הדורסים, ועכשיו מקננים כאן חיוויאים ועקבים. פה צריך לנסוע בעדינות, לפי המסלול המפורט בהמשך. הציבור מתבקש גם לא להשאיר כאן אשפה אלא להצטייד בשקיות ניילון. וכל אחד יפנה את אשפתו במכוניתו, כי אין מי שינקה אחריננו.

● אל כוכב הירדן:
כביש יפה וצר עולה מכביש עפולה – בית־שאן אל עין חרוד ואל מושב מולדת. אחרי מושב מולדת, פונים ימינה, מזרחה, לכביש צר בן 11 ק"מ עד לכוכב הירדן. הכביש לא רק צר אלא גם משובש ומלא מהמורות. לנסוע בו לאט ובזהירות. היתרון שלו שהוא כמו שביל, והדרך יפה.
כמאה מטרים לפני הכניסה למיבצר, פונים ימינה, וליד אקליפטוס גדול פונים שוב שמאלה לתצפית על הרי הגלעד. כאן אפשר לחנות ולעשות פיקניק. למטה בעמק רואים את קיבוץ נוה אור ואת המושבים ירדנה ובית יוסף. במורדות רועים עדרי צבאים בתוך הצמחיה הגבוהה השנה.
בספירת הצבאים האחרונה נספרו כאן אלף צבאים.
מכאן חוזרים לכביש, פונים ימינה ונכנסים למיבצר בלואר בכוכב הירדן. הכניסה בתשלום צנוע, ובתחום הגן הלאומי המקיף את המיבצר יש שולחנות וספסלים בחורשות של עצי שיזף (דום) ועצי זית. יש שירותים ומזנון, שלטים כחולים עם חיצים מובילים לסיור במיבצר שצופה ממעוף הציפור, בגובה 312 מעל פני הים, על עמק הירדן והרי הגלעד.

● ירידה לכביש בית־שאן – טבריה:
מהמבצר חוזרים לכביש. נוסעים עוד כ־250 מטרים ופונים ימינה, צפונה, במעלה אלישע. זה הכביש המפותל היורד במידרון הדרומי של נחל תבור, מרמות יששכר לעמק הירדן. מגיעים לצומת אלישע על כביש הבקעה או בקיצור – הכביש בין בית־שאן לטבריה.
מי שרוצה בכנרת יכול לבוא לכוכב הירדן מכיוון צומת צמח ולעלות לרמה, במעלה אלישע, כשלושה ק"מ אחרי הפנייה לקיבוץ גשר. יש שלט ברור מימין לכביש.

● אל נחל תבור – ואדי בירה:
היורדים מכוכב הירדן מגיעים לצומת אלישע, פונים שמאלה ונוסעים לאט קילמטר אחד לכיוון טבריה. עוברים גשר ותיכף אחריו נוסעים שמאלה (מערבה) לתוך נחל תבור.

אברי לחמן, פקח רשות שמורות הטבע, ממליץ על נסיעה של 800 מטרים בתוך הנחל עד שמגיעים למקום של אקליפטוסים וצל. מקום טוב לפיקניק בלי אש. לא מדליקים אש בנחל. מחנים את הרכב, נחים והולכים במעלה הנחל כמה שרוצים, וגם חוזרים למכונית באותה דרך. יש כאן עצים של שיטה מלבינות, קיננים של דרור הירדן, קוקיות ו־600 צבאים במורדות מעל הנחל. להביט למעלה ולחפש אותם בתוך הצימחיה הגבוהה. יש כאן גדרות בקר, ואת זרימת המים רואים במקומות שרועות הפרות של "אחוזת שושנה", חוות הבקר של משפחת הר־ציון. בגדרות הבקר יש שערים שאותם אפשר לפתוח ולסגור מיד. וגם כאן, כמו בשדות בית־לחם הגלילית (טיול 13 בסדרת הטיולים שלנו) – המקומות הכי יפים הם שדות המירעה של הפרות.

● טיול ג'יפים בנחל תבור:
בעלי הג'יפים יכולים לחצות בריכבם את הנחל לכל אורכו, ממזרח למערב, ואחרי־כן לעלות דרומה לרמות יששכר, לכביש בין כוכב הירדן למושב מולדת. נכנסים לנחל תבור כמו שתואר קודם, מכביש טבריה – בית־שאן. לבאים מכיוון צומת צמח: כקילומטר אחד צפונית לצומת אלישע פונים מערבה, ימינה, ולתוך הנחל.

דרך העפר עוברת לאורך הנחל. רוב הזמן בצד הצפוני. לפעמים עוברת לצד הדרומי. אחרי 4 ק"מ, מגיעים עד המעיינות של עין שחל. מקום נחמד לבלות בו. מכאן חוצים את הנחל ומתחילים לטפס דרומה, בעליה חדה ובתילוך מאוד נמוך. דרך רק לג'יפים עם נהגים טובים. עולים דרומה לכביש כוכב־הירדן – מולדת.

אפשרות שניה וארוכה מעט יותר היא להמשיך ישר לאורך הערוץ בדרך המסתיימת בשטחים הפרטיים של קיבוץ גזית.

כדי לא לעבור בגזית ממשיכים לנסוע בערוץ כקילומטר וחצי אחרי עין־שחל. כאן פונים בדרך עפר העולה שמאלה לחורבת ריב. עליה קשה. הילוך נמוך, 4X4. בתים של כפר ערבי שהיה כאן עד 1948. מכאן המשך דרך העפר, ימינה בכיוון הנסיעה עד שמגיעים לכביש קצר וסלול. פה פונים ימינה, צפונה, עוברים ליד הפנייה לקיבוץ גזית, ליד כפר מצר, ויוצאים לצומת גזית קצת לפני כפר תבור על הכביש הבא מעפולה.

כדי להמשיך לכנרת בכביש יפה במיוחד אפשר לפנות אחרי כפר תבור ימינה, ולנסוע דרך יבנאל עד המושבה כנרת ואל המסעדות הטובות שבדרך, מול הכנרת.
הנסיעה בג'יפ לאורך ערוץ נחל תבור – כ־12 ק"מ.
למטיילים בג'יפים מומלץ להסתובב במפת 1:50,000 של האיזור.

לוטם מרווני, הר טייסים

זרימת עונתית, נחל תבור

דיסן נאכל בשמורת שיזף

3. אל נחל שיזף בערבה

אחד הדברים המרשימים ביותר שרואים בערבה הן חיות הבר במרכז הטורפים בשמורת חי־בר ליד יוטבתה. לא חיות מיובאות, אלא מתוצרת הארץ: זאבים, שועלים, חתולי־חולות וקרקלים. הן הובאו למרכז הטורפים כדי שיוכלו להי־תרבות כאן באין מפריע, כמו בסביבתם הטבעית, וגם לצורכי מעקב ומחקר.
במקביל לכך, נאבקה רשות שמורות הטבע במשך חמש שנים למען הקמת שמורת נחל שיזף בערבה, זו הסביבה הטבעית שממנה הובאו החיות ליוטב־תה. זה האיזור שבו יוכלו לחיות ולה־תרבות אם לא נפריע להן. אל המאבק הצטרפו גם החברה להגנת הטבע, זואו־לוגים ובוטנאים מאוניברסיטאות תל־אביב וירושלים וגם תושבי ישובי צפון הערבה שבפניהם הובאו שתי החלופות – ישוב חקלאי לעומת שמורת חיות הבר.
לפני ארבע שנים הוחלט בועדה המחו־זית לאפשר לרשות שמורות הטבע, לת־קופה של חמש שנים, לפתח ולהקים שמורת חיות בר בגבעות שיזף ובמישו־רים סביב לנחל שיזף.

מנחם עבאדי וחזובנים

וזהו טיול החוצה את שמורת שיזף ממז־רח לכביש הערבה. מהפנייה למושב חצ־בה ועד שבעה ק"מ דרומה, ובחזרה לכ־ביש הערבה. לסקרנים הרוצים לגלות קטע מהארץ שחבוי ליד הכביש לאי־לת. לחשוב שלרוב עוברים פה מהר־מהר ומפסידים את נוף הסוואנה האפ־ריקנית הצפונית בעולם.

טיול קצר בן שעתיים שלוש לתוך הט־בע היחיד והמיוחד הזה. מומלץ לעשות אותו בשעות הבוקר המוקדמות או בש־עות אחרי הצהרים המאוחרות. במרכזו חוצים את נחל שיזף, שהוא לב השמורה ונותן לה את שמו.

גיורא אילני, הזואולוג של רשות שמו־רות הטבע, אומר שלטעמו נחל שיזף הוא הנחל היפה ביותר בערבה ובנגב כו־לו. בערוץ החולי הרחב עומדים עצי שיטים גדולים וצפופים. על כמה מהם מטפסים סהרונים עבי גזע. בינות לע־צים צומחים שיחים רב־שנתיים גדולים וסבוכים: שבטוט מצוייץ, ריכפתן מדב־רי, קיפודן מצרי, רותם המדבר ועוד מי־נים רבים.

„המראה בשלמותו – על קולותיו, ריחו־תיו והחיות הנעות בו – משרה על המב־קר תחושה של הסוואנה האפריקנית עשירת החיים הנמצאת אלפי קילומט־רים דרומית לכאן", אומר גיורא. „זה המקום הטוב ביותר לראות קרקל בט־בע, ויש פה גם זאבים ושועלי חולות, רואים צבאים וארנבים בורחים אל שולי הערוץ. שחורי הזנב מקננים בניקרות עצי השיטים המתים. בנקיקים שבמ־צוק אבן החול מקננים עורב חום עורף, אוח, תנשמת, כוס ובז מצוי".

חנקן בשמורת שיזף

מנחם עבאדי, הפקח של איזור נחל שי־זף, אומר שצריך לטייל פה לאט לאט ולתבונן סביב כדי לראות ארנבת תומ־קת, עדר קטן של צבאי הנגב, חרדון צב מציץ ממאורתו או חנקן עומד על ראש שית. בתוכנית הרשות לגדר את איזורי החיות, ולתת להן להתרבות באין מפ־ריע. בינתיים חוברו קולרי רדיו אחדים לקרקלים לזאבים, לצבועים ולשועלים, כדי לעקוב אחריהם וללמוד איך הם חי־ים בשמורת שיזף. אומר מנחם עבאדי: „הנוף עשיר בחיות, אך אדם שלא מכיר אותן יתקשה לגלותן. בשעות היום הן מוסוות, ולעיתים אנשים עוברים לידן, ורק תנועה לא זהירה שלהן גורמת לגיל־וין. רוב החיות מעדיפות להישאר ללא תנועה כשהן סומכות על ההסוואה של־הן".
זהו הנוף הטבעי האחרון שנשאר בער־בה. הטיול מתחיל מכביש הערבה, מהפ־נייה לבית־ספר־שדה חצבה ולמושב חצבה. מנחם עבאדי בחר לנו כאן מס־לול טיול למשפחות, המתאים לנסיעה בכל כלי־רכב.

● **אל הבריכה על הגבעה:**
פונים למושב חצבה. ממש לפני הכניסה פונים דרומה. נוסעים במקביל לגדר המושב ומגיעים לצומת הנמצא בתוך השדות החקלאיים. הדרך שמאלה, צפו־נה, מובילה לבית האריזה ולמושב. נוס־עים על הדרך דרומה, ימינה, בתוך הש־דות, דרך שמתעקלת בסיבוב חד ליד מזבלת המושב. ממשיכים לנסוע ישר וכבר רואים את בריכת המים של "מקו־רות" בראש הגבעה. עולים אליה ברכב. חונים וצופים על השטח הצפוני של שמורת שיזף.
לפנינו, צפונית־מזרחית, רואים את מו־שב חצבה. בצפון מערב רואים את את המבנים המשונים של בית־ספר־שדה, ובמרחק צפונה – מושב עין חצבה. בד־רום רואים את מושב עין יהב.

אחרי התצפית חוזרים ברכב לתחתית הגבעה, ושם מתפצל כביש דרומה. ממ־שיכים לנסוע בו לאורך קידוחי מים (משאבות ירוקות) המזינים את ירקות החורף והמלונים הראשונים באביב.
לאחר 5 ק"מ ניפסק הכביש ומתחילה דרך עפר טובה ועבירה. ממשיכים בה לאורך קו עמודי החשמל. לאחר ק"מ אחד יורדים מהרכב לתצפית על נחל שיזף שבתוכו עומדים עצי שיטים.

חוזרים לרכב, וחוצים את הנחל לרוחבו. ממשיכים לנסוע לאורך קו עמודי החש־מל בקילומטר אחד. מגיעים למיבנה לבן. כאן נגמרים כאילו עמודי החשמל וממשיכים לנסוע בדרך ישר כ־2 ק"מ, עד שנפגשים עם כביש אחר שמגיע מעין יהב בדרום. זו הנקודה הכי קרובה לגבול ירדן במזרח. רואים מעבר לגבול את כביש הערבה בממלכת ירדן, עליו נוסעות בדרך כלל המשאיות שמובילות פוספאטים.
בנקודה זו, בהתאם לשילוט, פונים בד־רך עפר הנוחה לכל כלי רכב, וממשיכים לנסוע בה כ־6 ק"מ לכיוון כביש הערבה הישראלי, במערב. הדרך חוצה את נחל שיזף ונחל דוחן העשירים בשיטים.

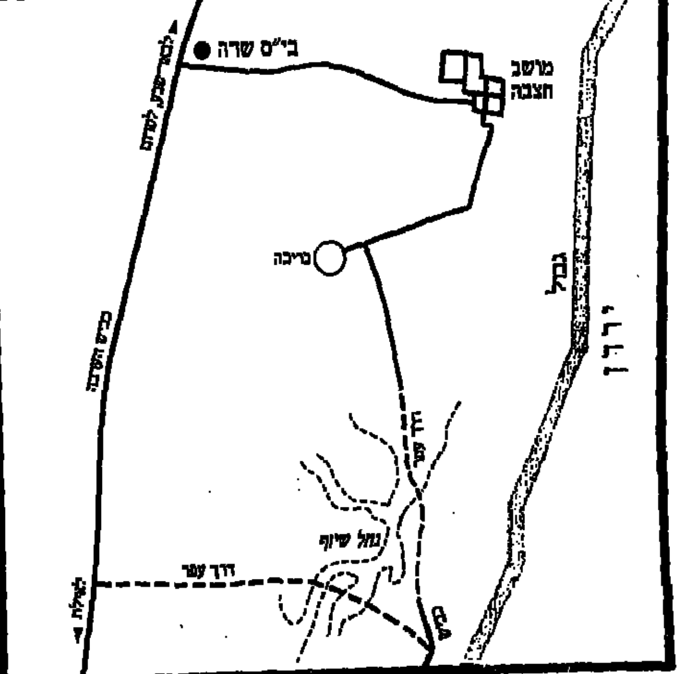
בדרך: עדרי צבאים, המונים לעי־תים כ־30 פרטים, זאבים – ואם יתמזל המזל – גם קרקל שהוא חתול בר עם ציציות שחורות באוזניו. לחפש על הע־צים ועל השיחים וביניהם שרקרקים, זנבנים, חנקנים. בשמים רואים נשרים ורחמים.

● **לראות חיות, ללכת ברגל:**
יש סיכוי יותר טוב לראות בעלי־חיים אם מטיילים כאן בשעות הבוקר, או בשעות אחה"צ המאוחרות מ־3 עד 6 או מ־4 עד 7 בערב לפי שעון הקיץ החדש.
יש מסלולים שונים. פרטים על המסלו־לים המפורטים יותר אפשר לקבל במש־רד רשות שמורות הטבע בבאר־שבע (טלפון 057־33404), או בבית־ספר־שדה חצבה של החברה להגנת הטבע, שם אפשר לשכור ללילה חדר נקי עם ארבע מיטות ושירותים. פרטים בטלפון 057־81546.
מי שחוזר מאילת צפונה יכול לטיל כאן אחה"צ, לישון כאן לילה ולהמשיך למחרת. אפשר לעשות את הטיול הזה גם בדרך לאילת, הרחוקה מכאן כשעה וחצי נסיעה. ללון בחצבה, להשכים קום ולצאת מוקדם לשטח.

לטיול המכין שעשינו בשמורת שיזף הצטרפו אלינו סטודנטים שוויצריים מלוזאן, שירדו לחצבה מעין גדי. הם באו הנה לראות את חיות הערבה בט־בע.
צרכניה יש במושב חצבה, מזנון – בצו־מת עין־חצבה, וחניון דרכים משני צידי כביש הערבה, חניון שיטים.

ואם לא תצליחו לראות חיות בטיול הזה, תוכלו להמשיך דרומה ליוטבתה ולראות אותן ב"חי בר" בשעות 7.30 – 14.30. נכנסים ל"חי בר" עד שעה אחת לפני הסגירה. מיום חחלת שעון הקיץ, נסגר ה"חי בר" בשעה שלוש וחצי אחרי הצהרים.
אורי ביידץ', מנכ"ל רשות שמורות הט־בע, אומר ששמורת נחל שיזף תהיה הר־צועה הטבעית היחידה שתישאר לנו משמורת הרמון ועד לנחל ערבה, קו הג־בול עם הירדן. האם צריך לגדל כאן עוד עודפים של עגבניות ופלפלים?

במישורי החולות הנהדרים של נחל שי־זף, ארץ חיות בר. ארץ שעתידם הכלכ־לי של מתיישביה טמון לא רק בחקל־אות – אלא בתיירים שיבואו לכאן לראות פה מה שאין בשוויץ, ובישרא־לים שיבואו לגלות את ארצם שלהם בין הכבישים המהירים לגבולות הבינלאו־מים. ומשהו יישאר גם לדורות הבאים ■

בשבילי, להופיע זה כמעט מחלה

נתן דטנר: ... הוא מקום ... שקט, שיווי...

נתן דטנר

שחקן

בן 31, גדל ברמת־גן. התחיל את הקריירה שלו בלהקת פיקוד דרום, הופיע בטלוויזיה ("החתול שמיל", "איזה קטע", "רחוב סומסום"), בקולנוע (בין השאר "רומן בהמשכים") ובתיאטרון ("רולטה צרפתית", "פירוד זמני", "הספר מסביליה", "אילוף הסוררת" ועוד). יחד עם אבי קושניר ייצג את ישראל באירוויזיון הקרוב בשיר "הבטלנים". נשוי, גר ברמת־גן.

אני לא מוצא את עצמי אף פעם מתוחם בטעמים שלי. גם לא מבחינה פוליטית. אף פעם לא ננעלתי על משהו והחלטתי סופית שזהו. ננעלתי רק על דבר אחד – הופעה. בשבילי, להופיע זה כמעט מחלה. אני מוכרח להופיע בפני אנשים. בהכרח הזה יש איזו אגרמניאקיות איומה שאני מודה בה.

למשל החשיפה הזאת. אני לא מבין למה אני מעוניין לחשוף את עצמי. יש לי בעיה עם חשיפה פיזית. למשל לחוריד חולצה על הבמה. לעומת זאת, אני מוכן לחשיפה נפשית, עד גבול מסויים, ששם אני מרגיש נבוך. אבל הגבול לא בדיוק ברור. במקצוע שלנו, יש כאילו משהו של מכירה. אתה נחשף ויודע שאנשים יקראו, ואולי תוך כדי דיבור אתה בודק איפה אתה יכול להרשים. ולפעמים אומר משהו ויודע שזה לא בדיוק מה שאתה חושב על אמת, ואם תאמר מה שאתה חושב על אמת תאכזב את הקורא ואולי גם את עצמך. ואתה אומר לעצמך – תתרכז, תתרכז. זה באמת מה שאתה רוצה לומר? ואולי כדאי למכור משהו. יותר טוב? להכין תשובות לשאלות? ואתה מנסה למצוא את שיווי המשקל הנכון: למכור את עצמך טוב לקוראים ולא לשקר לעצמך. ואני מנסה לדייק, להיות אמיתי, וזה מטריד, במיוחד בסוג כזה של ראיון.

דקה אחרי שזכינו בקדם־ארוויזיון באו מהרדיו עם המיקרופון, והעתונאית שאלה – איך אתה מרגיש? אמרתי – טוב, וזה ביטא כל מה שהרגשתי. אבל היא סימנה כיד שאדבר יותר ולא היה לי מה לומר. אחר־כך, בבית, חשבתי – אולי אנשים יחשבו שזה חוסר תבונה איך זה שבהתרגשות כזאת אין לי מה להגיד...

הדיאלוג בין תקשורת שצריכה למכור אותי לביני תמיד מביך אותי. ולפעמים מכעיס. כל העסק הזה מבלבל. אני יודע שזה לגיטימי שהקהל רוצה לדעת, ואם אני מספר על תפקידים שעשיתי בהם אני גאה, הראיון יוצא משעמם. מצפים ממך להומור, מחכים שתשעשע בתשובותיך, ואז אני נכנס ללחץ, מחפש את השליפה, למצוא חן. ולפעמים זה יוצא מביך ומאולץ. סמדר, אשתי, יודעת בדיוק איך לקרוא אותי. והשתנתי מאז שאנחנו יחד. נהייתי הרבה יותר רגוע, פחות אימפולסיבי. היא מאוד שקטה וסולידית. ואני, שפעם שלפתי הכל מהמותן, התחלתי לחשוב פעמיים על כל דבר. נהייתי הרבה יותר סובלני והרבה פחות בטוח בעצמי. חוצפת הנעורים התכהתה.

בית, בשבילי, הוא מקום מיקלט, רוגע, שקט, שיווי־משקל. העובדה שאשתי לא שייכת למקצוע (היא מהנדסת) עוזרת לתפוס פרופורציות. כשאני חוזר הביתה, אני חוזר לשיווי־משקל. פה המנוחה שלי. כשיש לי חופש מוגדר ואני יודע שאחריו מחכה לי עבודה, אני מסוגל לבלות יום שלם בבית, לא לרצות לצאת. אני יכול להסתלבט כשאני יודע שלבטלה יש סוף. אבל כשלא מחכה לי עבודה, אני לא מסוגל לסבול יום אחד של חופש. אני זקוק לחמון חום ואהבה.

בתיאטרון, כל ערב רואים אותי בממוצע 300 איש, וכשהם מוחאים כפיים בהתלהבות אני לא רוצה שהרגע הזה יפסק. ופה ושם מישהו נשאר אחרי ההצגה לומר מלה טובה, וזה עושה לי את היום, ולמחרת כותבים ביקורת שאני, אבי, כמה דודים ודודות קוראים ולפעמים גם אנשים פחות קרובים יעצרו אותי ויאמרו – שמע, קראתי שאתה נהדר בהצגה הזאת. וזהו. אבל בימים האחרונים זה פשוט בלי פרופורציה. הטלפונים, הזרים, מכה של אהבה ופירגון, מעטפת של אהבה ואני נהנה מאוד. זה נפלא אבל גם מפחיד.

לפני כחודש נכנסנו לדירה הזו, אחרי שנים של נדודים מדירה לדירה. יש לנו סוף־סוף דירה משלנו. אני רמת־גני במקור ולא היתה לי בעיה לחזור לכאן, אם כי רמת־גן זו היציאה הכי גדולה שלנו מהמרכז. אני לוקאל־פטריוט של האיזור. לא תמצאי אותי עובר לרעננה או כפר־סבא. אני מאוד אוהב את תל־אביב שנהפכה בשנים האחרונות למטרופולין בקנה־מידה בינלאומי, אבל עם איכות של עיר קטנה: אתה לא הולך כה לאיבוד. ופה, בבית, יש לי כל מה שאני צריך. מערכת, וידאו, טלוויזיה ושקט.

קשה לי לסווג את המוסיקה שאני אוהב. תלוי במצב־הרוח. זה יכול להיות ברוס ספרינגסטין, רנדי ניומן, רקוויאם של ורדי, אופרה של רוסיני, ספר הג'ונגל, מחזמר. מחזות־זמר ואופרות, שילוב של מוסיקה ותיאטרון, זו החולשה הכי גדולה שלי. לראות מחזמר טוב זה שיא ההנאה בשבילי. כשראיתי בלונדון את "עלובי החיים" בכיתי כמו ילד, ממש נחנקתי מרוב התרגשות. האופרה חוזרת בגדול, בליטוש נהדר. וזה השיא, כי מוסיקה זה הדבר הכי גדול שיש. היא נוגעת לך בפנים, בנימים הכי נסתרות, בדברים שאינך מודע להם.

שמונה שנים למדתי לנגן בכינור ויש לי הכלים להגות ממוסיקה, אבל גם מי שלא למד נהנה מפני שמוסיקה זו השפה הכי בינלאומית. ואני מקנא במוסיקאים, כי הם יכולים לבצע יצירות של גאונים למכביר, צריך רק לתרגם, לפרש נכון. בתיאטרון לא התפנקנו בגאונים רבים, והרבה פעמים אנחנו נאלצים להתמודד עם מחזות בינוניים, שרק משחק טוב ובימוי מיוחד מציל אותם. תיאטרון מעורר הרבה פחות ריגושים חזקים, אמיתיים.

> **„אם אפשר היה להיכנס למעדניה ולהסתובב ולטעום הכל – הייתי מבלה הרבה זמן במעדניות. אני אוהב לאכול, ומוכן לנסות כל דבר. אותי לא יהפכו לצמחוני".**

אני יכול לבלות שעות בחנויות ספרים ותקליטים, ואם אפשר היה להיכנס למעדניה ולהסתובב ולטעום הכל – הייתי מבלה הרבה זמן במעדניות. אני אוהב לאכול, ומוכן לנסות כל דבר. אוהב מאוד אוכל סיני ואוהב בשר. אותי לא יהפכו לצמחוני. כבד אווז, סטייק טוב, פילה, מריוס, גורם לי הרבה נחת־רוח. כשאני עצבני אני אוכל. מסוגל לחסל חפיסת שוקולד בדקה. בגדים אני לא הולך לקנות, אבל כשאני עובר ברחוב ורואה חולצה יפה או נעליים שמוצאות חן בעיני, אני נכנס וקונה. בלי תכנון מוקדם.

כשאני נכנס הביתה, אני מדליק את הטלוויזיה והולך לשירותים ולא מכבה עד שהשידורים נגמרים. כשאני בבית, תמיד רצה תמונה על המסך. הקול לא חשוב. העיקר שמשהו יזוז שם. יש תוכניות שאני צופה בהן ויש תוכניות שאני מודע לעובדה שתמונות רצות על המסך. רואה הרבה מהדרמות האנגליות, משפחת קוסבי, מי הבוס, לא מפסיד את מני פאר ואת רבקה מיכאלי, וכמובן – קודם־כל ספורט. הכל.

בילדותי גרתי ליד המכתש הרמת־גני, בתקופת הפאר של הפועל רמת־גן, כשהיתה אלופה, ומאז אני לא מצליח לאהוב קבוצה אחרת. הייתי הולך לאימונים, משתתף בספקולציות לקראת שבת. היום – למרות שאינני יודע מה הרכב הקבוצה – אני מסתכל בעתון לראות כמה יצא, ואם הם יעלו ללאומית – אשמח מאוד. זה משקע של ילדות. עד גיל 13 חבשתי כיפה והיה אסור ללכת למשחקים בשבת. הייתי מגיע לשער הכניסה, ילד עם פוני וכיפה סרוגה לבנה, עומד מול הסדרן ונועץ בו עיניים. הוא חיבב אותי וכשאף אחד לא הסתכל, היה רומז לי שאני יכול להיכנס...

היום אני לא הולך לבית־כנסת. אמי, שנפטרה לפני שנה וחצי, היא שהחזיקה את המסורת בבית. מאז שנפטרה, העסק התפורר. אני לא מאמין בחצאים, בלהיות על־יד, בלחזור מבית־כנסת בשבת ולנסוע לים ולהרגיש בסדר. זה נראה לי לא נכון. יתכן שכשיהיו לי ילדים זה ישתנה, וארצה לעשות להם קידוש ביום שישי כמו שעשו לי. במסורת היהודית יש אלמנטים מאוד מתוחכמים השומרים על אחדות המשפחה, ובשבילי משפחה זה דבר מאוד חשוב. זה גב.

> **„כלפי חוץ אני מפגין בטחון ויש אנשים שחושבים שאני שחצן, אבל כשאני פוגש אדם שמושלם בתחום שלו, אני מרגיש לידו קטן וגמד".**

טניס משובץ באופן קבוע בלוח־הזמנים שלי, לצערי רק פעם בשבוע, ביום שישי אחר־הצהרים. כשאתה על המגרש, כל מה שקיים בשבילך זה הכדור. יש בזה הוצאת אנרגיה, ניקוי ראש אמיתי שאני זקוק לו מאוד ושחרור מלחצים. טניס זה גם מעין דו־קרב פרטי שלך. אם פיספסת, אתה לא יכול לבוא בטענות לאף אחד. אם נתת כדור טוב – זו הנאה מלאה. גם צילום מדליק אותי, ואני יודע שיום אחד אתחיל לצלם. אני לא נוגע בזה עכשיו כי אני יודע שברגע שאתחיל, אכנס לפרוייקט שגוזל הרבה זמן וכסף. אני מחכה לזמן שאוכל לעשות זאת בנחת. עכשיו כמעט שאין לי זמן פנוי. כל הזמן הצגות וחזרות. לא שאני מתלונן, חלילה.

סרטים אני רואה בוידאו. אני חולה על סרטים. היתה תקופה שהייתי מסוגל ללכת ליומית, ראשונה ושניה. איזה סרטים? תלוי במצב־הרוח. לפעמים, כשאני חוזר בשתיים בלילה מהצגה, מותחן טוב זה בדיוק הדבר שירגיע אותי. קשה לי למצוא קווים והגדרות. גיבורים בקולנוע, כאלה שהייתי רוצה להידמות אליהם, לא היו לי אפילו בילדות. אחותי העריצה את אלויס וכשהיא התווכחה עם בני־דודי שבשבילם קליף היה המלך – עמדתי לצידה. אין לי גיבורים, אבל כשאני רואה אנשים שמבצעים דברים ביכולת מרהימה, אני נורא מקנא. כשאני רואה רקדני סטפס טובים אני נהייה חולה מקנאה... או מישהו שיושב ליד הפסנתר ושולט בו שליטה מלאה. כלפי חוץ אני מפגין בטחון ויש אנשים שחושבים שאני שחצן, אבל כשאני פוגש מישהו שמושלם בתחום שלו, אני מרגיש לידו קטן וגמד. אני יכול להיות מסמר הארוע, אבל ברגע שיהיה שם מישהו שמצחיק אותי, אפילו לא אנסה להתחרות. אני נהנה ממנו ונותן לו את כל הקרדיט.

דברים חייבים לפעול אצלי מהר, אחרת אני מאבד את הסבלנות. אני רץ מהר קדימה ולפעמים זה פוגע בשלמות העבודה כי לא תמיד אני מדייק בפרטים. לכן אני שונא תקופת חזרות. אנשים איטיים הורסים אותי, אין לי סבלנות אליהם, וכשאני רוצה שכבר יגיעו למשהו – אני מתנהג כחוסר טקט, מעליב, ואחר־כך מצטער נורא. אני שונא את המהירות שלי ואת העובדה שאני מכור לקריירה. ואולי שוב לא רייקתי, אולי שחקן צריך לדבר רק מעל הבמה. עובדה שמשם אני מדבר הכי טוב, גורם לאנשים להתרגש, לבכות, לצחוק. אולי לא צריך יותר.

מה מפתיע אותך? _קושניר, הפתיעה מאוד גדולה בשבילי._
מה מעצבן אותך? _איטיות._
מה מביך אותך? _כשאני עושה טעויות._
מה החולשה שלך? _לפעמים חוסר רצינות מספקת, וכשצריך – אי לקיחת דברים בקלות מספקת._
מה מפחיד אותך? _כשלון._
מה מעליב אותך? _חוסר הערכה._
מה אתה מתעב? _צפיפות._
מה עוזר לך להתרכז? _מוסיקה._
מה מרגיע אותך? _אשתי._
מה ישראלי בעיניך? _"זהו זה"._
מה אתה שונא בארץ? _שלכל אחד יש דעה על כל דבר והוא לא שומר אותה לעצמו, אומר גם אם אינך מעוניין לשמוע. שמוכרחים לקטלג אותך, ושבארץ שחקן אינו יכול לחיות בכבוד בלי לעשות מליון חלטורות._
על מי אתה מרחם? _על אנשים שעדיין חושבים ומאמינים שהם שחקנים, וכולם מסביבם יודעים שלא._
למי היית רוצה להעיף סטירת לחי? _לקושניר..._
את מי היית רוצה לפגוש? _את פליני ובלושי._
איך אתה מפנק את עצמך? _ארוחה טובה ומקלחת בזרם חזק._
בחברת איזה אנשים אתה מרגיש נוח? _אשתי, חברי וקושניר._
איזה מבצע צבאי שבה את דמיונך? _מצדה._
איזו אישיות בת־זמננו אתה מעריך במיוחד? _פרופ' ישעיהו לייבוביץ._
מה רצית להיות בילדותך? _שחקן._
מהו זכרון הילדות החזק שלך? _בכל יום, בארבע, אני מעיר את אמי משנת אחר־הצהרים ומגיש לה כוס קפה._
אילו תגרלת בותטה של כסף, מה היית עושה? _מקים תיאטרון לעצמי._
איזו אשה יפה בעיניך? _עיניים יפות, שמקרינות אישיות שאני אוהב, עושות אשה יפה. ולאשתי יש עיניים מאוד יפות._
מה אתה רוצה להיות כשתגדל? _אדם שהשם שלו יגרום לאנשים נחת._

ראיונה: נורית ברצקי
צילום: שמואל רחמני

פול ניומן, רוטב סלט

קול קורא במדבר של הוליווד. מדוע הוא מעדיף בישול ומירוצי מכוניות על סרטים. לאן הולכים המיליונים מרוטב הסלט שהמציא. ה"אוסקר" של כוכב השנה זה בשבילו כמו להשיג אשה יפה אחרי שמונים שנות חיזור. הוא לא הגבר שיגיד לה „מצטער, אני תשוש". ראיון.

מאת מייקל וילסון, שרות "גאמא"

פול ניומן (באמצע) בין המירוצים: לחזור לפחות לתיאטרון לפני שיחליף לחלוטין. (צילום "גאמא")

מרטין סקורסזה, כמאי "צבע הכסף", אמר לא מכבר על פול ניומן, כוכב הסרט: „אם אגיע לגיל 60, הייתי רוצה שיהיו לי החן והאלגנטיות המושלמים שלו". עכשיו היה בוודאי רוצה גם את ה"אוסקר" שניומן זכה בו. כוכב השנה עצמו לא נשמע אופטימי.

מדוע בשלוש השנים האחרונות הקדשת עצמך למירוצי מכוניות יותר מאשר לעשיית סרטים?

ניומן: „לא הציגו לי תפקידים מעניינים. הוליווד נהפכה למדבר. מאז 'העוקץ' אני חולם עם רוברט רדפורד וג'ורג' רוי היל (הבמאי) על עשיית סרט משותף, אך לא ראינו אף תסריט הגון. הסרט האמריקני עובר תקופה גרועה".

אך חרי ניסית להפיק בשנות ה־70, עם ברברה סטרייסנד ודסטין הופמן...

„כן, וזה לא הלך. לא פעם אלא שלוש פעמים. למזלי יש לי תחומי עניין נוספים, דוגמת הפוליטיקה ומירוצי מכוניות, שהיוו עבורי ריפוי בעיסוק.

שכחת להזכיר את הבישול שלך...

„אתה מתכוון לרוטב הסלט של פול ניומן? אני מרויח מזה יותר כסף מסרטים. הכל התחיל לפני חמש שנים כבדיחה, בלי גרוש לפרסומת. המצאתי מתכון לרוטב. היום מרוכר ברווחים של מיליוני דולרים. אף פרוטה לא הולכת לכיסי. כולם מוקדשים לקרן המאבקת בתופעת צריכת הסמים בענף השעשועים וממנת מחקרים גם על הסרטן, האיידס ושאר צרות".

אבל אתה הוא זה שפנית לסקורסזה וביקשת ממנו לביים את "צבע הכסף"...

„נכון. רציתי שלסרט יהיו אותה איכות ואותה אנרגיה כמו לסרט 'השור הזועם' (עם רוברט דה־נירו). זה היה נסיון אדיר, ואני רק מצר שעבודת צוות כזאת נדירה בתעשיית הסרטים".

איך זה להחיות את דמותו של "אדי המהיר" אחרי 25 שנים?

„כמו ללמד קוף, המתעורר מתרדמת חורף על־ידי יורש צעיר, לעשות פרצופים חדשים. הנכדים שלי רצו שבסוף הסרט אנצח את תום קרוז, אך הסברתי להם ש'אדי המהיר' איננו ראמבו. אדי לא זקוק לנצחון".

שאיפתך היא לעשות את הכל, לתת הכל, גם בלי לנצח?

„הרגשתי כך תמיד. במירוצים, למשל, נהגתי מול מתחרים שגילם היה חצי משלי. כמובן זה, 'צבע הכסף' הוא הסרט האישי ביותר שעשיתי עד עכשיו".

עד כמה חשוב לך ה"אוסקר" השנה אחרי שאשתקד קיבלת "אוסקר" עבור מפעל חייך?

„תאר לעצמך שאחרי שמונים שנות חיזור אחרי אשה יפה, היא נענית לך. האם תאמר, 'מצטער, אני תשוש'?"

התשוקה לסרטים גוועה?

„בעבר עשיתי חמישה סרטים בשנתיים. עתה, אני כר־מזל אם אעשה אחד בשנתיים. כדי לשמור על הכושר אני חייב לעשות לפחות אחד בשנה. שחקן חייב לעבוד. אני שוקל ברצינות לשוב לזירת התיאטרון לפני שאחליר לחלוטין".

בסרטים שבייכת הוצגה אמריקה של חיי יום יום, משהו שהוזנח זמן רב על ידי הוליווד.

„באמת? זה מגרה אותי לענות שהעניין היחיד שיש לי בסרטים הוא לזעזע אנשים, לעורר את אמריקה בעזרת רגשות. זה כהחלט המכנה המשותף היחיד של כל סרטי".

מה קרה ליצירתיות האמריקנית בתעשיית הסרטים?

„באמריקה מערערים על הכל. מהנשיאות ועד לנישואין. זה כולל גם את המדיה. אין לנו באמריקה משפחה מלכותית, אך יש לנו את קרי גראנט, קתרין הפבורן ואחרים, המוצעים לאמריקנים כל לילה. התסריטאים מבולבלים ולא יודעים מה להציע. הבעיה באמנות, כמו בכל דבר, היא שזה לא מספיק לתקוף ולבחון. צריך גם לספק כמה תשובות".

"שלאטוק" עושה זאת...

„זה אולי היוצא מן הכלל המוכיח את הכלל".

לך יש איזה פרויקט אישי, דומה, מיוחד?

„כבר 15 שנים שאני רוצה לעשות משהו על האיוולת שבמירוץ הגרעיני. הרעיון הוא לחדר את האימרה של איינשטיין, הקובעת שהאטום שינה הכל, חוץ מדרך המחשבה של האדם".

פרשת עיסקת הנשק האיראנית יכולה להיות חומר גלם לסרט?

„כן, אבל איש לא רוצה לשמוע על זה. האמריקנים שונאים לגלות שהונו אותם. רייגן לא יודע מה מתרחש בביתו. זה פשוט עד כדי כך. אך מרוץ החימוש מטריד אותי יותר מכל. 'מלחמת הכוכבים' היא טרוף כמו קו מאז'ינו".

אתה ליברל ברעותיך. אך האם לדעתך נשיאות דמוקרטית היתה שולטת טוב יותר?

„אינני יודע אם קיים עתה מישהו המוכן לשמוע לקול התבונה. צריך לעשות צדק עם אייזנהואר ולהודות בעובדה שהוא הבין את הסכנה הטמונה בהשארת המדיניות בידי המימסד הצבאי־תעשייתי. כשאתה צופה בטכנוקראט ממשרד ההגנה מסביר את העמדה הרשמית, בגלל האופי הטכני של הנושא, אפילו לפרשנים פוליטיים קשה לסתור אותו. הציבור מתוסכל מחוסר הדיון בנושא".

אז מדוע אינך הולך לפוליטיקה בעקבות קלינט איסטווד?

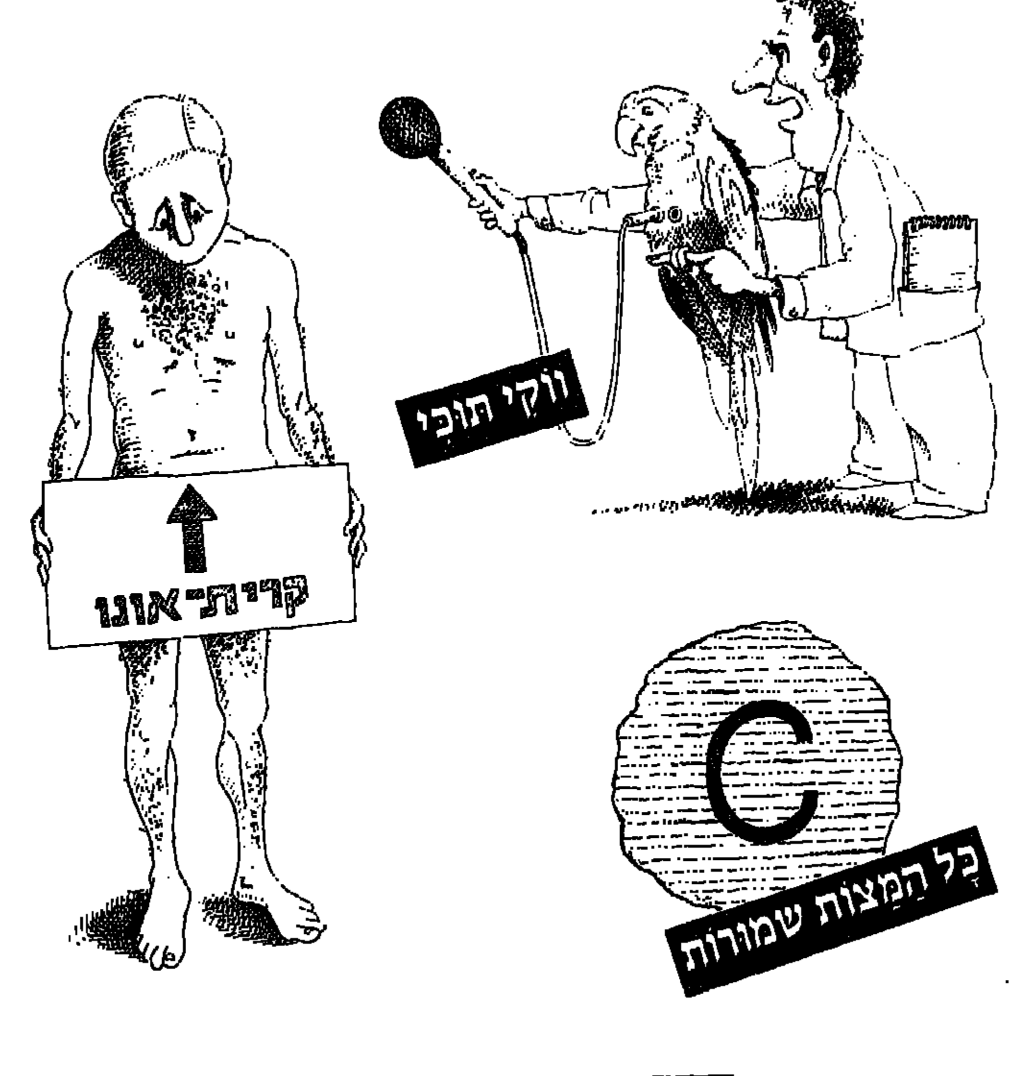
„אני חושש שאין לי מספיק עניבות! לא ארגיש בנוח. ואם אבחר כמו רייגן, יהיה זה מאותן סיבות לא נכונות". ■

> **„ללכת לפוליטיקה בעקבות קלינט איסטווד? מצטער, אין לי מספיק עניבות. לא ארגיש בנוח. ואם אבחר כמו ריי'גן, זה יהיה מאותן סיבות לא נכונות".**

לשון נופל על הראש

עברית עם קריצה ממזרית. יעקב פרוינד חיבר. יורם נאמן אייר. כשר לפסח, למרות כמה חידודים על חשבון הדתיים (בני ברק — דוֹסְנִי־לֶנְד; משגיח כשרות — שומֵר עַל "כּשֶׁר"; ריסוס "תמונות תועבה" בידי החרדים — תַּחַת לְכָל בִּקֹּרֶת). פרוינד, בן 38, יכול להרשות לעצמו. הוא חובש כיפה. רחוק מבית שמאי. בחיים הוא טכנאי קול באולפני הרדיו בתל־אביב. לפעמים גם במטוס הקל מעל כבישי גוש דן (התאנה חנתה בגהה, הבריק פעם מעל פקק תנועה). בשעות הפנאי ובשידורים הוא משתעשע, כבר עשר שנים, במשחקי מלים ובמיכתמים. אחת לחודש מפרסם אותם בדף משוכפל, "רשמ־כל", מופץ חינם באולפנים. פעם פירסם גם ב"לאשה" וב"מעריב". לא היה מתנגד שהטלוויזיה תגלה אותו כמחליף של "פסוקו". דימיון חסר־מעצורים, שמתגבר בעזרת ההומור המצוייר של נאמן, מלווהו ברוב השנים. שניהם עכשיו גם בספר חדש, "לשון ברוטב" בהוצאת "מודן". מבחר מן המובחר בעמודים אלה.

כל המצוות שמורות

לוח מודעות

תי־נוק־אאוט

עירום ועיריה

שובו של הג'נטלמן

(המשך מעמוד 8)

המידע והאחריות. זה חשוב. כיו"ר ועדת החוץ והבטחון אינני מנתק את עצמי מהקהילה הדיפלומטית. ואני מאוהב בנושא הזה של היחסים הבינלאומיים".

לכן הוא גם לא מצטער על סירובו לכהן כשר בלי תיק בממשלת האחדות. "כשאני רואה אותם, את השרים בלי תיק, אני רואה את התסכול בעיניהם", הוא שוב גולש לסגנון בוטה. כסאת נוסח אבן. "כשהלכתי לבקר שר בלי תיק, תמיד פרצתי לחדר ריק", הוא צוחק. "חשבתי שלפחות פעם בשבוע הם משתתפים בהכרעות. היום גם זה לא נכון. נשארו עשרה בקבינט, ועכשיו ההכרעות מתקבלות במועדון המשולש". אבא אבן מתכוון לשלושת ראשי הממשלה בהווה ובעבר הקרוב והרחוק – שמיר, פרס ורבין. הוא גם נתן לתופעה הזו כינוי: "מונרכיזאציה של השלטון בישראל". והוא מתנגד לה בתוקף (שוב בתוקף). "זה העמיד את השלישיה במרכז, ועתה הם באור הזרקורים. עכשיו זה לרעתם".

אבא אבן חושב שאין תודעה פרלמנטרית בארץ, ולדעתו הוא זה שזקף את קומתה של הכנסת בהחלטתו לחקור בפרשת פולארד. והראיה – שלמה הלל, יו"ר הכנסת, ברך אותו על הנפת נס־המרד. ולא רק הוא. גם ח"כים רבים, מכל חלקי הבית. בקבלת־פנים כלשהי הוא ראה איך גם שמחה דיניץ מושך אליו הרבה אנשים שמדברים איתו, ומאמין שחברותו של דיניץ בועדת אבן היא שעשתה לו את זה. כן, הוא אוהב כבוד, אבן אבן, מאוד מאוד אוהב כבוד. אבל עינו לעולם אינה צרה בשאר עמיתיו לוועדה, שלדעתו גם על כבודם שמר. רק בחבר הועדה דוד מגן שהדליף משהו ממימצאיה הצפויים, נזף. אבא אבן נוזף במישהו! ועוד במלים חריפות! מי פילל ומי מילל?

"אני רואה את התיסכול בעיניהם של השרים בלי תיק. כשהלכתי לבקר שר בלי תיק, תמיד פרצתי לחדר ריק".

"הראיתי שבעצם יש אצלנו חלוקת סמכויות, וישנם ח"כים שיכולים להקשיב לממשלה, אך לומר את ההיפך", הוא מסכם. "הזכרתי לכולם שיש לנו משטר פרלמנטרי. וזה התקבל יפה מאוד בארץ ובחו"ל. רואים פתאום שאין זה נכון וצודק שהכוח מרוכז בידי הממשלה והשלישיה. כבר נאמר פעם: הזהרו מיהירותם של בעלי השררה".

הוא ראה בטלוויזיה איך ג'ורג' שולץ, מזכיר המדינה האמריקני, מופיע בפני ועדה של הסינט, והיו"ר אומר לו: "שב, קום, הישבע". דומה שהוא מקנא בעוצמת היו"ר ההוא. "לא", הוא מכחיש. "אינני שואף לשררה הזו. אבל אני מתנגד לזילזול שהממשלה נוהגת בכנסת. מונטסקייה כבר אמר שכל מי שיש לו שררה, ינסה להפעילה מעבר לסביר. לכן צריך לבלום את בעלי השררה. אילו המונרכיה הזו לפחות היתה יעילה. אבל התברר שהיא אינה מוצלחת. אנשים אינם אומרים את האמת ופרשיה רודפת פרשיה".

את כל המחדלים האחרונים הוא תולה במונרכיזציה הזאת שנפלה על ממשלת ישראל. "ברור שיש פער אמינות בינינו לבין אמריקה, ובין הממשלה לבין הציבור. המתח מצטבר, והכל פועל־יוצא של המונרכיזציה. אנשים התרגלו לשלוט ללא הגבלה. גם בלי החוק, חשוב שלבעלי העוצמה תהיה הצניעות להבין שיש גוף שיכול לפקח עליהם. בנעורי שמעתי את צ'רצ'יל אומר שהוא עבד הפרלמנט. טוב, הוא לא היה בדיוק עבד. התייעצתי עם משפטן דגול, חיים צדוק, והוא אמר לי שזו הפעם הראשונה שמשחרים כך לפתחה של ועדה פרלמנטרית. יש לי הרושם שבגללי, כמשקל נגד, הקימו את ועדת הבירור, שהחלה את עבודתה בחריקות".

וכאן הוא מונה, בלי שמחה לאיד אך קצת בהנאה, את חריקותיה של ועדת הבירור. "מדוע לא בדקו קודם עם השופט לנדוי לפני שהציעו לו את התפקיד? ומדוע לא שמו לב לעניין המשפטי עד שבא פרופסור ליבאי והודיע שאי אפשר לחייב את השלושה להופיע בפני הוועדה? אצלנו הם הופיעו בלי בעיות. ליבאי בא אלי ושאל אם יש בטחון שעדויותיהם יהיו חסויות, ואמרתי לו שזה יהיה חסוי לא רק מפני האמריקנים, כי אם גם מפני ממשלת ישראל. ומה התוצאה? ועדת הבירור כמעט לא זזה, ואנחנו כמעט גומרים".

אבא אבן אינו מבטיח לפרסם את כל מסקנות הוועדה. הוא בטוח ששלב הדיון והמסקנות יתרחש בשבוע השלישי של חודש זה, אך מזכיר ש"גם ועדת אגרנט המהוללה פירסמה רק 10 אחוזים ממימצאיה. אנחנו גם רוצים להוציא את האמת מתבונה, אך לא לפגוע ביחסים עם האמריקנים. וזה לא פשוט. דוד מגן אמר שהכל יפורסם? זה לא נכון. איך הוא כבר יודע? והרי הוא אינו החבר הפעיל ביותר בועדה".

כסאת נוסח אבא אבן.

ומה הלאה? מה יהיה על אבא אבן ביום שאחרי הוועדה? קשה לצפות. "מה שיהיה, זה כבר לא כל־כך חשוב לי. וזהי אולי הסיבה שיכולתי כך לתמרן בפרשה האחרונה" הוא אומר. "הפוליטיקה בארץ מקצוענית מרי. פוליטיקאי שאינו בתפקיד, כמעט שאין לו קיום. למזלי יש לי מקצוע [7,000 דולר להרצאה, זוכרים?], ואני גם מייעץ לכל מי שנכנס לפוליטיקה לא לעשות מזה מקצוע. אין בזה קביעות".

אז מה נותר לו לעשות? אבן־אומר: "אינני במצב־רוח של פרישה". דומה כי אחרי שטעם שוב בלא מעט הפתעה את טעמו של הפירסום, ושוב נשטף בלי הודעה מוקדמת באור הזרקורים, הוא לא ימהר לפנות מרצונו את מרכז הזירה. ועדת חוץ־ובטחון מספקת שפע הזדמנויות. אבן מדבר למשל על רצונו "להתרכז בתהליך השלום". הוא מזהיר מפני שאננות. אומר שאנו צופים על הר געש, נהנים מהנוף ומהשקט, ושוכחים שלמטה הכל רועד.

"אני תומך בקו של פרס להגיע למשא־ומתן עם הירדנים והפלשתינאים", הוא מצהיר. "וזהי התפישה שגם הבעתי בספרי – משא־ומתן לא מצלם עמדות, הוא משנה עמדות. גם כתבתי באחד ממאמרי – שמעולם לא היתה ישראל בטוחה יותר מפני איום חיצוני וחשופה כל כך לסכנות מבית. התחלתי להפגש עם פלשתינאים. שוב היה לי יתרון בכך שאינני חבר בממשלה. עזר ויצמן אמר לי שהוא מקנא בי על־כך. כשרציתי להיפגש עם אישים פלשתינאים, לא הייתי צריך לבקש רשות ממישהו. גם כשהתראיינתי לטלוויזיה הירדנית. שמיר אמר שיחקרו, ואני הזכרתי לו שהוא אינו חוקר אותי, אני חוקר אותו".

שוב, כסאת נוסח אבן. אבא אבן המחודש.

עמוס לבב

"אנחנו מבלים יחד עשר שעות ביום"

ח"כ שבח וייס (מערך), אמן חידודי הלשון, אומר כי פרשת פולארד היא הזדמנות שנקרתה בדרכו של אבא אבן, והיא העלתה אותו ל"טאוור" (מגדל). ועדת טאוור, כזכור, חקרה בארה"ב את הקשרים עם איראן.

שבח וייס תמך בצורה נלהבת בהעברת הביקורת לכנסת, אך כשהוא קורא בעיתונות "פירסומים מגמתיים" מדיוני ועדת המשנה למודיעין, הוא מאוכזב מאוד. "אני מציע שאבא אבן יקח את העניינים בידיים", הוא אומר. "אם זה יימשך כך, אציע להקים ועדת חקירה בפרשת פולארד".

האם הוא רומז בכך לסימני חולשה שמגלה אבא אבן כמי שאינו שולט במצב?

"לא אמרתי זאת, אך התאכזבתי", משיב ח"כ־פרופ' וייס. "זו היתה הזדמנות יוצאת מן הכלל לרומם את מעמד הכנסת. אבא אבן הוא איש מוכשר, מבריק, מרתק. בנושאים המדיניים אני איתו".

ח"כ אהוד אולמרט (ליכוד) הוא חבר בוועדת אבן. לדעתו, אבא אבן מגלם "שילוב נכון של אחריות בנושאים לאומיים, עם מידה של עצמאות הנובעת מהעדר התחייבות מפלגתית, ועם נסיון יחיד במינו בעולם". אולמרט (ליכוד, זוכרים?) חושב שאבן הוא נכס לאומי, שמעניק לוועדת חוץ־ובטחון סטטוס בינלאומי. "אפשר להתרעם שהוא לא די אגרסיבי", הוא מוסיף ורומז בכך להדלפות מהוועדה, אך מעיד כי הדיונים בוועדה מתנהלים באווירה מאוד רצינית ועניינית. "אבא אבן משתף פעולה ואינו בולם אותנו". הוא מספר כי אפילו נוצרה דינמיקה קבוצתית בוועדה. "אנחנו מבלים ביחד עשר שעות ביום".

האם אבא אבן זקף את קומתם של החברים?

"הרגשתי זקוף גם קודם", אומר אולמרט. "אבל אין ספק שהוא תרם רבות לכבוד הוועדה". הוא גם חושב שדווקא פרשת איראן זקפה את קומתם של חברי הוועדה. עדים כבר החלו להופיע בפניהם בעניין האיראני, עד שפרצה פרשת פולארד, וזו עלתה את הוועדה לכותרות.

ח"כ שמחה דיניץ אומר שאבא אבן לא שב אל הזירה מפני שאף פעם הוא לא עזב אותה. "הוא תמיד פעל. עכשיו, בגלל הנסיבות המיוחדות, התפקיד נחשף, ולכן אופי המעורבות שלו נעשה פומבי יותר. ולא רק מעורבותו. כל הוועדה היתה כמעט בלתי ידועה, בדרך כלל חסוייה, ועתה התפרסמה".

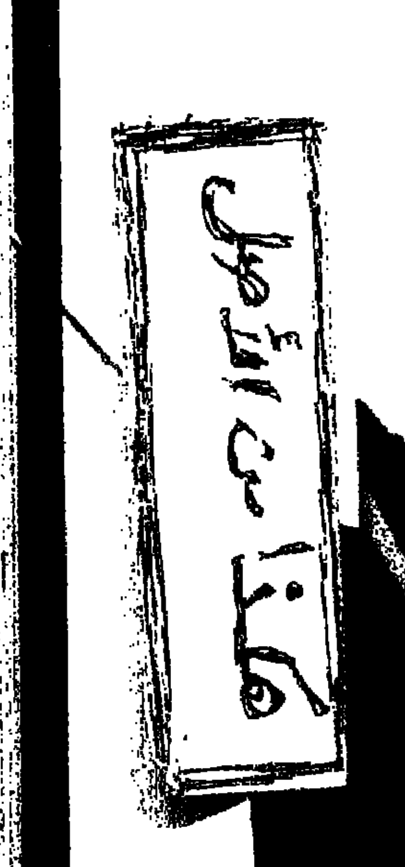
דיניץ טוען כי ההחלטה לחקור בפרשת פולארד, לא היתה בלעדית של אבא אבן. "כמה חברים, ואני בתוכם, דיברנו איתו על זה. אין ספק שהוא דחף, וגם שיעזור קומתו העולמי הוסיף. אני מקווה שנצא ממבחן האחריות הזה עם אותה יוקרה עמה נכנסנו אליו".

ובכל זאת גם לו יש מלת ביקורת. "אם כי הוא עומד על המשמר, ונוזף במדליפים, בכל זאת הייתי מצפה ליד חזקה יותר בנושא ההדלפות".

וייס: אני איתו

אולמרט: נכס לאומי

דיניץ: תמיד בזירה

ידיים באש

(המשך מעמוד 12)

להתקרב אליו, ובסופו של דבר להפיל אותו על־ידי שאלות שכאילו אינן קשורות לעניין. צריך בשביל זה סבלנות אדירה, לפעמים יושבים 30 שעות רצופות עם חשוד, לא עוזבים אותו לרגע, קפה וסיגריות ושאלות. מאות שאלות. הסבלנות הזו משתלמת, כמובן אם יודעים להיות מספיק מתוחכמים לשאול את השאלות הנכונות מבלי שהחשוד ירגיש בכך".

ארמונד לוי גם זוכר בפרטי־פרטים את הפעם הראשונה שביקר עם אותו בוים בזירת העבירה. „אני לא יכול לשכוח איך שהוא מצא את המוצגים. איך טיפל בשרוך נעל שגילה. מאוד חשוב למצוא שרוך נעל בזירת העבירה כי אז אפשר לבדוק עם החשוד החליף שרוך, לראות אם השרוך שנמצא מתאים לנעל. בכלל, כשבאים לזירה – ניזונים מכל גרגר, מכל דבר הכי קטן שיכול לקרב אותך אל הרוצח. במקרה ההוא, אני זוכר שבסופו של דבר התברר שהשרוך היה שייך לאחד מקציני המשטרה. משום כך חשוב כל־כך לשמור על זירת העבירה שאיש לא ייכנס אליה. לפעמים היינו מוצאים טביעות־אצבעות, והיה נדמה שהנה יש קצה של חוט, ואז היה מתברר שטביעות האצבעות שייכות לאחד השוטרים. לצערי, לא תמיד יש לשוטר השומר במקום האומץ לומר לקצין בכיר ממנו שאסור לו להיכנס, וזה חבל. לעתים זה ממש מחבל בחקירה".

ב־1954 נשא ארמונד לאשה את נאדין, אם שני ילדיו (בן סטודנט, נשוי וכמעט אב. בת חיילת), ועבר להתגורר בקיראון, שם הוא חי עד היום. המעבר חייב עבודה בתל־אביב. ארמונד החל לעבוד כשוטר־סיור במשטרת רמת־גן, סבל קשות וכעבור כמה חודשים חזר לחקירות, הפעם במטה הנפה שהיה ממוקם באותם ימים ברחוב יהודה הלוי. אחת החקירות היותר־מרתקות שהוא זוכר מאותם שנים היתה חקירת רצח של הומוסקסואל ברחוב פינסקר בת"א. „החקירה הזו היתה בשבילי בית־ספר אחד גדול. במשך שבועות רבים למדנו להכיר את כל אוכלוסיית ההומוסקסואלים בת"א. הייתי המום מהמספרים, לא האמנתי שיש כל־כך הרבה הומוסקסואלים בעיר, ומדובר על אמצע שנות החמישים. הגענו למצב שכל מי שעסק אז בחקירה יכול היה – אחרי חצי שעה של שיחה עם אדם – לקבוע מהן נטיותיו המיניות. אבל למרות כל המאמץ שהושקע לא הצלחנו לפענח את הרצח. לא עלינו על הרוצח.

„כשלון? זה בטח אי־הצלחה. יכול להיות שזה מאוד לגיטימי, שבעצם אין כמעט אפשרות לפענח, אבל עדיין קיימת תחושת הכשלון. לפעמים אני יושב שעות ושואל את עצמי: איפה טעינו? הרי עשינו כל מה שניתן, בדקנו את כל האפשרויות, מה עוד ניתן לעשות? הפעלנו מודיעין, היו ידיעות מן השטח, תיחקרנו חשודים, הגענו כמעט עד לסוף, ושם כל העסק נעצר. עד כמה שזה לא סימפטי – זה כשלון. יש גם מצבים שמגיעים לחשוד ואני כחוקר משוכנע שהאיש ביצע את הרצח. מוכן לחתום על זה בעיניים עצומות. אבל אין ראיות, וצריך לשחרר אותו. זה נורא, אבל אין ברירה. מצב שלישי הוא שעוצרים מישהו, ואז – אחרי שבוע־שבועיים – מתברר שהאיש לא אשם. אם זה הכי קשה? לא, אבל זה קשה מאוד לדעת שהחזקת אדם במעצר־חינם במשך שבוע ימים.

ארמונד בגינת ביתו: „אני אדם רגשן וסנטימנטלי. לא מתחסנים".

„הדבר החשוב ביותר בחקירה, בסופו של דבר, זה האינטואיציה של החוקר. מין חוש שקשה להסביר אותו, להריח אם החשוד אומר את האמת או משקר. מכונת־אמת – אני כן מאמין בזה, אבל זה לא יכול לבוא במקום אותו חוש. דוגמה: לילה אחד מודיעים לי שעצרו שני ערבים ביפו שעה שהדביקו כרזות בעד אש"ף, ולפתע מודה אחד מהם שהוא שהציב ומילכד את מכונית התופת בשדרות קק"ל בת"א. רצנו למקום, ראינו שלא היה שום שימוש בכוח פיזי, ושהבחור הודה מרצונו. אבל אחרי כמה שעות של שיחה איתו הייתי משוכנע שאין אמת בדבריו. זה אותו החוש. למרות שהוא סיפר בפרטי־פרטים איך והיכן הניח את המכונית, ולא התבלבל בשום דבר, הרחתי שהוא ממציא את הסיפור. ואכן, אחרי־כן התברר שהבחור ניסה לקחת על עצמו את העניין כדי להאדיר את שמו בין חבריו.

„אלימות? אני נגד – באופן מוחלט. ברוב המקרים זה לא תורם לחקירה, להיפך. אז נתת כמה מכות, ומה הלאה? הרי מה שחשוב הוא שהחשוד ירגיש שיש לו קומוניקציה עם החוקר, שירגיש טוב, כדי שידבר. ולי כחוקר חשוב מאוד להכיר היטב את האיש. לדעת מה המנהגים שלו, מה חשוב לו באמת, מאיזה רקע הוא. רק אז אני יכול להריח מתי הוא דובר אמת ומתי לא".

בהמשך דרכו עבד לוי כחוקר ביחידה הכלכלית, אותו ענף שאחרי־כן נהפך ליחידה תחת ידיו האמונות של בנימין זיגל, ובשלב מאוחר יותר הגיע למדור המרכזי שבדיוק החל אז להתארגן בפיקודו של שלום ירקוני, („הערצנו אותו. איזה חוקר!"). מפקד מחוז ת"א באותם ימים היה עמוס בן־גוריון („השניים האלה היו מקצוענים אמיתיים"). במדור, היה לוי ראש חולית סמים, בימים ה"גדולים" של רחוב שישים והשטח הגדול ביפו. מאורות חשיש ואופיום, נרקומנים בני עשר. בשנת 72' הוא מתמנה למפקד המדור שאז כבר נקרא "היחידה המרכזית", לא לפני שהוא עושה עוד כמה תפקידים כחוקר בכיר.

אחרי־כן, שוב בדילוגים על אין־סוף תפקידים, הוא מתמנה ב־81' למפקד יח"פ – היחידה לחקירת פשעים חמורים – ומבין אלה שאוהבים אותו, יש מי שאומר: „החקירות שהוא ניהל כראש יח"פ נהפכו כבר לחלק מהקלסיקה. האיש היה חוקר גדול, ההצלחות שלו היו גדולות, שיטות החקירה הדהימו אפילו אותנו. לא תמיד ידענו מה בדיוק קורה שם בחדר בינו לבין החשוד. אבל אחרי עשרים שעות שהם כילו יחד, הוא היה יוצא עם הודאה חתומה. לא, זה היה בלי אלימות. יש בו משהו שקשה להסביר, אותו דבר שהופך מישהו מסתם שוטר לחוקר מעולה".

ויש גם, כמו בכל דבר, הצד השני. עד היום יש קצינים בכירים במשטרה שטוענים שלוי הרס את יח"פ, לא נתן לאנשים לזוז צעד בלעדיו, היה מוכרח להתערב בכל חקירה, לא היה מוכן לשבת בחדר הסמוך למקום התישאול והחקירה. „תמיד היה צריך להיות בפנים, להתערב בכל דבר. לא נתן לאנשים לסיים עבודה שהתעסקו איתה חודשים. זה היה מתסכל ומעצבן". וזה הביא ללוי לא מעט אויבים, גם מקרב העבריינים וגם מקרב הקצינים.

לוי: „אני יודע שאילו יכולתי לשבת מאחורי השולחן שלי בשקט ולא להתלכלך בעבודה, היה לי יותר קל. אבל אני לא בנוי לזה. אני לא יכול לשבת בשקט בבית בשעה שהאנשים שלי נמצאים בשטח ועובדים. אני מוכרח להיות איתם, מוכרח להשתתף. אני חושב שזה מה שמפקד טוב צריך לעשות".

כשמדברים על מפקד טוב – האם אתה צופה בסדרות פשע ומשטרה בטלוויזיה?

„כן, לפעמים, כשיוצא. מקגראט מ'הוואי חמש אפס', למשל, עובד לדעתי יפה מאוד. קוג'אק הוא בכלל פנטאסטי. חשוב לפעמים להתבונן בסדרות הללו – לא כל־כך בשביל לראות איך משטרה אחרת עובדת – אלא משום שיש עבריינים רבים שלומדים מהן שיטות פעולה".

בין המבצעים הגדולים שלוי ניהל בשנים האחרונות, ניתן למנות את תפישתו של צבי גור, רוצחו של אורון ירדן, והבאתו לידי כך שיודה ברצח („נסגרתי אתו בחדר למשך שעות, וכשיצאנו משם היתה לי הודאה חתומה ממנו. ניצלתי, בין היתר, את העובדה שהאיש אוהב לצייר, הכנסתי לו עפרון ליד וביקשתי שיצייר את המקום שבו החביא את הילד. זו היתה ההתחלה"). לוי גם עמד בראש הצוות שתפש את גור כאשר זה ברח מבית־הסוהר. מבצעים אחרים: תפישת רוצחי חבר־הכנסת אבו־רביע; חקירת רוצחי הנער דני כץ מחיפה, בשיתוף עם משטרת מחוז הצפון; טיפול בשלוש פרשיות גדולות של זיוף דולרים בשיתוף עם משטרות צרפת וארצות־הברית. מבצע גדול נוסף כונה אז ביח"פ – "עין פקוחה". במסגרת המבצע הזה הושתל סוכן משטרתי במוקד העולם התחתון הירושלמי, ומצלמה נסתרת שהוצבה בדירה סמוכה לזו של הסוכן תנציחה עסקות סמים וסחר בנשק שנעשו בדירת הסוכן; עוד פרשיות ידועות: חקירת פרשת רצח החיילת אורלי דובי; רצח מפקד כלא רמלה, רוני ניצן – הכל בשיתוף עם המשטרות המקומיות.

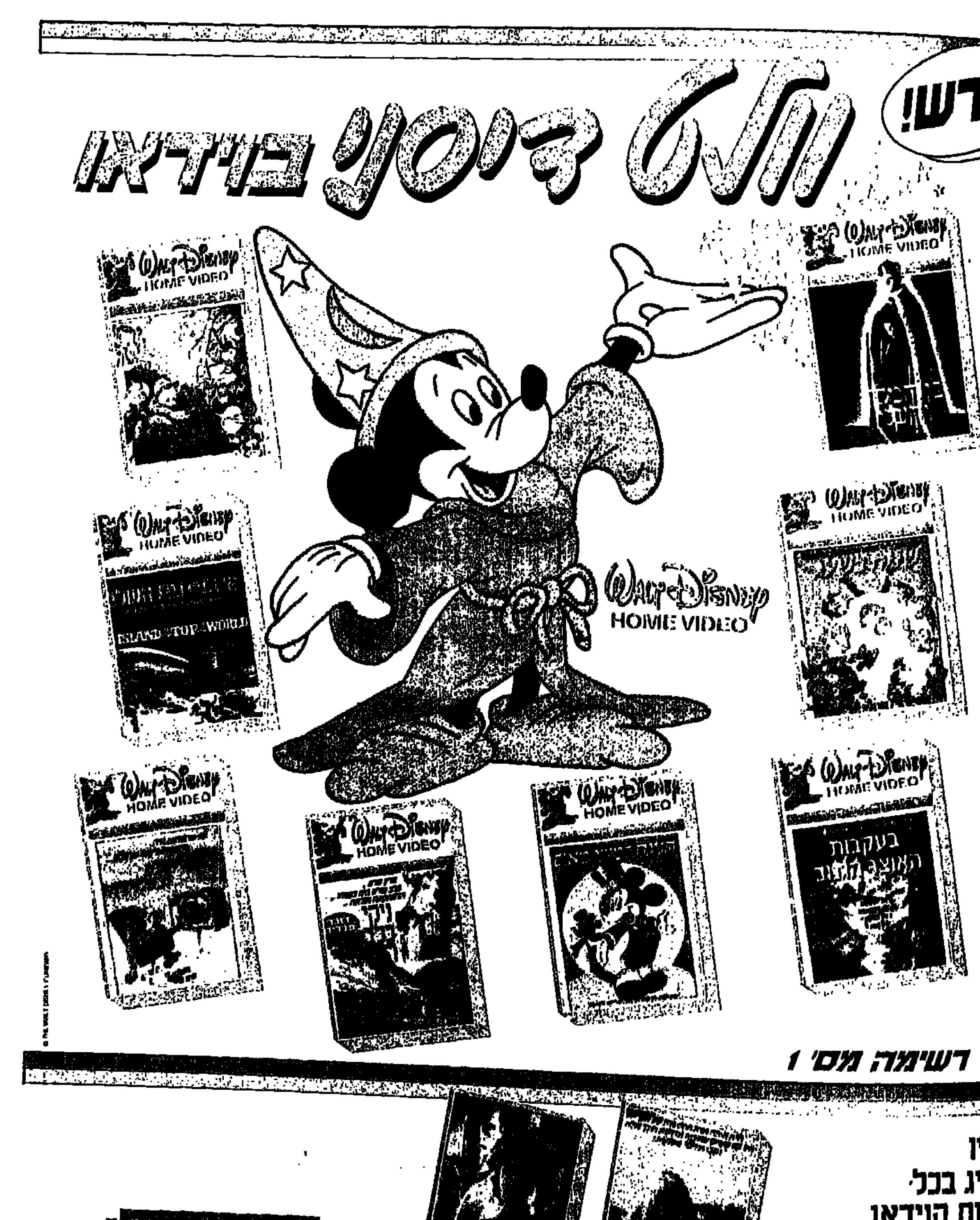
רצח התיירת מלה מלבסקי תפש אותו בדרך לארוחת ערב משפחתית. כך גם רצח יוסף איזראלוב, בעלה של גיתית. בשני המקרים הללו רץ למקום כבר כסגן מפקד מחוז תל־אביב. במחוז אומרים שמשתפים אותו בפרטי־הפרטים של החקירה בזכות נסיונו וכישוריו.

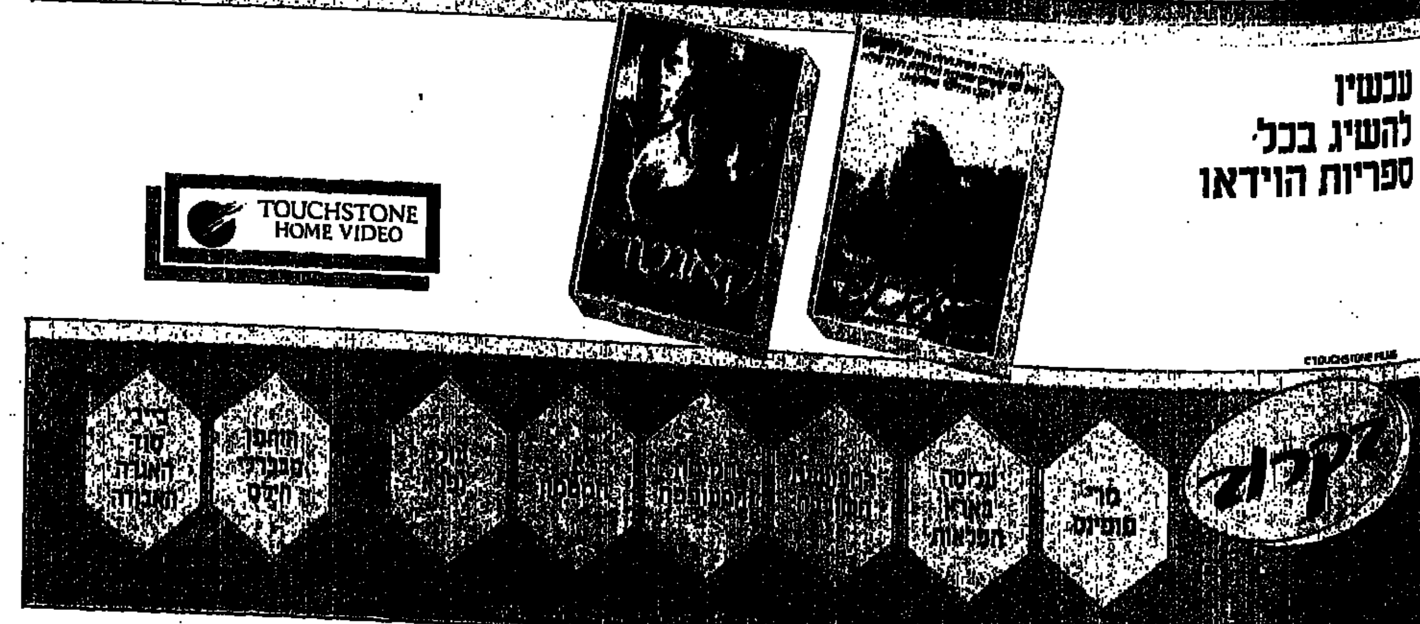
אחרים אומרים: „מי משתף אותו? הוא נדחף".

ארמונד אומר: „באים לשאול אותי, אז אני שואל בחזרה".

שלושים שנה הוא נוגע בשוליים הכי אלימים ומלוכלכים של החיים. גופות, שוד, סחר בסמים, ריצות למכון הפתולוגי, לפעמים שותף לניתוחי גוויות. ולמרות הכל הוא אומר: „אני אדם רגשן וסנטימנטלי. לא מתחסנים".

יעל פז־מלמד

נמר יד שניה

מיקי גבריאלוב, 37. תקליט חדש. חיה של רוקנ'רול. אולי כבר לא נמר אבל הקול הצרוד עדיין שלוף־ציפורניים. כשהתחיל לשיר היה בקושי חתול. עם "אני רואה אותה בדרך לגמנסיה" ו"אגדת גבריאלוב" פתאום היו לו שיניים. היום כבר אין לו בעיות עם הצל הכבד של אריק איינשטיין. השיניים, מתברר, רחוקות מלנשור.

מאת יאיר לפיד
צילום: שמואל רחמני

מיקי גבריאלוב: "אני כבר לא הנמר שהייתי ב־69', אבל לפחות אני עדיין נמר, לא נהפכתי לשפן".

"היום אני נמר יד שניה", שורה משיר חדש. מיקי גבריאלוב, 37, שר אותה מעומק הפרווה המפוספסת, ציפורני הקול הצרוד שלופות: "זה אני", הוא אומר, "אני כבר לא הנמר שהייתי ב־69', אבל לפחות אני עדיין נמר, לא נהפכתי לשפן". האמת היא שזה להפך. השיר הראשון שגבריאלוב שר סולו היה "אבא סיפור". שיר קטן, נאיבי, יהונתן גפן כתב את המלים. גבריאלוב היה אז בקושי חתול. הוא שר נקי־נקי, בקול שהבתולים נדפו ממנו. הרבה אחר־כך, כשיצא עם התקליט "אגדת גבריאלוב", פתאום היו לו שיניים. שלושת תקליטוני־השררים שהוציא בתקופה האחרונה – כהכנה לתקליט החדש שיבוא עוד מעט – הוכיחו שהשיניים האלה רחוקות מלנשור.

"בוא", גבריאלוב אומר ברגע שהוא פותח את הדלת, "נרד לקפה של הארגנטינאים". בדרך החוצה נכרך לו אחד הילדים על הצוואר, גבריאלוב מנשק בחזרה, לא נבוך. אחר־כך הוא שם מעיל ג'ינס על טריינינג ירוק ויורד לתוך רחוב בן־יהודה. בקפה הוא מזמין אספרסו קטן, שותה אותו מהר ולא מזמין עוד אחד. קשה לקרוא אותו. כשמישהו מפריע לו באמצע משפט, הוא פונה

(המשך בעמוד 53)

צרפת קטנה בהדר־יוסף

קצת מפתיע ליפול למסעדה כזו דווקא בשכונה כמו הדר־יוסף, הרחוקה ממרכזי הזלילה של העיר הגדולה. קצת מפתיע למצוא שם (ברחוב שלום אש 9, במרכז המסחרי השכונתי) מסעדה כל־כך אלגנטית, כל־כך מקצועית, כל־כך לא זולה. קוראים לה "אלון", והיא של ארון אלון ורעייתו.

מסעדה לבנה. נקייה. מעוצבת בטוב טעם ובאיפוק מירבי. הכל לבן. הכתלים, המפות, הווילונות, התיקרה האקוסטית. רק השטיח מקיר־אל־קיר וריפוד הכסאות בגוון סולאפור, שקט מאוד. מאי־אן בוקעת מוסיקה קלאסית חרישית, המשתלבת להפליא בחללה של מסעדה נקיית־קווים זו. נאות הגומחות כד גדול עם פרחים טריים. על הכתלים תמונה אחת בלבד – פוסטר גדול של מודעה צבעונית לסרט צרפתי כלשהו משנות השישים. אל השירותים עולים בגרם מעלות פנימי. אתה מוצא שם טרקלין הדור, עם עליסבון ומטליות בד לקינוח הידיים ופרחים לקישוט. והכל מאוורר ובוהק מנקיון.

◆

מסעדה קטנה. 26 מקומות בסך הכל. שולחנות ערוכים לפי כל כללי הפרוטוקול. גביעי זכוכית רבועים לאפריטיף. פלפליות ומילחיות ועירות. מלצר צעיר, במכנסיים וחולצה שחורים ועניבת זהב כאוון.

הצצה בתפריט ותרגיל חשבוני פשוט מביאים אותך למסקנה כי ארוחה לזוג, ללא יין, תעלה לך כאן בסביבות 100 שקלים. אבל אין ספק שנעשה כאן מאמץ להצדיק את המחיר הזה. בעלי המסעדה, כך סופר לנו, ניהלו במשך שנים רבות את המסעדות והקייטרינג באוניברסיטת תל־אביב. משפרשו מן העשייה הגדולה, הקימו לעצמם את המסעדה הזו – קטנה, אלגנטית, מטבח משלה, מיועדת למי שמעריך מזון טוב ויכול ורוצה לשלם תמורתו.

עם האפריטיף מגישים כאן כריכונים זעירים ואלגנטיים – פרוסות עגולות של לחם שחור ועליו גלילה של לאקס מקושטת בצלף. כמנה ראשונה אנו מזמינים חסילונים מוקרמים בתנור, וממרח כבד עוף. החסילונים מגיעים בקערה אובאלית לוהטת. הם נקיים ומשוחררים מגיחותות ים, ושקועים בתרבה רוטב בהיר ומרולל שיסודו גבינת מעולות. מנה טעימה ביותר. מי שלא מתאפק יכול להספיג את הרוטב בפרוסת הבגט המצוייה בסלסלת הלחמים.

מימרח כבד העוף מוגש – כמו יתר המנות – באלגנטיות רבה: צלחת גדולה ובמרכזה מימרח קטן במרכזו, כשלצדו כמה פרוסות דקיקות של פטריית שמפיניון טריה ועגבניה גמדית על מצע של בצל ירוק חתוך לדק. אל המנה הזו נלווית צלחת מתופה במפית לבנה ובה שתי פרוסות טוסט חם. גם נאה, גם טעים. המלצר בשחורים מציג בפנינו את בקבוק הקברנה סוביניון של "כרמל מזרחי" שילווה את ארוחתנו. לפי כל כללי הטקס הוא חולץ את הפקק, מנגב את הפיה, יוצק לגביע כמות מתונה לצורך טעימה כשידו האחת מאחורי מותניו.

המנות העיקריות: פילה בקר ברוטב חרדל, וכנ"ל ברוטב פטריות ירדן. הפילה אמיתי, טופל כהלכה, נעשה בידענות והוגש בדיוק כפי שביקשנו – נא־למחצה בתוכו, צרוב בחוצו. רוטב הפטריות מתאים במירקמו ובטעמו לרמת הבשר. העדפנו אותו על רוטב החרדל שטעמנו משותפנו לארוחה. כתוספות לבשר קיבלנו "כדור" עשוי מחית ברוקולי שספגה שמנת. הכדור קושט במעט שקדים קלופים, חתוכים לדק. בפינה אחרת של הצלחת הגדולה נחו כמה גזרים מבושלים.

לסיום הארוחה מגלגלים אל שולחנך את עגלת הקינוחים, ממנה אתה יכול לבחור "קוקטייל" של פירות העונה, קלופים וחתוכים; או אגס שלם שבושל ביין. אבל אתה יכול גם לבקש קרם קרמל או מוס שוקלד אותם יביאו לך מהמטבח. אנחנו ביקשנו מוס שוקולד, ושכרנו היה מעדן מעולה. עם כוס של ליקר כיר וצלילי "הריקודים ההונגריים" של ברהמס באוזן אנו מסיימים את הארוחה הטובה במסעדה הלא־צפוייה הזו במרכז המסחרי של הדר־יוסף.

מאו"ל

סיום מתוק או מלוח לארוחה ב"אלון", המרכז המסחרי, הדר־יוסף: עגלת הקינוחים שמציעה מפירות העונה הטריים או המבושלים ביין, וגבינות למי שמעדיף אותן (צילום: שמואל רחמני).

חטיף

ממולאים ב"סעודה"

כשבא לנו פתאום לנשוך איזה ממולא נזעי – יש כמה כתובות טובות בעיר תל־אביב וסביבותיה. בשביל שזיף שחור ממולא, אנחנו מוכנים לפעמים לנדוד עד הרצליה, למסעדה הקרוייה "הסעודה". היא מצוייה שם ברחוב מדינת היהודים 4, סמוך לכביש הראשי ולצומת אכדיה. מתברר שלא מזמן הכשירה העיריה בקרבת מקום מגרש חנייה, ללא תשלום, כך שאתה יכול לחנות ממש בקרבת המסעדה.

ב"סעודה" מבחר גדול של ממולאים. ההעדפה הראשונה שלנו שם היא השזיף. אחריו בא מה שהם קוראים שם "חציל מקסיקני". את השזיף השחור, נטול הגלעין, ממלאים שם בבשר בקר טחון, אגוזים גרוסים ופטריות שמפניון חתוכות. עוטפים אותו בפרוסה דקה של בשר בקר מעושן, טובלים בביצה וקמח ומטגנים למחצה. מהמחבת מעבירים את השזיף לתנור ומניחים לו לבלות בחלל הלוהט בחברת רוטב על בסיס של חרדל, לימון ומעט סוכר. את התוצאה מוכרחים לטעום.

ואם טורחים והולכים בעקבות הממולאים, בדאי לנסות גם את החציל המקסיקני. לא בטוח שבמקסיקו עושים את החצילים בדיוק בצורה הזו, אבל מאחר שעד היום לא השמיעה הנציגות הדיפלומטית של ארץ זו שום מחאה בנידון – מי אנו שנתערב בעניין האותנטיות הקולינארית. די לנו שהמאכל הזה טעים לחיכנו. ב"סעודה" של הרצליה מכינים אותו כך: חוצים את החציל לשניים, מפנים את תוכו וממלאים אותו בבלית של בשר בקר טחון עם פטריות, עוטפים בגבינת צהובה, שמים בתבנית, שופכים רוטב קנץ עגבניות – ולתנור הלוהט. כך, מקסיקו, לא מקסיקו, זה חציל ממולא ומוקרם, טעים מאוד, יוצא מהתנור ומוגש חם.

מאת יהודית חנוך

זהב כחול-לבן

בימים אלה מטייל בארץ מיבחר מהמם של עדיים בזהב, כסף, יהלומים, פנינים ואבנים טובות. "עיצובים 87", תערוכת תכשיטים כחול-לבן, בקרוב יצאו לקרב על כיבוש שוק התכשיטים האמריקני.

"עיצובים 87", תערוכת תכשיטים ששוויים כ־250.000 דולרים, עושה בימים אלה סיבוב הופעות בארץ. אפשר לראות בה מבחר מייצג של יצירות מעצבים ישראלים בזהב, כסף, יהלומים, פנינים ואבנים טובות. אלפים כבר ביקרו בה בתל־אביב ובטבריה, ובתחנותיה הבאות היא תגיע לאילת, חיפה וערים אחרות. התערוכה אורגנה ביוזמה משותפת של "הבורסה לתכשיטים" ואגודת אמני מלאכת מחשבת, בה חברים לא רק מעצבי תכשיטים – גם קרמיקאים, מעצבי טכסטיל, מעצבי־זכוכית ואומני אמאייל.

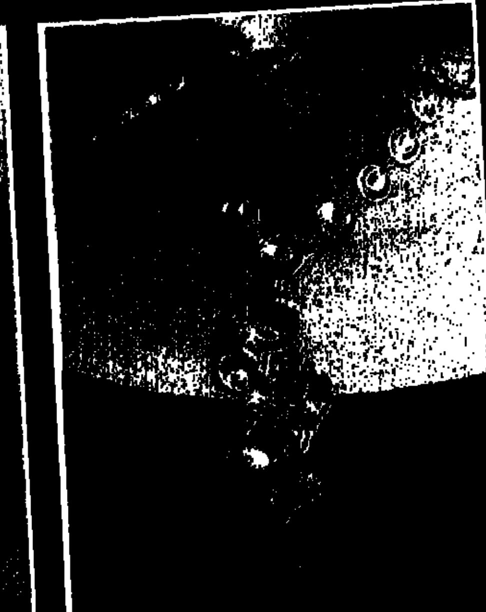
בתערוכה מיוצגים מעצבי תכשיטים ותיקים וגם מעצבים בדרך שעבודותיהם הוגשו לתחרות עיצוב מקורי שנערכה במסגרת התערוכה. שלוש עבודות כאלה זכו בפרסים כספיים. בפרס הראשון זכתה חלה (רחל) גנור, בוגרת אוניברסיטה שלמדה ספרות צרפתית וחינוך לגיל הרך. בשני זכתה אילה וייטר (רוברטס), ציירת, ובשלישי – מאייטה ברוניו, עולה מצרפת, בת עשרים. השלוש לומדות עיצוב תכשיטים בבית־הספר אמנית ביפו.

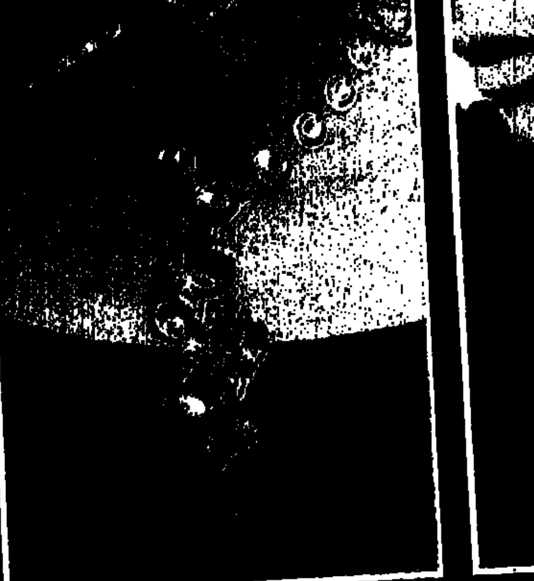
„יש בארץ מעצבי תכשיטים מוכשרים ומקוריים, ובכל זאת – רוב יצרני התכשיטים עדיין אינם מעסיקים מעצבים משלהם אלא קונים עיצובים בחו"ל", אומר אבי עוריאלנט, מנכ"ל ה"בורסה לתכשיטים" שיזם את התערוכה. זה יוצר מצב אבסורדי, כי ענף התכשיטים הוא גם ענף יצוא חשוב עם פיתוח טכנולוגי מתקדם מאוד. איטליה וצרפת יכולות להתחרות בנו רק בעיצוב. וכשאנחנו רוכשים ממדינות אלה עיצובים, אנחנו מפגרים אחריהן כשנה. התחרות והתערוכה יוצרות אפשרות לחשיפה ואולי גם לקשרים חדשים בין המעצבים לתעשייה".

„אנחנו לא מנצלים אפילו חלק מפוטנציאל הייצור והייצוא שלנו בענף התכשיטים", אומר אבי סופר, מעצב ויצרן, חבר ועד האגודה לאמני מלאכת מחשבת שעזר בארגון התערוכה. „בעולם – ובעיקר בארה"ב – יש כיום ביקוש עצום לתכשיטים מקוריים, מה שנקרא 'תכשיטי מעצבים', כשעה שאצלנו קיים נתק בין המעצבים לתעשייה. יש אמנים מוכשרים שאין להם יכולת כספית או ארגונית לפרוץ את המחסום ולהגיע לחו"ל ואפילו לא אל הקהל הרחב בארץ, ויש תעשיינים שחסר להם העיצוב המקורי. התערוכה הזו היא דרך אחת לעורר את כל הישנים. לא מוכרים כאן תכשיטים, ומי שהתאהב בערי זה או אחר – יכול לפנות ישירות למעצב כדי לקנות אותו. מה שמעניין אותנו", אומר אבי סופר, „זה לא צליל הכסף בקופה אלא התגובות של אנשים. מעצב תכשיטים יושב בסטודיו שלו כמו צייר, וכדי להתקדם הוא זקוק לחשיפה ואפילו לביקורת. לשמוע את התגובות של האנשים שבאים לתערוכה זה כיף – אפילו כשהם קטלים".

מימין לשמאל: רביד לצוואר, זהב 14 קרט. עיצוב: אורי רמות; מערכת של רביד, טבעת ועגילים, כסף, חציו בציפוי זהב טהור, עם אבני אוניקס ווירקוניה. עיצוב: אבי סופר; רביד יצוק מזהב 14 קרט. עיצוב: מירי רבינוביץ. (דוגמנית: שאנה. צילומים: שמואל רחמני)

מערכת של רביד, עגילים וטבעת מכסף 955 (סטרלינג) בשילוב אבני אוניקס. עיצוב: אבי סופר (צילום: ריק גואידוטי)

גדול זה יפה

לפי התכשיטים המוצגים בתערוכה, חבריה הטובים ביותר של האשה הם כבר מזמן לא רק יהלומים, אלא גם אבנים טובות המשובצות בעדיים מוזהבים, לאו־דווקא בזהב וכסף "טהורים", וכן צירופים של גווני זהב שונים.

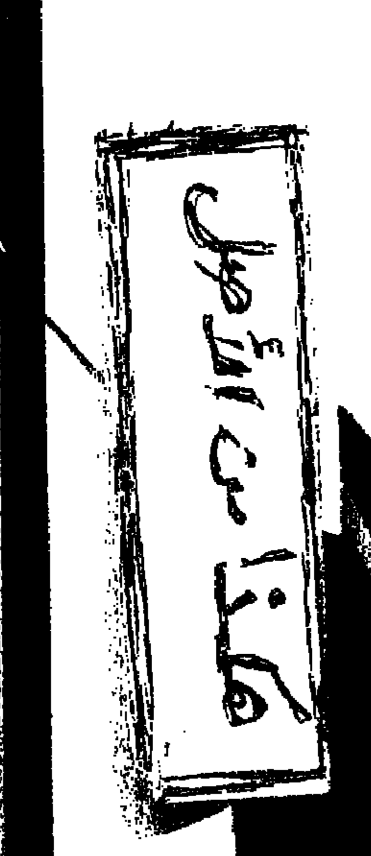
"גדול זה יפה" הוא המסר העכשווי בעיצוב התכשיטים, כי עם הכתפיים המרופדות בבריות והבגדים הגדולים – העדיים הקטנים והעדינים הולכים לאיבוד. אבל הנטייה הזו עשוייה להשתנות בקרוב אם ייעלמו הכתפיים הרחבות והאופנה תחזור למימדיה הטבעיים.

תדמית יוקרתית ליצוא יקר

ישראל הולכת להסתער על ארה"ב, ולמכור לאמריקניות לא רק תכשיטי זהב וכסף משובצים באבנים טובות אלא גם תדמית נוצצת ואלגנטית שתתחרה בזו של העדיים האיטלקיים.

איטליה השקיעה בשנים האחרונות מליוני דולרים במערכת אדירת של יחסי ציבור שעזרו להפוך את העדיים האיטלקיים ליוקרתיים במיוחד. ישראל תנסה לעשות זאת בהשקעת צנועה הרבה יותר. אגב, אחד מהסודות הלא־כל־כך שמורים של תעשיית העדיים בארץ הוא שמתחת למטריית היוקרה האיטלקית מוכרים גם תכשיטי זהב ישראליים, בעיקר שרשראות זהב. האמריקנים הרבה יותר נדיבים במכסות הייצוא שלהם כלפי ישראל מאשר כלפי איטליה, ואומרים ששתיים מכל שלוש שרשראות זהב איטלקיות שנמכרות בארה"ב הן למעשה made in Israel שבדרך מתוחכמת משנות את לאומיותן כשהן חוצות את האוקינוס.

כדי ליצור תדמית נוצצת ויוקרתית לעדיים הישראליים, נשכרו שירותיה של "גרייקום", חברת ידועה ליחסי ציבור שכבר החלה במתקפה פרסומית, ומחזיקה בחדר־תצוגות מלאי של עדיים שהיא משאילה לצלמי־אופנת של ירחונים העוסקים בכך וגם לנשים מפורסמות, קובעות־דעת־קהל. תצלום של ננסי ריגן, למשל, עדוייה בעדיים כחול־לבן, יעשה פלאים לקידום המכירות של תעשיית התכשיטים בארץ.

נמר יד שניה

(המשך מעמוד 47)

אליו, מחליף איתו כמה משפטים, מחייך, נפרד ואחר־כך הוא חוזר בדיוק אל אותה מלה שהשאיר תלויה באוויר. אחרי 22 שנה שהוא בעניינים הוא כבר לא מתוח, אבל הוא עדיין לא שליו. הוא לא מציג כרטיסי ביקור, הוא גם לא צריך. רשימה אסוציאטיבית: "אמא אדמה", "סע לאט", "אני רואה אותה בדרך לגימנסיה", "אני ואתה נשנה את העולם", "ערב מול הגלעד", "הכניסיני תחת כנפך", "היא יושבה לחלון", "חמוש במשקפיים". אין לזה סוף. גבריאלוב עדיין יכול ללכת ברחוב בלי שיזרקו עליו חזיות.

גבריאלוב הוא קודם כל חיה של רוקנ'רול. העובדה שהוא חתום על שירים כמו „אמא אדמה", לא משנה את זה. הוא בא משכונת שפירא, גדל בתקופה שבה החלה הסכין הקפיצית להחליף את הבקבוק השבור. 'סלאמס' ישראליים. שם, בשכונות האלה, אוייתה, בפעם הראשונה, המלה העברית "כסאח". בגיל 14 גבריאלוב התחיל ללמוד מוסיקה. לא שופן, אבל מוסיקה: „הייתי מסתובב עם חוברות תווים מתחת ליד, כדי שידעו שאני מנגן", סיפר פעם.

פחות משנתיים אחרי שהחל לנגן נכנס ללהקת הצ'רצ'ילים כנגן בס. יחד איתם עבר מסלול של התבגרות מואצת, מטורפת קצת. נע בין מועדון "הרינגוס" בבת־ים לבין הופעה משותפת עם הפילהרמונית בהיכל התרבות. הצ'רצ'ילים שינו כמה דברים. „הלכנו עם הראש בקיר", גבריאלוב אומר היום. הם שרו באנגלית, הלכו כשבכיס משקשקים להם שמות כמו באדי הולי, צ'אק ברי, ריצ'רד הקטן וה'ביטלס'. הם אפילו גידלו שיער.

באחת ההופעות שלהם ישב בקהל בחור גבוה שכבר אז היה לו קשה לראות עד הבמה – אריק איינשטיין. אחרי ההופעה הוא בא לדבר איתם. בסוף יצאה מזה שותפות. הצ'רצ'ילים נהפכו ללהקת הליווי שלו. הם היו מתחילים את ההופעה בעשרים דקות נגינה, ואחרי זה הוא היה עולה. איינשטיין עבד אז עם שלום חנוך. יום אחד חנוך עזב, נסע ללונדון. כמה חודשים קודם גבריאלוב הראה לאיינשטיין שיר. איינשטיין זכר. כששלום נסע הוא לקח את הבסיסט מיקי לפינה, ואמר לו: „תגיד, יש לך אולי עוד איזה לחן בשבילי". אגרת גבריאלוב, נקודת מוצא.

השילוב הזה, איינשטיין־גבריאלוב, הוא לא קל. כשגבריאלוב היה שר בהופעות את "אני רואה אותה בדרך לגמנסיה" היו צועקים לו שהוא שר שירים של איינשטיין. הוא היה עוצר את ההופעה לרגע ואומר, בשקט, שזה שיר שהוא כתב. היום הוא כבר לא יעצור: „אין לי שום בעיה עם הצל־הכבד של אריק איינשטיין. העבודה איתו היא דבר אחד, והעבודה עם עצמי היא דבר אחר לגמרי. העניין הוא שאני לא רק מבצע, אני יוצר. היצירה אצלי פורה ויש לה יתרון גדול – היא לא תלויה בשום דבר. אני לא צריך מפיק, אולפן, משקיעים, נגנים וכל היתר בשביל ליצור. כמבצע אני צריך אפשרויות טכניות שלא תמיד יש לי. כיוצר, אני צריך רק לשבת בבית ולכתוב. אם יש לי שירים חרשים ובא אלי בנאדם כמו אריק איינשטיין – שהוא לא סתם, הוא בנאדם שיש לו מה להגיד – אז אני שמח". השמחה הזאת עולה לו בשירים טובים. את "תוף בודד" של לאה גולדברג, למשל, הוא נתן לאיינשטיין, לא רצה להשאיר במגירה. איינשטיין קצת פיספס את השיר. הוא לא בנוי לסוג הזה של כוח. גבריאלוב, בהופעות, שר אותו יותר טוב. „השיר הזה", הוא מודה, „זה באמת פיספוס. אולי אני אכניס אותו לתקליט הבא".

בשביל להבין את גבריאלוב צריך לעקוב אחרי הטקסטים שהוא בוחר להלחין. לא אלה שכותבים לו, אלה שהוא בוחר לבד. "תוף בודד" הוא לא בחירה מקרית. טקסט אכזרי. סיפור על אדם שאפילו כשהוא מת אף אחד לא מתייחס אליו, חוץ מתוף אחד, בודד, המלווה את עלייתו לגרדום. כשגבריאלוב יושב בבית עם ספר שירה, מרפרף וחושב וקורא וחושב שוב, הוא תמיד קם בסוף מהספה הכהה עם שיר על איש קטן. שולי. הילדים העצובים של החיים. מכל שירי האהבה והזימה של ביאליק בחר דווקא את רמותה של רחלה, המנודה. רחלה היושבת בחלון, סורקת בתנועה מונוטונית את שערותיה, אדישה לעיניים האומרות לה שהיא פרוצה. הזונה של הכפר. מביאליק הוא לקח גם את האוהב שאינו יודע לומר. זה שאומר „הכניסיני תחת כנפך" ואז, רגע לפני שהאהבה פורצת ממנו, הוא נסוג אל הבטחון של „והיי לי אם ואחות".

גם אצל משוררים אחרים הוא מצא את הנקודות הרכות, המושלכות אל שולי החיים. "התוכי יוסי" של אברהם חלפי, שהוא בעצם חלפי עצמו. המשורר שלא יאהב לעולם, שהזעם שבו, הבכי שבו, השיר שבו, הם בעצם רק פטפוט־תוכי: „אתה לא תאהב יוסי, יוסי אף פעם/ כמוך נולדו לנעים פטפוטים/ עם כל משורר, שליבו אש וזעם/ בין לבבות אדישים וחוטאים./ כמוך הם רק צעצוע בבית,/ למען יוכלו ילדים לשחק./ פטפט תוכי יוסי, / נחמני כזית,/ לכי היום ריק". שם, ברווח שבין התוכי לנמר, שבין התוף הבודד לששון באולפן עם חמישה נגנים, טכנאי ומנהל הפקה – גבריאלוב נחשף.

על הטקסטים של התקליט החדש גבריאלוב עובד עם שני אנשים, מיכל, אשתו, ורוני סומק – משורר, לא תמלילן. הכתיבה היא תהליך קשה, אחר, גבריאלוב חי בתוכה באי נוחות בולטת. הוא וסומק יושבים לכתוב עם תרמוס של קפה שחור, לפעמים הם גומרים אותו, מעל המשפט הראשון. בקבוק וויסקי, אולי, היה נראה פה יותר טוב, אבל לא. עבודה מפוכחת. גבריאלוב מעורב עד הסוף. הרעיונות, גרוב המקרים, הם שלו.

„אני רוצה לשיר טקסטים שאומרים לי. העניין הוא שאני לא מיומן במלים כמו במוסיקה. אני צריך מישהו שיעזור לי בתרגום הרעיונות – למלים. לפעמים יש לי רק משפט. לפעמים יש לי שיר שלם, אבל צריך לשנות אותו. ככה זה היה עם 'כל מה שאת עושה לי' (נמר יד שניה). אני כתבתי את השיר המקורי. רוני כתב את הגירסה הסופית. זה לוקח הרבה, גם זמן". זה לא מקרה שגבריאלוב הוא שהלחין את השיר "סע לאט". בנסיעה חוזרת במכונית הישנה ההיא, עם איינשטיין ושיסל, הוא שיגיד את המלים: „סע לאט/ תן למחשבות לרוץ/ לכל הכיוונים/ סע לאט/ לא יתחילו בלעדינו/ סע לאט". איינשטיין רק יצבע את השיר הזה בשחור־לילה: „נוסעים במכונית הישנה אל תוך הלילה הרטוב".

מיקי גבריאלוב שילם מחיר על נסיעות הלילה האלה. בגיל 26 הוא התחתן עם ארלה, צעירה מיפו שפגש בדיסקוטק. הנישואים החזיקו מעמד פחות מארבע שנים. „חייתי בשעון ביולוגי אחר לגמרי ממנה", אמר פעם. גם שעוני הנפש שלהם תקתקו אחרת. כשהחליטו להיפרד, גבריאלוב הצליח להשאיר את שני הבנים – ירון ואביב – אצלו. הוא היה אמא ואבא יחיד, עד שפגש את מיכל.

אחד השירים הפחות מפורסמים והיותר יפים של גבריאלוב מדבר על הפגישה הזו – "באת לי": „באת לי, רק לי,/ כשתיק צד תלוי על כתף/ ואני לא

(המשך בעמוד הבא)

מיקי ואשתו מיכל: „היא באה אלי להשתקע".

„אני לא חושב שצריך לסבול בשביל לעשות מוסיקה, אבל אם אתה לא סובל – אל תדבר על סבל. יש הרבה אנשים שמדברים על סבל וכאב ועוני, אבל בעצם לא עושים כלום חוץ מלהציג את עצמם".

שיר אהבה לפולה בן־גוריון

השיר המושמע ביותר בתקליט "אגדת גבריאלוב" הוא "פוליה", שיר אהבה רומנטי לדמות לא רומנטית – פולה בן־גוריון. שורות כמו „הכל הייתי נותן בעד/ רגע אחד איתך", פשוט לא מתקשרות עם הדמות הקטנה, הנמרצת, החפוזה כל־כך.

בן מתקשרות. מפלגת העבודה הזמינה פעם את מיקי גבריאלוב להיות המנחה המוסיקלי בעצרת לזכרו של „הזקן". גבריאלוב הסכים. הוא צלל לתוך ים השירים, המכתבים והמסמכים שהשאיר בן־גוריון, והרכיב מהם מאזל. כמעט במקרה נהפכה העצרת למיני־אופרה. שירים, קטעי קריינות על רקע מוסיקה, „עצרת של סיטואציות", גבריאלוב אומר. אחרי שאחרון ה'ספוטים' כבה מעל צילומי בן־גוריון, גבריאלוב נשאר עם רעיון. הוא לקח צרור מכתבים שכתב בן־גוריון לפולה, הוציא משפט מפה, משפט משם, הציב אותם בזה אחר זה ויצר מהם שיר. „פוליה":

תדעת את שאני אוהב אותך
באהבת אישה ואחות
אם וילד
כי את בשבילי אהובה ואישה
אם ואחות ואם ילד שלי

הכל הייתי נותן בעד
רגע אחד איתך
בעד שניה אתך
בעד מגע אחד חטוף
הכל הייתי נותן

פולית
פוליה אחת ויחידה
[illegible]
[illegible] הקטנה שלי

[illegible]

נמר יד שניה

(המשך מהעמוד הקודם)
ידעתי מה לעשות/ לא כך ולא בתיקר./ מה חשבת שיקרה לין/ אפילו לא חייכתי/ הצעתי לך תה/ ושאלתי לשלומך/ מישהי כמוך היתה כבר עוזבת מזמן/ עם התיק. בלעדי/ אני לא כותב / את שמי על דלתי/ שלא יידעו שאני גר פה לבד". על השיר, אגב, חתומה מיכל גבריאלוב. "היא לא ישנה וכתבה שיר מהראש", גבריאלוב אומר, "האסוציאציה היא שלי. היא באה מתוך הפגישה השניה שלי איתה. היא באה אלי, ככה", גבריאלוב מרים יד כמאונך לשולחן, האצבעות צמודות, "באה עם חרמיל צר עליה. להשתקע".

מיקי גבריאלוב, מלחין־מעבד־נגן, עובד על דיוק. בדומה לאריק איינשטיין, זמר, הוא בונה את המוסיקה כך שתעטוף את המלים. שום הברה לא הולכת אצלו לאיבוד. הצלילים הם מוליך־זרם־גבוה. כזמר הוא אחר לגמרי. יש לו איכות צרודה משהו, לא רכה. כשהוא צריך הוא יכול, טכנית, לטפס אוקטבה. בדרך־כלל הוא לא רוצה. אמרו עליו, יותר מפעם אחת, שהשירה שלו מזכירה את ברוס ספרינגסטין. גבריאלוב לא בורח מההגדרה: "אני אוהב אותו", הוא אומר, "כשלא שרתי אהבתי את רנדי ניומן, את קים הארדי, כל מיני. אצל ספרינגסטין אני מאוד אוהב את הגישה למוסיקה ולמלים. יש לו גם יציאות מגוזמות שאני לא אוהב. אני לא מושפע ממנו כזמר. גם האפשרויות שלנו שונות לגמרי. אני לא יכול להיכנס לאולפן מתי שבא לי ולעשות הקלטות נסיון. אנחנו לא אותו דבר. לא פיזית. לא כלכלית".

המשפט הזה, על הכניסה לאולפן, מכיל יותר ממה שיש בו כשמיעה ראשונה. גבריאלוב כבר הוכיח כל מה שיש להוכיח במוסיקה הישראלית, חוץ מדבר אחד – שהוא ריווחי. "אגדת גבריאלוב" קיבל ביקורות נהדרות, אבל נמכר מעט יחסית. חברות התקליטים נזהרות. "הן (חברות התקליטים) הולכות על הבנאלי. על הבטוח. נותנות הרבה מקום לכל מיני אנשים שהם סתם, ודווקא אלה ששינו משהו בארץ, אלה שהזיזו דברים בטווח הארוך, מתקשים למצוא חברה שתפיק אותם. זה נהפך לתעשייה. אני לא חושב שצריך לסבול בשביל לעשות מוסיקה, אבל אם אתה לא סובל – אל תדבר על סבל. יש הרבה אנשים שמדברים על סבל וכאב ועוני, אבל בעצם לא עושים כלום חוץ מלהציג את עצמם".

גבריאלוב יודע שהוא מסתכן בלהישמע מריר, אבל הוא לא. רק עצוב קצת. לפני כמה חודשים היה עצוב יותר. אז היה לו ביד תקליט שדרים אחר, "את יפה שלי", חברת הפקות שהפסיקה לעבוד, שום חוזה, שום אולפן, שום דבר בעצם. עכשיו זה אחרת: "אתמול היה לי 'סשן' באולפן עם ז'אן פול זימבריס על התופים, עדי רנרט קלידים, ויגאל ישראלי גיטרה חשמלית. אני ניגנתי בס וגיטרות אקוסטיות והלך לנו יופי. הרגשתי טוב".

בשבועות הקרובים יקליט עוד שישה שירים. יישב באולפן צמוד לבס, ינגן ויעבד וישיר. ייצא סוף־סוף מהכלוב, יחזור לסאפארי: "זה יהיה תקליט שונה לגמרי מ'אגדת גבריאלוב'. הטקסטים יהיו פחות אבסטרקטיים, גם המוסיקה". הוא יחזור הביתה, לילה לילה, בשעות הקטנות באמת. מיכל תחכה לו. "מחכה לי שאחזור/ בלילות הים שחור/ איך הבית מתמלא/ אור חזק מכה". (מתוך "את יפה שלי").

גבריאלוב, אגב, לא ישב בבית וחיכה לתקליט הזה. הוא עבד כל הזמן. "היי פנחס", השיר הבא שהוא עומד להוציא, לקוח מתוך פסקול הסרט "האינססלטור", אותו הלחין. באותו סרט תשיר מזי כהן שיר אחר שלו – "בוא וקח אותי". חוץ מזה הוא גם היה המפיק המוסיקלי בתקליט האחרון של הראלה כר, "קשה בלילה", עיבד שיר חדש לגידי גוב, וכן, גם עובד עם אריק איינשטיין על תקליט.

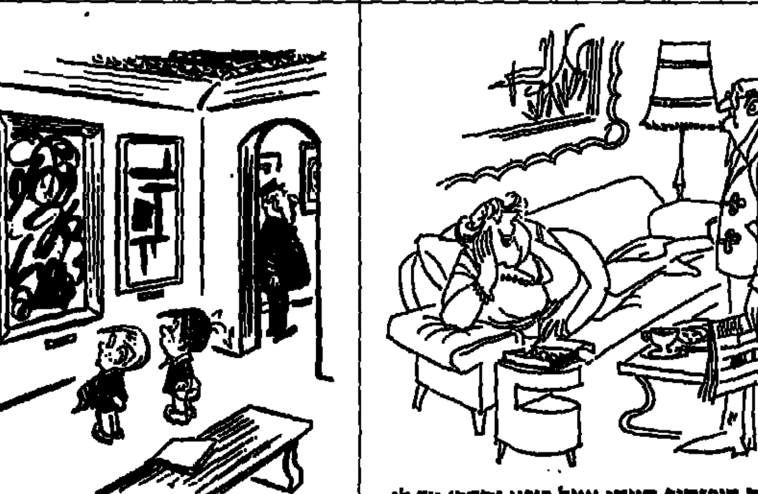
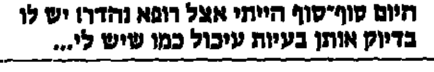
יאיר לפיד

צוחק מי שצוחק אחרון

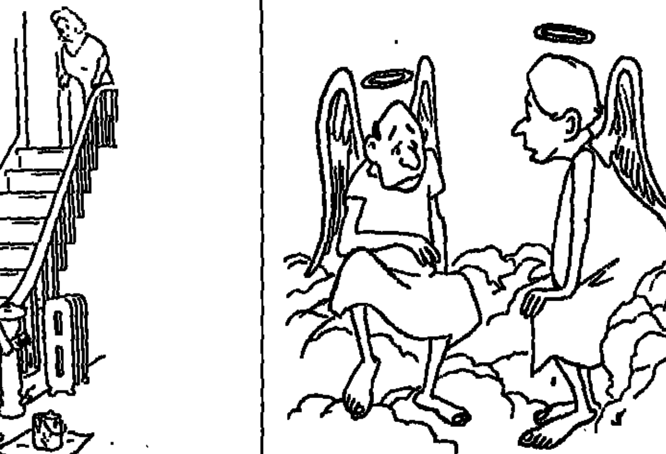

איני יכול להכריז עכשיו על הפסקה במשפט. המכנסיים שלי עדיין לא חזרו מהגיהוץ...

נכון שזה אחד מאותם ימים בהם שום דבר לא הולך כמו שצריך?

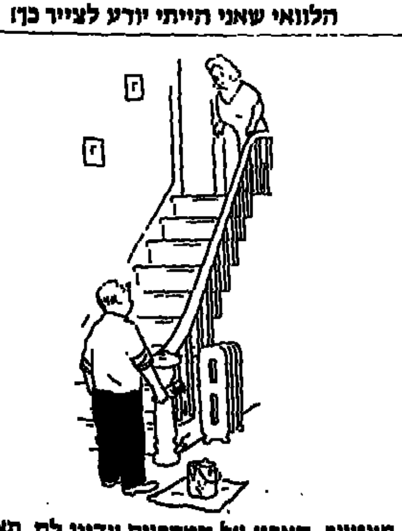

והיום סוף־סוף הייתי אצל רופא נהדר! יש לו בדיוק אותן בעיות עיכול כמו שיש לי...

הלוואי שאני הייתי יודע לצייר כך!

אינך מבין, מוישה, שהשאלות מהות הקיום ופשר החיים כבר אינן חשובות, כאן למעלה?

מצטער. הצבע על המדרגות עדיין לח. תאלצי להחליק למטה על המעקה.

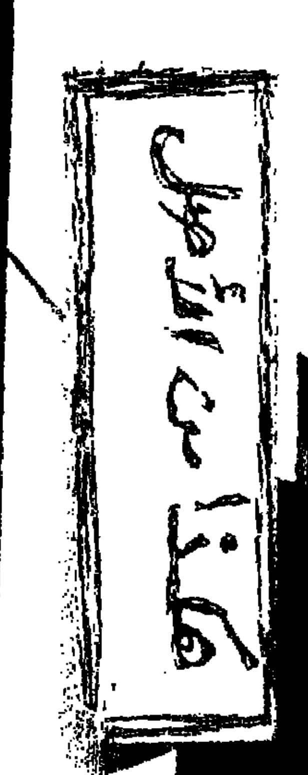

זו אשתו. היא החליטה לבדוק אחת ולתמיד מה פירוש "היה לי יום קשה במשרד"...

בעלי צריך היה להגיע לפרסום עולמי. הוא מגלם בגופו את בעיית המחסור באנרגיה.

ארץ האש ויבשת הקרח

(המשך מעמוד 17)

העולם. הגיאולוגים מרכרים על אוצרות הנפט, הזהב, הפלטינה והמתכות האחרות ועל מצבורי הפחם, הגדולים בעולם, הנמצאים מתחת לשכבות הקרח. רופאים עורכים ניסויים שונים בגוף האדם ועוקבים אחרי החיים שהיו ביבשת לפני מליוני שנים. הם מציגים בפני שיני כרישים וצרפות שגילן 35 מיליון שנה.

אנשי המטאורולוגיה מספרים כי אנטארקטיקה היא „בית־ירושת עצום למיזוג־אוויר". בעזרת קידוחים עמוקים בקרח הם לומדים על תנאי האקלים ששררו כאן לפני עשרות־אלפי שנים, עוקבים אחרי המחזוריות וחוזים תופעות הצפויות בשנים הבאות. פיזיקאים וכימאים עוסקים בחקר כוח־המשיכה של כדור הארץ בעזרת מדידות ודגימות קרח, אדמה ומים הנלקחות מאיזורים שונים ביבשת ונשלחות למעבדות המחקר. בבסיס מרמביו, מתרכזים כל נתוני מזג־האוויר גם מבסיסי המדינות האחרות, מעובדים בעזרת מחשב ונשלחים באמצעות תחנת המימסר למרכזי החיזוי בעולם.

בהלת־שווא בארגנטינה

המדען פדרו העוסק בחקר הקרחונים בודק את הרכבם, את האנרגיה העצורה בהם ואת תופעת שברי הקרחונים הנקרעים מן היבשת ונעים בים. גודל קרחון צף כזה יכול להגיע לשטח מדינת ישראל. העיקוב אחר תנועתו חשוב לתנועת האוניות ולמיפגשים אפשריים בינו לבין היבשת. עיתונאי שציטט לא מכבר ציטוט לא מדוייק מדברי פדרו לגבי כיוון התנועה של קרחון גדול, גרם בהלת־שווא בארגנטינה, שכן מומחים שקראו את הידיעה הלא־מדוייקת בעתון חישבו כי אותו קרחון עצום־מימדים עלול להגיע תוך זמן קצר לשטחים גדולים בדרום המדינה ולהציפם כליל.

צריך לזכור, אומר פדרו, שאנטארקטיקה מהווה גם מקור המים הטהורים הגדול בעולם. כמעט 90% ממים אלה נמצאים בשכבת הקרחונים בת 3־2 הקילומטרים העוטפת את היבשת. מה שהיה פעם בבחינת הלצה – להעביר קרחון צף לסעודיה כדי להשקות את מדבריותיה – מקבל כאן היום ביטוי יותר מעשי, וכבר יש מי שבודקים את האפשרויות הטכניות שיאפשרו שימוש במי הקרחונים.

אנשי האקולוגיה המציעים להפוך את יבשת אנטארקטיקה לפארק־מחקר בין־לאומי, רגישים במיוחד לניסויים הגרעיניים שמדינות שונות מנסות לערוך באיזורים שונים ביבשת. לדבריהם, אם יופשרו קרחוני אנטארקטיקה בגלל אסון טבע או פיצוץ גרעיני, עלולים מי הימים והאוקיאנוסים בעולם כולו לעלות לגובה של 80־70 מטר ולהציף איזורי־מגורים רבים בכל היבשות.

לשיחה מצטרף מדען אמריקני בשם מייק, גיאולוג־קרחונים. הוא כבר מכיר באופן אישי חלק גדול מקרחוני העולם, ועכשיו, באנטארקטיקה, הוא משלים את עבודת הדוקטורט. לדבריו, עד היום נחלקים ביניהם מדענים על עתידה הכלכלי של היבשת הקפואה. המחקרים הרבים בולעים הון־תועפות, ולא כולם „יחזירו" בקרוב את ההשקעה. אך מייק מזכיר כי כל תגלית מדעית שימושית תחילתה בסקרנות אנושית. מתחילים מאפס, ובהמשך לפעמים מתאכזבים, ולפעמים מגלים תופעות ומימצאים חשובים מאין כמותם. איש אינו יודע מה יהיו צרכי האדם בעוד עשר־עשרים שנה, וחלק מן התשובה לצרכים אלה יתכן שתימצא דווקא כאן, באנטארקטיקה.

עם החוקרים, בשטח

לצאת אל שדות המחקר פירושו להעמיס את התרמיל על הגב, להכין את הציוד בארגזי־העץ ו... להמתין עד שהערפל יתפזר. לרוב יוצאים לשטח בהליקופטרים, אך כשהמרחק אינו רב והתנאים מתאימים לכך, ניתן גם לעשות זאת ברגל.

מטרת משלחת המחקר אליה הצטרפתי, ובה ארבעה מדענים ושני טכנאים, היתה להגיע אל קצה אחד הקרחונים שנמצא במרחק כשישה ק"מ מהבסיס. את הדרך עשינו ברגל והיא נמשכה כתשע שעות. הציוד, שהגיע בהליקופטר, כלל מיכשור מדעי, אמצעי־קשר אלחוטיים, סוללות (בטריות) גדולות, כיריים ומנורות גז ("לוקסים") וכמובן – אוהלים מיוחדים. כל אוהל כזה נאטם מבחוץ באבני לבה ובבוץ שקופא במהרה ומהווה תחליף דרומי לאיגלו האסקימואי. מנורות הגז, החום האנושי ושקי־השינה מאפשרים, למנוסים בכך, להעביר את הלילה בשינה מתוקה. למי שיודע לחיות בתנאי קמפינג, אלה הם תנאים אידיאליים. מי שאינו יודע – אין לקנא בו.

בבוקר מתפזרים אנשי המחקר בשטח. שניים עוסקים באיסוף צרפות, שיני־כרישים ושרידי חיים בני מיליוני שנים. האחרים עוסקים בתחזיות מטאורולוגיות. צייר המפות שבין המדענים מקבל נתונים על גודל הקרחון וכיוון תנועתו ועורך רישומים גראפיים. סירת גומי (זודיאק) מאפשרת לחוקרים לנוע לאורך הקרחונים, אך לא להתרחק מהבסיס יותר על המידה. לעולם אינך יודע מה צפוי להופיע מולך ואיזו רוח עזה עלולה לשאת אותך לפתע לערבות השלג הנצחי. העובדה שחודש פברואר הוא כאן עיצומו של הקיץ, והלילה נמשך רק שלוש שעות, מאפשרת לחוקרים לנהל יום עבודה ארוך. עם זאת, הם מנסים לשמור על סדר יום כמו זה הנהוג ביבשת. לקראת ערב, לאחר הארוחה שהוכנה על הקרח, אוטמים את האוהל בפני חדירת אור וקור – ונרדמים.

השהות ליד הקרחונים פורשת לעין המסתכל נופים מרהימים בגוונים שונים של לבן. קירות לבנים מזדקפים אל־על בזוויות תלולות ויוצרים מעין נוף קוסמי שאינו משעמם לרגע. יש הטוענים כי ההשתקפות הלבנה הזו כבר הביאה אנשים להזות הזיות, וסופר על כאלה שנתקפו בהלם ובשגעון, החלו לשמוע קולות ולראות מראות מוזרים.

> **„אנטארקטיקה היא כיום שדה המחקר המדעי הגדול ביותר בעולם, וגם מקור המים הטהורים הגדול בעולם".**

פריג'אדה על הקרח

המעקב אחרי מהלך החיים של יושבי אנטארקטיקה מגלה כי אין הם משתעממים אף רגע גם בשעות שלאחר העבודה. תחנת הלוויינים מאפשרת קליטה טובה של שידורי הטלוויזיה מן היבשת, ויש סרטי ומשחקי ווידאו, פינג־פונג וביליארד. בערב מוציא אחד הטייסים גיטרה ורבים מצטרפים אליו לשירה אל תוך הלילה. האוכל „מגיע" בדרך־כלל מקופסאות שימורים ומנות קרב, אך בימי ראשון, כאשר מופיעה השמש, מכינים פריג'אדה (ברבקיו ארגנטיני) מתחת לאחד הסככות המוצבות על הקרח.

„חוק" בלתי כתוב הוא שכל מדען ואורח חייב להקדיש ערב אחד להרצאה בפני חיילי הבסיס על מחקריו ועיסוקיו. גם אני לא יכולתי להמלט מכך, וסיפרתי להם על ישראל באנגלית שתורגמה לספרדית. לחלק מהקהל נשמעו סיפורי על ישראל וירושלים כאילו נלקחו מפלנטה אחרת, אבל הטייסים שביניהם דווקא הבינו על מה אני מדבר. התברר לי שהם מכירים היטב אותנו, את חיל־האוויר שלנו ואת מטוסינו. אחד הם אפילו שהה בישראל תקופה ממושכת וידע לערוך השוואות בין החמסין של הערבה לקור של אנטארקטיקה.

בימי שהותי בבסיס הצטרפתי גם אל צוות המטוס הקטן בעל מגלשי הסקי ואל טייסי ההליקופטרים שיצאו לרחבי אנטארקטיקה לצורכי צילום, תובלה ואספקה. כך הגעתי לאספרנצה, מושבת המדענים האזרחית היחידה בטריטוריה הארגנטינית. פה יושבים חוקרים עם נשותיהם וילדיהם בכל ימות השנה, כולל בחורף הארוך, כאשר העבודה המדעית במקומות אחרים כמעט שובתת. הילדים מנסים לקיים מערכת לימודים סדירה בעזרת הנשים, והמשפחות משתדלות לשמור על אורח חיים מסודר פחות או יותר.

כ־30 בסיסים של בני אומות שונות נמצאים היום ביבשת אנטארקטיקה. בנקודת הקוטב הדרומי עצמו נמצא הבסיס האמריקני, שבשערו מתנופפים דגלי 16 המדינות החתומות על האמנה הארקטית. תשע מתוכן טוענות לזכות בעלות טריטוריאלית מוגדרת משלהן. שלוש מדינות – ארגנטינה, צ'ילה ובריטניה – אפילו מציינות במפותיהן את חלקן כיבשת, ומתברר ששלושתן טוענות כמעט לאותו שטח עצמו. אמנת אנטארקטיקה שנחתמה ב־1961 ותוקפה לשלושים שנה, קובעת כי רק בתום תוקף החוזה המשותף ידובר על חלוקה טריטוריאלית, או שוו תדחה לעוד 20 שנה נוספות.

בינתיים, לפי תנאי החוזה, כל מדינה בעולם רשאית להקים כאן בסיס מחקר, וכך היא מצטרפת לאמנה באופן אוטומטי. מדינות כמו סין, פולין, רוסיה, גרמניה, נורבגיה וברזיל שאין להן קשר טריטוריאלי רצוף אל אנטארקטיקה גם הן מקיימות כאן בסיסי קבע. חשבתי לעצמי שלא יהיה זה רע כל עיקר אם אקבע פה, בהזדמנות שאני כאן, יתד לבסיס ישראלי. מאחר שלא היה לי דגל ישראלי ציירתי אותו בדיו על בד לבן, ובאין לי מוט להניפו כתבתי על הקרח, באבנים שחורות: „הבסיס הישראלי הראשון למחקר באנטארקטיקה". כשביקשתי אחד מידידי הארגנטינים לצלם אותי ליד הכתובת התברר לי שבנושא זה אין להם חוש־הומור... לדעתם, צילום שכזה מהווה „כמעט הוכחה" לבעלות מדינית, דבר שלאחר מלחמת פוקלאנד־מלווינאס הם בהחלט רוצים למנוע מאחרים.

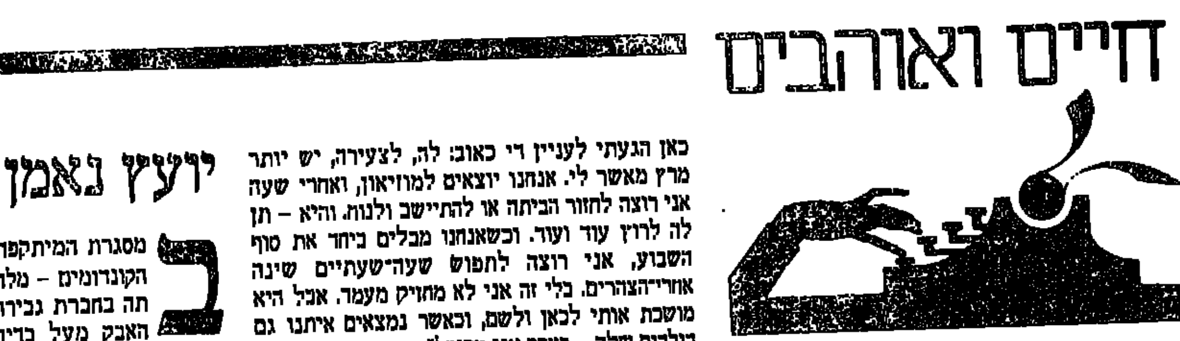
אני נפרד מיבשת אנטארקטיקה בתחושה שעדיין ישנו מקום בעולם שמסתדר טוב מאוד עם עצמו ועם האנשים החיים בו ללא כלי נשק ומלחמה. אני נפרד מהנופים הלבנים והקור העז כשהלב – חם. עכשיו, במטוס ההרקולס בו אני חוזר ליבשת אמריקה, אני שב אל המקומות החמים שדווקא בהם הקור והקיפאון האנושי רב יותר מזה שבערבות הקרח הלבנות של אנטארקטיקה.

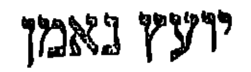
עמוס אטינגר

"ערבה" מתוצרת ישראל, קשר־אווירי בין חלקיה השונים של ארגנטינה

חיים ואוהבים

מיפגשים מאוחרים

תמונה מפאב תל־אביבי. זוג מבוגר ליד שולחן קטן. בירה בלי מצבירות. אני רואה אותו יושב מולה: נבוך, שתקני, מכריח עצמו לחייך. הוא לובש חליפה מהודרת ומאוד לא אופנתית. גם הפיאה שלו שייכת כאילו לדור אחר.

היא אשה נאה, צעירה ממנו בשנים רבות, עוטה על כתפיה את מעיל הפרווה שלה שגם כן אינו שייך למקום. בעצם, שניהם אינם במקומם. מתרחש ביניהם חיזור עייף, ללא חשוקה, מאולץ. כמין תהליך שחייבים לעבור אותו, בלית ברירה. והרי יש לעשות משהו נגד הבדידות.

איני מכירה אותם, אלא שאני יודעת מה חולף במוחו של הגבר בן החמישים פלוס שעבר, מרצון או שלא מרצון, לשוק הפנויים. הוא לא רומיאו ואינו מחפש את יוליה. הוא רוצה בת־זוג, זה הכל. אילו פגשתי בו ביחידות אני מתארת לעצמי מה היה המונולוג שלו:

„תביטי, אני כבר אין לי סבלנות להתחיל את העניין בכל פעם מחדש. לספר לה את סיפור חיי, לנסות להיות נחמד, מקסים, ולהוכיח לה שאני בעצם יותר ממה שאני נראה. גם אין לי תמיד סבלנות להכיר את הילדים שלה. לא תמיד הם מוכנים לקבל אותי. ולפחות מסיבה זו – אני מעדיף התקשרות עם אשה צעירה וילדים קטנים שאפשר להתקרב אליהם ביתר קלות מאשר במקרה של אשה בת גילי שבניה – הסטודנטים, החיילים או בעלי המשפחות, תוקעים בי מבטים חשדניים וזועמים".

„אני אדם שעובד קשה, ובערב אין לי כוח וחשק לעטות מסכה של קאבאלייר. והרי חיזרתי אחרי בנות לפחות עשר שנים עד שנשאתי את אשתי – ואז, כמובן, היה טעם אחר למיפגשים. חיזורים הגילי? נו, באמת. אני מעדיף לפגוש אשה שאני מכיר שנים רבות ולחסוך מעצמי את כל האקרובטיקה הזו".

„זה נכון: אדם בגילי המחזר אחרי אשה יש לו יתרונות על פני המחזר המתחיל: אני יודע לנווט שיחה בבטחון, יש לי אמצעים המבטיחים לשנינו בילויים נעים, אני לא קטנוני ואני יודע לתמרן את בת־זוגי לקראת מה שאני רוצה. כך זה כאשר אני יוצא עם נשים בגילי, וגם עם צעירות יותר".

„מדוע, בעצם, אני יוצא עם נשים הצעירות ממני ב־20־25 שנה? את רוצה שאומר לך בדיוק? זה לא ברור? השיער הרך, עור המשי, המרץ הזה שלהן... טוב, כאן הגעתי לעניין די כאוב: להן, לצעירה, יש יותר מרץ מאשר לי. אנחנו יוצאים למוזיאון, ואחרי שעה אני רוצה לחזור הביתה או להתיישב ולנוח. והיא – תן לה לרוץ עוד ועוד. וכשאנחנו מבלים ביחד את סוף השבוע, אני רוצה לתפוש שעה־שעתיים שינה אחריי־הצהרים. בלי זה אני לא מחזיק מעמד. אבל היא מושכת אותי לכאן ולשם, וכאשר נמצאים איתנו גם הילדים שלה – בערב אני מחוסל".

„מדוע איני יוצא אך ורק עם בנות גילי? אני בהחלט יוצא איתן, אבל גם שם יש בעיות: המיפגשים הראשונים הם מיפגשים קשים. לא שקשה לארגן אותם – יש לי רשימה לא קצרה של נשים פנויות שהיינה מוכנות לצאת אתי – אבל הערב עצמו עובר לאט. מה שחסר בינינו זו המשיכה המיידית והספונטנית שמובילה למיפגש שני ושלישי וכן הלאה, כפי שקורה בין אנשים צעירים. אצל הצעירים, המשיכה המינית משמשת מין דבק מגע שגורם לכך שבני הזוג יהנו זה מחברתה של זו – עד אשר נוצרים קשרים נוספים: זכרונות משותפים, מחשבות משותפות, מכרים משותפים ובעתיד גם ילדים משותפים".

„הדבק הזה קיים, במידה מועטה, גם בין אנשים בני חמישים ומעלה. במיפגש הראשון אנחנו לוקחים בחשבון את העדרו. מודעים לכך שאין זיקוקין די־נור. מקווים כי כאשר נאהב אחד את השני – הרי הקמטים שלה והכרס שלי כבר לא יהוו מחסום בינינו. אבל, איך אתה מגיע מן המיפגש הראשון אל האהבה, או לפחות אל הקשר החזק יותר – כאשר יש ביניכם כל־כך מעט דבק? זו השאלה...".

„אחת הדרכים הטובות היא להעלות עמה זכרונות משותפים – בתנאי שיש. הזכרונות הללו אינם חייבים להיות אישיים. זו יכולה להיות נוסטלגיה חיפאית, או סיפורים מהגימנסיה ומהצופים הקשישים ומן המסע למצדה. לכן אני בהחלט שמח לפגוש במישהי שאני זוכר מן השנים הרחוקות. אני מודע לכך שאנשים הקרויים 'מפורסמים' משתמשים בסוג שונה של דבק: כסף, תהילה, יחסי־ציבור. הדברים הללו מעולם לא הזיקו לשום גבר החוזר להיות פנוי...".

„המטרה הסופית של המיפגשים המאוחרים הללו של אנשים בגילי היא ליצור אינטימיות, להגיע לקירבה נפשית. אך בגילנו, כאשר אנחנו סוחבים על גבנו אישיות כה מורכבת, הרגלים קבועים שקשה לשנותם, שגיונות ושגעונות, מערכת שלמה של מחוייבויות – אין זה אלא נאיבי לצפות ליצירת קירבה מהירה. הכיני אותי – לא מדובר במין".

„לפעמים עולה כו־עתי לשנות את השיטה. אולי ליצור סוג חדש של מיפגשים: פחות בערבים – יותר בבקרים. ארוחת בוקר שקטה ללא מתח של ה'רומנטיקה'־שלא־נוצרה־למרות־המאמץ, של יציאה לקניית לילה משותפת בסופרמרקט במקום ללכת לקולנוע, ובמקום לשבת בהצגה ששניכם לא נהנים ממנה – לנסוע אל שפת הים ולשבת שם, עם שתיקות מרגיעות. אולי כך אפשר יהיה להגיע ליחסים חדשים, כאלה שלא חלמת עליהם כשהיית צעיר".

ואני עדיין מתבוננת בגבר עם הפאה האיומה ובאשה היושבת מולו בחוסר־נוחות. הם כל־כך עייפים – אבל הערב שלהם רק התחיל.

יועץ נאמן

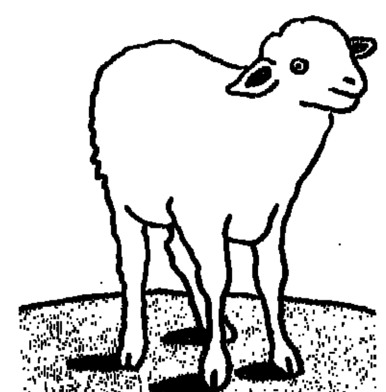
במסגרת המיתקפה התקשורתית־צרכנית של הקונדומים – מלה שעד לא מכבר לא הועלתה בחברת גבירות – ניתן כאן למחות את האבק מעל בדיחה וותיקה: סוכנת־נוסעת עוצרת בחווה מרוחקת, ואומרת שם לשני הפועלים החקלאים: „אני אלך לישון אתכם, אבל בתנאי אחד: עליכם להשתמש בקונדומים כדי שלא אכנס להריון". הם נענים לה, ובבוקר היא קמה וממשיכה בדרכה. לאחר ימים מספר, כאשר שני הבחורים חורשים בשדה, אומר האחד לשני: „איכפת לך בכלל שהאשה ההיא תיכנס להריון?". השני משיב: „לא". אומר הראשון: „גם לי לא איכפת. בוא נוריד ונזרוק כבר את הדברים האלה".

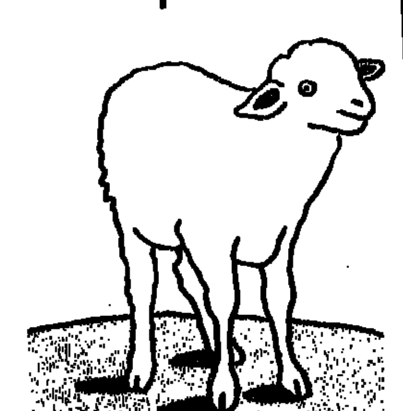
באחרונה נתקלתי בפרסומת אמריקנית לקונדום חדש בשם Mentor (מורה, מדריך, יועץ), כאשר הטקסט במודעה – המופנית לאשה – אומר: „מעולם לא העליתי בדעתי לקנות קונדום...", ובהמשך: „לשם מה לקחת את הפחדים שלך למיטה? למותר לחזור ולהמליץ על הקונדום כעל אמצעי ההגנה הטוב נגד כל מה שחוששים מפניו: איידס והריון. למותר לחזור ולומר: לא לסמוך עליו, על הגבר. לסמוך על עצמך בלבד. לקנות ולדאוג שיהיה בארנק".

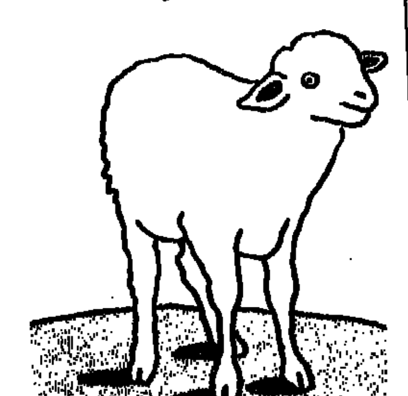
ועתה, כאשר העובדות כבר ברורות, כל שיש לעשות זה להתגבר על המבוכה הראשונית. תחילה לומדים לקנות את המצרך הנ"ל. לשלוף אותו בזמן ולהשתמש בהתאם להוראות. מומלץ להעלות בשיחה את עניין הקונדום עוד בטרם הגיעה שעת האינטימיות. מומלץ גם להתייחס אליו כאל „שומר ראש" פרטי. זול וקומפאקטי. איך (כמעט) לא חשבו עליו קודם.

תמר אבידר

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 10 ל־16 באפריל

טלה (21 במארס עד 19 באפריל)
אין זה הזמן לכפות דברים. בתחום הקריירה – היו קשובים לתחרחשויות מאחורי הקלעים. חדשות בלתי צפויות יגיעו מרחוק. פילוסופיית החיים שלכם תעמוד במבחן בימים אלה – יהיה קשה לישם עקרונות.

שור (20 באפריל עד 20 במאי)
תצטרכו לנהוג בטאקט כדי להניע מישהו לפרוע חוב שבוא חב לכם. זה זמן טוב לפעילויות בתחום הרומנטיקה והפנאי, כמה מכם יעשו תוכניות לטיולים, ומומלץ לבדוק לפני־כן את כל הפרטים.

תאומים (21 במאי עד 20 ביוני)
היזהרו בדבריכם כשאתם משוחחים עם הממונים עליכם ועם קרובי משפחה, אחרת עלולות לחיווצר אי־נעימויות. לא כדאי להישאר בבית יותר מדי. חברים ותיקים יעניקו לכם תמיכה רגשית חשובה.

סרטן (21 ביוני עד 22 ביולי)
אירועים בלתי צפויים עלולים לשבש את סדרי־חייכם שלכם במקום העבודה. אתם מתקשים להתרגל, אך בתחום הרומנטיקה וההתחברות, הכל מתנהל על מי מנוחות. הבטחון העצמי שלכם אינו במיטבו בימים אלה.

אריה (23 ביולי עד 22 באוגוסט)
אם כי מצבכם הכספי משתפר עתה, עדיין עלולים להיות חילופי מלים עם מישהו קרוב בענייני כספים. זה זמן טוב לערוך קניות לבית. כדאי גם לעסוק בתחביבים ולהיות עם ידידים קרובים.

בתולה (23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
השמרו מפני צעדים אימפולסיביים בתחום הקריירה. קרוב משפחה עלול לגלות עצבנות, ויש להתייחס אליו בסבלנות. הדרך להשיג את האושר היא באמצעות רומנטיקה ויצירתיות. תנו להושים להנחות אתכם.

מאזניים (23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
עליכם להקפיד לא להתייחס אל מישהו קרוב כאל מובן מאליו. העצבים שלכם די רופפים עתה, והדבר עלול להתבטא במקום העבודה. כדאי לנוח הרבה ולשים את הדגש על פעילויות שקטות בתוך הבית.

עקרב (23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
טיפוסים מפוזרים צריכים להיזהר השבוע לא לאבד חפץ בעל ערך. יש דגש חזק על פגישות חברתיות. עבודה קשה היא הדרך הטובה ביותר להגיע להישגים כספיים. אין לסמוך על תמיכת אחרים.

קשת (22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
פעולות מאחורי הקלעים יסייעו לכם עכשיו לקידום ענייני הקריירה. בהחלט מומלץ להימנע מעימותים ישירים. כדאי להקדיש הרבה זמן למנוחה, כדי שתוכלו לרכז את מחשבותיכם. ילד יגלה סימני בגרות.

גדי (22 בדצמבר עד 19 בינואר)
חוסר הסובלנות שלכם עכשיו עלול לקלקל לכם את התוכניות, אך לא כדאי להתאמץ כדי להציל תוכנית לצאת לטיול. זה זמן טוב לקיים קשרים עם ידידים המתגוררים רחוק. שימו דגש על פעילות ביתית.

דלי (20 בינואר עד 18 בפברואר)
השבוע הוא זמן טוב לחסוך כסף. עניין הקשור לקריירה יבוא על פתרונו. כדאי לנהוג בדיפלומטיות עם מכר המתנהג בצורה משונה. הקפידו למלא התחייבויות חברתיות, אך אין לערב בילויים עם עסקים.

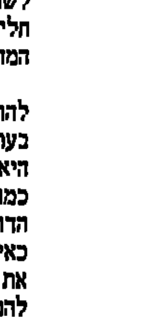
דגים (19 בפברואר עד 20 במארס)
מישהו ממונה עליכם עלול לתפוש אתכם השבוע בלתי־מוכנים: בתחום הבית והמשפחה עלולות להתחולל סערות, אך בתחום החברתי מצלח עתה מאוד. עם זאת, לא כדאי לבזבז יותר מדי כסף על בילויים.

פנטהארד

יואל לב

שעשועי כוח

לפרק זמן קצר ארכה לאורי „סכנה" – להיות חבר קבוע במועדון מיוחד במינו שהוא קרא לו „מועדון אנשי הבוקר", ואילו גליה, בדרכה הישירה, כינתה אותו „מועדון שעשועי הכוח". כך או כך, שניהם התכוונו לקבוצה של אילי תעשייה ואילי הון, קצינים בכירים, מנהלי בנקים, גברים שחברו למעין מועדון. דרישות ה„מועדון" מחבריו: להיות בעל עמדה בכירה, ו... להשכים קום כדי להגיע לפגישות כבר בשעה חמש ורבע בבוקר. אולי קורבן מועט בשביל אנשים בעלי כוח ועוצמה שידעים להתענג על כך. כאשר אתה משכים בשעה כזו, נכנס לבית־קפה מריף ריחות ניחוח של בייגלעך חמים, קפה חריף, גבינות, סלטים ובקבוק ויסקי שניצב במרכז השולחן – אתה מרגיש שהתחלת את היום ברגל ימין.

זמן רב לא הבינה גליה מדוע אורי מתחיל להשכים כבר בארבע וחצי, מתרחץ, מתגלח, מתלבש ויורד לבית־הקפה הסמוך. אבל אורי נהנה מההשכמה כשהעיר עוד ישנה, נהנה מהחבורה היושבת ולוגמת ויסקי, נוגסת קרואסון חם ובייגלע מרוח בחמאה ומתענגת על שיחת דיומא, ניתוח כותרות העיתונים, רכילות קטנה. אחרי־כן כולם קמים ונוסעים לשחיית־בוקר בבריכת גורדון. שם הם לובשים את חליפותיהם ההדורות ונוסעים למשרדיהם, לנהל את המדינה.

אורי אוהב את השעות המוקדמות של הבוקר, להתבונן בתל־אביב שלעתים עטופה בשעות אלה בערפל לבן, ולעתים – דווקא כשהשמיים צלולים – היא שרוייה במין ערפיח אדמדם־שחור המכסה אותה כמו שמיכה ענקית. הוא אוהב לחצות את הרחובות הדוממים ולחוש את הבוקר הצונן המקדם את פניו, כאילו אומר לו „אתה שייך לנבחרים, לאלה שניצחו את הלילה, לאלה שלא צריך לזרוק אותם מהמיטה ויש להם כוח להסיר מעצמם את הלילה כאילו היה שמיכה שאתה משליך אותה מעליך ויוצא אל היום".

אבל היה עוד משהו שגרם לו לרצות לחבור אל אנשי ה„מועדון", משהו שאימת את דברי גליה על „אנשי הכוח". על־אף שלפני־כן מעולם לא ראה עצמו כאדם כוחני, חש כי הקבוצה הזו מקרינה עוצמה אדירה של אנשים שיודעים שהם מחזיקים בין אצבעותיהם את חוטי הכלכלה, המדיניות והבטחון של החברה הישראלית. מבחינת החשיפה לתיקשורת, כולם היו אנונימיים. הם הראשונים שיודעים כי באור זרקורי הפירסום מוצאים דווקא את אנשי הקש, ולא את האנשים החשובים באמת, מי שמושכים בחוטים. לאנשי השילטון האמיתי יש די כוח כדי לוותר על הכוחניות הזולה הצפונה בפרסום.

קשה היה לאורי להסביר לגליה מה הוא מחפש בחברת אנשי „המועדון", אבל בבקרים, כשיצא לפגישות, הבין שהתשובה נעוצה בתחושה שהם פשוט אנשים שעונים על מערכת הציפיות שלו. הם חושבים כמוהו, פועלים כמוהו. אמנם, הכוח הוא כלי־המשחק העיקרי שלהם והם יודעים להתענג על הפעלתו, אבל יחד עם זאת ודווקא משום שהם מחזיקים בו – יש בהם חוש האחריות הנחוץ כדי להשתמש בו כהלכה.

אורי חשב כי המפתח לאישיותם של חברי המועדון טמון בזו של „נשיאם" הבלתי־מוכתר, יצחק שגיא. מנהל קונצרן כלכלי גדול. אורי מכיר אותו שנים רבות. דרך שגיא אפשר ללמוד כיצד במרוצת הזמן נהפך הכוח לביטוי העיקרי בחייו של גבר.

בנעוריו נחשב שגיא לדון־ז'ואן. הוא בנה לעצמו תדמית של גבר קל דעת, רודף נשים, מוכשר מספיק כדי להרשות לעצמו להיות בלתי מנומס, לומר לאנשים בדיוק מה שהוא חושב עליהם, מוכשר מספיק ככדי שיאמין שיסלחו לו על כך. לאורי נדמה היום שאז, בימים ההם, שגיא לא היה מסוגל לראות עצמו כפי שהיה באמת. הוא לא ידע כמה אנשים נעלבו מלשונו העוקצנית, כמה נשים נפגעו קשה מהדרך שבה היה נוטל אותן ואחרי־כן משליך אותן, שוכח אותן. הוא לא זכר פרצופים, לא זכר שמות. לא זכר נערות שאהב. השיכחה היתה מין מגן שהגן עליו.

גליה לא סבלה את יצחק שגיא. היא ראתה בו גבר שחצן, בטוח בעצמו, נשען על מעמדו הכלכלי היציב ועל הרכוש שירש מאביו, גבר בעל שני מימדים, שטחי. הדרך שבה התייחס לנשים פגעה בה. היו תקופות בהן ניסתה להציב בפניו מראה אחרת, להסביר לו כי שפגיעה באנשים אינה מקדמת אותך אלא טווה סביבך קורים שסופם לבודד אותך.

אורי היה בין הראשונים ששם לב לשינוי שחל בשגיא. כאשר חצה את שנת ה־45 ונהפך למנהלו של קונצרן ענק, דומה שהחליף את השעשועים הקודמים שלו – נשים, מסיבות, שחצנות כגלימה – באחרים. אורי הגדיר אותם כ„שעשועי כוח".

לגליה, ניסה אורי להסביר את השינוי שחל בשגיא כך: „הוא נהפך לרציני. לא רק שהוא מתלבש עכשיו באורח מסודר והשליך את הלבוש הכיטניקי שלו, אלא נטש גם את שעשועי המיטה העליזים. את כל אלה החליף בסודות הגלומים בעוצמה. היכולת לפקח על אנשים, להנהיג אותם, להפעיל אותם. הכוח שצפון בקול סמכותי ושקט, במבט עיניים, בהרמת גבה. זו העוצמה שאין לה תחליף".

גליה גיחכה מול תמימותו של אורי: „מתי כבר תלמד שאם יש גורם משיכה אמיתי של אשה אל גבר – זה הכוח הצפון בו זה העמדה שהוא תופש לצערי, זה אולי ההבדל היסודי ביותר בין נשים לגברים. אשה במעמד נכבד לעולם לא תצליח לשכנע גבר להכנס למיטתה רק משום שיש בידה הכוח של ראש ממשלה או מנכ"ל קונצרן עיסקי גדול. במעמד הגבוה של האשה אין כל סקס־אפיל, לכל היותר היא יכולה לעורר הערצה. ואילו הכוח הצפון בגבר יש בו משיכה גופנית רבה. זה קיים גם אצל בעלי חיים בטבע. ראה למשל את הצבאים הזכרים שנלחמים על הטריטוריה שלהם: הצבי שזכה בטריטוריה הטובה ביותר ונחשב ל'מספר אחד', מושך אליו את כל הנקבות. לא מכבר קראתי מחקר שאמר כי אילו היו בשטח מסויים מאה נקבות ומאה זכרים צבאים, היו כמעט תשעים נקבות חוצות את כל הטריטוריות כדי להגיע ולהזדווג עם הצבי המצליח. אתה חושב שאנחנו שונות?".

אורי גיחך: „את לא מבינה ששגיא כבר מזמן זנח את תענוגות המין. אם את חושבת שהוא צובר כוח כדי למשוך אליו נשים, הרי אינך מבינה את סוד הקסם שבכוח לגבי הגבר. הוא איננו קשור לנשים אלא למשהו עמוק יותר. כדרך שהצבי גוזר את הטריטוריה הטובה ונלחם עליה עם הצבאים האחרים לא בשביל להזדווג עם מספר הנקבות הגדול ביותר, אלא כדי להיות בעל הכוח הרב ביותר".

גליה צחקה. אורי התבונן בה נעלב כשאמרה: „זוהי הצרה האמיתית שלנו, הנשים. כבר אמר חכם אחד שאנחנו מסרבות להבין ששעשועי הכוח של הגברים הם בסך הכל תחליף ליצריהם העייפים והנחלשים".

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע שבין 3.4.52 – 10.4.52.
הנוסח המקורי נשמר.
ליקט: גבריאל שטרסמן.

כסף ישראלי חדש הוכנס למחזור

שטרי כסף ישראליים חדשים, בני ל"י אחת, הוכנסו היום למחזור ע"י הבנק הלאומי לישראל בע"מ (מחלקת החוצ־את).

השטר החדש אינו מוציא מכלל המחזור את השטר הישן, הנוכחי ושני השטרות יימצאו במחזור זה בצד זה.

הארבה – 20 ק"מ מבאר־שבע

אין כל ידיעה על הופעת ארבה בשטח ישראל, אולם סכ־נת הארבה היא ממשית – נמ־סר הבוקר ע"י המחלקה להגנת הצומח במשרד החקלאות.

בבאר שבע נתקבלו ידיעות על מחנה ארבה גדול שהגיע לדהריה, בגבול ירדן, כ־20 ק"מ ממזרח לבאר־שבע.

השלטונות הישראליים נקטו את כל הצעדים הדרושים והמ־שטרה והצבא וכל עובדי מפעל הנגב נצטוו לעמוד הכן.

ליישובים הומצא רעל למלח־מה בארבה, אם יחדור לתחום ישראל. כן פורסם כרוז לתוש־בים, המבקשים להודיע מיד לתחנת המשטרה או למשרד הדואר הקרובים ביותר על מצי־את ארבה.

הערפל בלוד גרם לצפיפות

הערפל הכבד שכיסה את שדה התעופה בלוד החל משעות הערב הבריח מספר אווירונים שהיו בדרכם לישראל לחנות בניקוסיה שבקפריסין.

כשנפתח שדה התעופה בלוד בשעה 8 בבוקר הופיעו בבת אחת 4 מטוסים מעל לשדה ונחתו אחד אחרי השני. נוסף ל"אייר פראנס" ו"אל על" ירדו גם מטוסים של החברה הבריטית והאמריקאנית. וכך הופיעו יותר מ־200 נוסעים בלוד בבת אחת, דבר שגרם לצ־פיפות יוצאת מהכלל בשדה. כן נמצאו אותה שעה בשדה מאות קרובים וידידים שבאו לקבל את פני הבאים.

12 נוסעים ישראליים נאלצו לחנות בלבנון

מטוס עם 12 ישראלים שהיה בדרכו מלוד לקפריסין נאלץ היה לחנות בבירות בגלל ערפל.

המטוס, של נתיבי האויר הקפריסאים, הופנה לבירות הלב־נון מחוסר אפשרות לנחיתה בש־דה התעופה של ניקוסיה. הישרא־לים נתקלו בשדה התעופה בבירות ביחס עוין מצד הלבנו־נים. הם הוחזקו באוירון ולא ניתן להם לצאת ממנו. לפנה"צ הגיעו לניקוסיה.

בלדר ישראלי עם דואר דיפ־לומאטי היה במטוס. הוא זרק את "השק הדיפלומטי" הימה לפני רדת המטוס בבירות, כדי שלא יפול לידי השלטונות הלבנוניים.

הבלדר המשיך אח"כ בדרכו לקפריסין. השלטונות הלבנוניים לא נגעו בחפציהם הפרטיים של הנוסעים ואף לא של הישראלים.

טירת המנוע הישראלית "נירית" עלתה על שרטון ליד כף גאטה שבדרום קפריסין, עקב הערפל הסמיך ששרר שם אתמול.

האינדקס עלה במארס

אינדקס יוקר המחיה עלה בחודש מארס יותר מאשר בפברואר, כלומר למעלה מ־7 נקודות – נמסר הבוקר לסופר "מעריב" ע"י הלשכה לסטטיסטי־קה הממשלתית.

דנים בחוק לאיסור שביתות פרי־אות

נותקו היחסים רוסיה – קובה

רוסיה הסובייטית החליטה לנתק את היחסים הדיפלומאטיים עם קובה.

הצעד הרוסי בא כתגובה על האיסור שהטילה קובה על כניסת שני בלדרים סוביטיים, שעמדו להביא ניירות סודיים להאוואנה.

בגין ימחה בפני גריון

מר מנחם בגין, יו"ר תנועת "חרות", עומד להיפגש עם ציר צרפת בישראל, מר גריון, כדי למחות בפניו על החקירה בפא־ריס שלך א. שוסטק, חבר הכנ־סת מטעם "חרות", שנעצר לכ־מה שעות ושוחרר.

יחד עם אליעזר שוסטק, שי־צא בשליחות "חרות" לפאריס, נעצרו שם עוד שניים מעסקני "חרות": מר ה. פלקר, המשמש סופר "חרות" בצרפת ומר פרגר, המשמש שליח מטעם תנועות הנוער ופועל בשורות בית"ר בצרפת.

השלושה נעצרו בקשר לחקי־רה על משלוח הפצצה למשלחת הגרמנית בהאג ואחרי החקירה הם שוחררו.

בפקודת פראג נסגרה הקונסוליה הצ'כית בירושלים

הקונסוליה של צ'כוסלובקיה בירושלים נסגרה לפי הוראת משרד החוץ הצ'כי.

הממונה על הקונסוליה מר יוסף פאנץ, שנתמנה כקונסול אחר שהקונסול הקודם פ. נאצ'יאס סירב לחזור לפראג, הועבר למדור הקונסולארי של צירות צ'כוסלובקיה בת"א.

הקונסוליה הצ'כית בירושלים היתה ממונה גם על העיר העתי־קה, למרות שצ'כוסלובקיה לא הכירה בעבר הירדן, היתה הקונ־סולית בירושלים מטפלת בענייני צ'כוסלובקיה בצד הירדני.

תורים לנורות

מאות צרכנים עמדו הבוקר בתורים ליד חנויות לכלי חשמל בת"א. "זכות" מיוחדת ניתנה לא־לה שהביאו אתם אישור מוסמך, כי השתכנו בזמן האחרון והם קיבלו 4 נורות. צרכנים אחרים קיבלו 2 נורות.

בכל המקרים נדרשת תעודת זהות והחזרת נורות מקולקלות.

מדרכת שובתי־השבת

משפחה מן יהושע אריה, עובר עירית תל־אביב, מתגוררת לפני יום א' שעבר על המדרכה לפני בניין הסוכנות היהודית בתל־אביב, לאחר שפונתה מדירה. בשלי התקוה על מדרכה זו ישבו קודם לכן בשביתת שבת עולי הודו, שביקשו לחזור להודו.